

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı

Psikoloji Bilim Dalı

**YETİŞKİN BİREYLERDE ALGILANAN EBEVEYN
KABUL-RED DÜZEYİ İLE SOSYAL MEDYA
BAĞIMLILIĞI ARASINDAKİ YORDAYICI İLİŞKİLER**

Yüksek Lisans Tezi

Yaprak ERİŞEN

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Ekrem Sedat ŞAHİN

İstanbul – 2023

TEZ TANITIM FORMU

YAZAR ADI SOYADI : Yaprak ERİŞEN

TEZİN DİLİ : Türkçe

TEZİN ADI : Yetişkin Bireylerde Algılanan Ebeveyn Kabul-Red Düzeyi ile Sosyal Medya Bağımlılığı Arasındaki Yordayıcı İlişkiler

ENSTİTÜ : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

ANABİLİM DALI : Psikoloji

TEZİN TÜRÜ : Yüksek Lisans

TEZİN TARİHİ : 16.01.2023

SAYFA SAYISI : 87

TEZ DANIŐMANLARI : Dr. Öğr. Üyesi Ekrem Sedat ŞAHİN

DİZİN TERİMLERİ : EKAR Kurami, Ebeveyn Kabul-reddi, Sosyal Medya Bağımlılığı

TÜRKÇE ÖZET : Bu araştırmada yetişkinlerin ebeveynlerinden aldıkları kabul-red düzeyi ile sosyal medya bağımlılıkları arasında ilişki olup olmadığı incelemek için katılımcı olarak 356 yetişkin bireye ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda ebeveynden algılanan kabul-red düzeyi ile sosyal medya bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Ebeveynden algılanan kabul-red düzeyinde medeni durum ve eğitim düzeyi açısından anlamlı farklılık bulunmuştur. medeni durum, sosyal medya kullanım sıklığı ve sosyal medyada geçirilen süre açısından sosyal medya bağımlılığında anlamlı farklılık saptanmıştır. Diğer taraftan cinsiyet, gelir düzeyi ve sosyal medya kullanım amacına gore ebeveynden algılanan kabul-red ve sosyal medya bağımlılığında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

DAğITIM LİSTESİ : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YK Ulusal Tez Merkezine

Yaprak ERİŞEN

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı

Psikoloji Bilim Dalı

**YETİŞKİN BİREYLERDE ALGILANAN EBEVEYN
KABUL-RED DÜZEYİ İLE SOSYAL MEDYA
BAĞIMLILIĞI ARASINDAKİ YORDAYICI İLİŞKİLER**

Yüksek Lisans Tezi

Yaprak ERİŞEN

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Ekrem Sedat ŞAHİN

İstanbul – 2023

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Yaprak ERİŞEN

.../.../2023

**İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE**

Yaprak ERİŞEN'in "Yetişkin Bireylerde Algılanan Ebeveyn Kabul-Red Düzeyi ile Sosyal Medya Bağımlılığı Arasındaki Yordayıcı İlişkiler" adlı tez çalışması, jürimiz tarafından PSİKOLOJİ anabilim dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan _____
Dr. Öğr. Üyesi Filiz Şükrü GÜRBÜZ

İmza

Üye _____
*Dr. Öğr. Üyesi Ekrem Sedat ŞAHİN
(Danışman)*

İmza

Üye _____
Dr. Öğr. Üyesi Fatih BAL

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 2023

İmzası

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu araştırma ile yetişkinlerde algılanan ebeveyn kabul-red düzeyi ile sosyal medya bağımlılığı arasında ilişkinin olup olmadığı tespit edilmek istenilmiştir. Bu amaçla, 18 ve daha üst yaşlarda 263 kadın ve 93 erkek toplam 356 yetişkin bireyden elde edilen veriler, ilişkisel tarama modeli kullanılarak analiz edilmiş, bireylerin cinsiyet, eğitim, gelir durumu, sosyal medyayı kullanma süresi ve sıklığı, sosyal medyayı kullanım amacı gibi değişkenler açısından sosyal medya bağımlılığı, ebeveyn kabul-red düzeyleri ortaya konmuş ve en nihayetinde sosyal medya bağımlılığı ile algılanan ebeveyn kabul-red düzeyi arasındaki ilişki saptanmıştır.

Araştırmaya katılanlara, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, gelir düzeyi, sosyal medya kullanım sıklığı, sosyal medya kullanım süresi ve sosyal medyayı kullanım amacına yönelik sorular içeren Kişisel Bilgi Formu ile Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği-Yetişkin Kısa Form (EKRÖ-YKF) ve Sosyal Medya Bağımlılık Ölçeği (SMBÖ) uygulanmıştır. Verilerin analizinde ikili grupların karşılaştırılmasında t testi, ikiden fazla grupların karşılaştırılmasında ise ANOVA kullanılmış, ebeveyn kabul-red düzeyi ile sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişki basit doğrusal regresyon analizi ile incelenmiştir.

Araştırmada kadın ve erkeklerin ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red düzeylerinde ve sosyal medya bağımlılıklarında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Evli katılımcıların ebeveynlerinden algıladıkları red düzeylerinin bekârlardan daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bekâr katılımcıların sosyal medya bağımlılık düzeylerinin evlilerden daha fazla olduğu saptanmıştır. Lise ve daha altı eğitim kademelerinden mezun olan yetişkinlerin annelerinden algıladıkları red düzeyinin; lisans ve lisansüstü eğitim kademelerinden mezun olanlardan daha fazla olduğu bulunmuştur. Lise ve daha altı eğitim kademelerinden mezun olan katılımcıların babalarından algıladıkları red düzeyinin lisans mezunlarından daha fazla olduğu saptanmıştır. Yetişkinlerin sosyal medya bağımlılıklarında eğitim durumu açısından bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Katılımcıların ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red düzeyinde ve sosyal medya bağımlılıklarında gelir durumu açısından bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Katılımcıların ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red düzeyinde sosyal medya kullanım sıklığı açısından anlamlı

farklılık tespit edilmemiştir. Diğer yandan yetişkinlerin sosyal medyayı kullanım sıklığı açısından sosyal medya bağımlılıklarında anlamlı farklılık bulunmaktadır.

Sosyal medyayı her gün kullananların; her gün kullanmayanlara göre sosyal medya bağımlılıkları daha yüksektir. Yetişkinlerin ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red düzeyinde sosyal medya kullanım süresi açısından anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Diğer taraftan katılımcıların sosyal medyayı kullanma süresi açısından sosyal medya bağımlılıklarında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Sosyal medyayı haftada 22 saat ve daha fazla kullananların yedi saat ve daha az kullananlara göre sosyal medya bağımlılıkları daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yetişkin bireylerin sosyal medyayı en çok hangi amaç için kullandıklarına göre ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red düzeyinde ve sosyal medya bağımlılıklarında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Yetişkin bireylerde ebeveyn kabul-reddi ile sosyal medya bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: EKAR Kuramı, Ebeveyn Kabul-Reddi, Sosyal Medya Bağımlılığı

ABSTRACT

With this research, it was aimed to reveal whether there is a relationship between perceived parental acceptance-rejection level in adults and social media addiction. For this purpose, data obtained from a total of 356 adult individuals, 263 women and 93 men aged 18 and over, were analyzed using the relational survey model, in terms of variables such as individuals' gender, education, income status, duration and frequency of using social media, and purpose of using social media. social media addiction, parental acceptance-rejection levels were revealed and finally the relationship between social media addiction and perceived parental acceptance-rejection level was tried to be revealed.

Personal Information Form including questions about gender, marital status, educational status, income level, frequency of social media use, duration of social media use and purpose of using social media, Parental Acceptance-Rejection Scale-Adult Short Form (PARQ-YKF) and Social Media Addiction Scale (SMDS) was applied for those who participated in the reserach. The t test was used in the analysis of the data, and the Anova test was used in case of more than one sample, and the relationship between parental acceptance rejection level and social media addiction was examined by simple linear regression analysis.

In the study, it was found that there was no statistically significant difference in the levels of acceptance-rejection perceived by men and women from their parents and their social media addictions. It was determined that the level of rejection perceived by the parents of the married participants was higher than that of the single participants. It was determined that the social media addiction levels of the single participants were higher than the married ones. The level of rejection perceived by the mothers of adults who graduated from high school and below; It has been found that it is more than those who graduated from undergraduate and postgraduate education levels. It was determined that the level of rejection perceived by the fathers of the participants who graduated from high school and below education levels was higher than those who graduated from undergraduate education. It has been determined that there is no difference in terms of educational status in social media addictions of adults. It was found that there was no difference in the level of acceptance-rejection perceived by the participants from their parents and their social media addictions in terms of income status. No significant difference was found in terms of the frequency of social

media use in the level of acceptance-rejection perceived by the participants from their parents. On the other hand, there is a significant difference in social media addictions in terms of the frequency of use of social media by adults.

Those who use social media every day; Social media addictions are higher than those who do not use it every day. No significant difference was found in terms of the duration of social media use in the level of acceptance-rejection perceived by adults from their parents. On the other hand, there is a significant difference in social media addictions in terms of the duration of the participants' use of social media. It has been determined that those who use social media for 22 hours or more per week have higher social media addictions than those who use seven hours or less. There was no significant difference in the level of acceptance-rejection perceived from their parents and social media addictions according to the purpose for which adults use social media the most. It has been determined that there is no significant relationship between parental acceptance-rejection and social media addiction in adult individuals.

Keywords: PARTheory, Parental Acceptance-Rejection, Social Media Addiction

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	vii
KISALTMALAR	viii
EKLER LİSTESİ	ix
ÖN SÖZ	x
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	5
1.1. Araştırmanın Amacı	5
1.1.1. Araştırmanın alt problemleri	5
1.2. Araştırmanın Önemi	6
1.3. Araştırmanın Varsayımları	7
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	8
1.5. Tanımlar	8
İKİNCİ BÖLÜM	10
KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	10
2.1. Ebeveyn Kabul Reddi(EKAR) Kuramı	10
2.2. Ebeveyn Kabul Reddi (EKAR) Kuramının Bileşenleri	12
2.2.1. Sıcaklık	12
2.2.2. Kontrol	14
2.3. EKAR Kuramının Alt Teorileri	15
2.3.1. Kişilik alt teorisi	16
2.3.2. Başa çıkma alt teorisi	17
2.3.3. Sosyokültürel alt teorisi	1
2.4. EKAR Kuramı ile ilgili Dünya’da ve Türkiye’de yapılan araştırmalar	20
2.5. Bağımlılık Tanımı	24
2.6. Bağımlılığın Tarihçesi	25
2.7. Bağımlılık Çeşitleri	26
2.7.1. Madde Bağımlılığı	26
2.7.2. Davranışsal Bağımlılık	27

2.8. Sosyal Medya Bağımlılığı	29
2.8.1.Sosyal medyanın tanımı	29
2.8.2.Sosyal medyanın tarihçesi	30
2.8.3.Sosyal medya bağımlılığının tanımı	33
2.8.4. Sosyal medyanın olumlu ve olumsuz özellikleri	35
2.8.5. Sosyal medya bağımlılığı alanında yapılan çalışmalar	39
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	43
YÖNTEM	43
3.1. Araştırmanın Modeli	43
3.2. Çalışma Grubu	43
3.3. Verilerin Toplanması	45
3.4. Veri Toplama Araçları	45
3.4.1. Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği-Yetişkin Kısa Form (EKRÖ-YKF)	45
3.4.2. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği(SMBÖ).....	46
3.4.3. Kişisel Bilgi Formu (KBF)	46
3.5. Verilerin Analizi	46
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	49
BULGULAR	49
BEŞİNCİ BÖLÜM	65
TARTIŞMA VE YORUM	65
ALTINCI BÖLÜM	70
SONUÇ VE ÖNERİLER	70
KAYNAKÇA	72
EKLER	82

TABLolar LİSTESİ

Tablo1. Çalışma grubundaki yetişkin bireylerin demografik özellikleri.....	44
Tablo2. EKRÖ-YKF ve SMBÖ'nün Basıklık(Skewness) ve Çarpıklık(Kurtosis) değeri	47
Tablo3. Yetişkin bireylerin cinsiyetlerine göre ebeveynlerinden aldıkları kabul-red ile sosyal medya bağımlılıkları	49
Tablo4. Yetişkin bireylerin medeni durumlarına göre ebeveynlerinden aldıkları kabul-red ile sosyal medya bağımlılıkları	50
Tablo5. Yetişkin bireylerin eğitim durumlarına göre ebeveynlerinden aldıkları kabul-red ve sosyal medya bağımlılıklarına ilişkin betimsel istatistikler	52
Tablo6. Yetişkin bireylerin eğitim durumlarına göre ebeveynlerinden aldıkları kabul-red ve sosyal medya bağımlılıklarına ilişkin Anova sonuçları	53
Tablo 7. Yetişkin bireylerin gelir durumlarına göre ebeveynlerinden aldıkları kabul-red ve sosyal medya bağımlılıklarına ilişkin betimsel istatistikler	55
Tablo8. Yetişkin bireylerin gelir durumlarına göre ebeveynlerinden aldıkları kabul-red ve sosyal medya bağımlılıklarına ilişkin Anova sonuçları	56
Tablo9. Yetişkin bireylerin sosyal medya kullanım sıklığına göre ebeveynlerinden aldıkları kabul-red ile sosyal medya bağımlılıkları.....	57
Tablo10. Yetişkin bireylerin sosyal medyayı kullanma sürelerine göre ebeveynlerinden aldıkları kabul-red ve sosyal medya bağımlılıklarına ilişkin betimsel istatistikler	58
Tablo11. Yetişkin bireylerin sosyal medyayı kullanma sürelerine göre ebeveynlerinden aldıkları kabul-red ve sosyal medya bağımlılıklarına ilişkin Anova sonuçları	59
Tablo12. Yetişkin bireylerin sosyal medyayı kullanma amacına göre ebeveynlerinden aldıkları kabul-red ve sosyal medya bağımlılıklarına ilişkin betimsel istatistikler ...	61
Tablo13. Yetişkin bireylerin sosyal medyayı kullanma amacına göre ebeveynlerinden aldıkları kabul-red ve sosyal medya bağımlılıklarına ilişkin Anova sonuçları	62
Tablo14. Yetişkin bireylerin ebeveyn kabul red düzeyi ile sosyal medya bağımlılıkları arasındaki ilişkinin korelasyon sonuçları	63
Tablo15. Ebeveyn kabul-reddinin sosyal medya bağımlılığını yordamasına ilişkin basit doğrusal regresyon analizi sonuçları	64

KISALTMALAR

EKAR : EBEVEYN KABUL-RED KURAMI

EKRÖ-YKF : EBEVEYN KABUL-RED ÖLÇEĞİ YETİŞKİN KISA FORMU

KBF : KİŞİSEL BİLGİ FORMU

SMBÖ : SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIK ÖLÇEĞİ

TDK : TÜRK DİL KURUMU

EKLER LİSTESİ

EK-1 “EBEVEYN KABUL-RED ÖLÇEĞİ YETİŞKİN KISA FORMU” ÖRNEK MADDELERİ

EK-2 “SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIK ÖLÇEĞİ” ÖRNEK MADDELERİ

EK-3 KİŞİSEL BİLGİ FORMU

EK-4 ÖLÇME ARACI KULLANIM İZİN YAZIŞMALARI

EK-5 ETİK KURUL İZİN BELGESİ

ÖN SÖZ

Kendi kişisel yolculuğuma başladıktan sonra, Psikoloji bilim dalına olan ilgim, artarak devam etti. Bu yolculuk sürecinde, çocukluk dönemi, bu dönemdeki ihmaller, boşluklar ve gri alanlar hep ilgimi çeken konular oldu. Yüksek Lisans eğitimine başlamaya karar verdikten sonra, tez konumu araştırmaya başlarken, hep çocukluk dönemi ile bağlantılı bir konu üzerinde çalışmayı arzu ettim ve en sonunda, danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Ekrem Sedat ŞAHİN bana “EKAR” kuramı üzerinde çalışmayı önerdi. Sonuçta, hem çocukluk ile bağlantısı olan, hem de yetişkinlik dönemini içeren bu çalışmamız ortaya çıktı. Bu anlamda kendimi çok şanslı hissediyorum.

Tez hazırlama sürecinde, yerinde önerileri ile beni her zaman destekleyen ve motive eden saygıdeğer danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Ekrem Sedat ŞAHİN’e, bu uzun ve yoğun süreçte bana sabır ve tahammül gösteren sevgili annem Semiha ERİŞEN’e, bu çalışma esnasında Hakk’ın rahmetine kavuşan kıymetli babam Vedat ERİŞEN’e, çalışmaya katılan tüm gönüllülere, teşekkür ederim.

Yaprak ERİŞEN

GİRİŞ

Ronald P. Rohner tarafından geliştirilmiş olan Ebeveyn Kabul-Reddi Kuramı (EKAR), çocuğun anne-babası tarafından kabul edilmesinin veya reddedilmesinin çocuğun genel uyumu üzerindeki etkilerini araştıran bir sosyalizasyon kuramı olarak tanımlanmaktadır. Bu kurama göre, çocuklukta anne-baba tarafından kabul edilme veya reddedilme, bireyin duygusal, davranışsal ve sosyal-bilişsel gelişimini etkilemektedir (Kılıç ve Dağ, 2017, s.84).

Ebeveyn Kabul-Reddi Kuramına göre, ebeveyn kabulü, anne-babaların çocuklarına karşı gösterdikleri sıcaklık, şefkat, bakım, ilgi, destek ya da kısaca sevginin ön plana çıkması olarak, ebeveyn reddi ise, bu duygu ve davranışların olmadığı veya belirgin şekilde esirgendiği, bunun yanı sıra, çocuğu inciten çeşitli fiziksel veya psikolojik davranış ya da duyguların sergilenmesi olarak tanımlanabilir (Öngider ve Karadeniz, 2008, s.76).

EKAR, dünyadaki tüm insanların kendileri için önemi olan kişilerden sıcaklık alma ihtiyacında olduğunu temel varsayım olarak alır. Sıcaklık ve kontrol olarak iki boyutu olan kurama göre, çocukluk çağında tüm insanlar kendilerine bakım verenlerden az ya da çok sevgi aldıkları için, tüm insanlar sıcaklık boyutunun bir noktasında yer alır. Çocuğun kendisine bakım verenlerden aldığı şefkat, ilgi, rahatlama, sıcaklık boyutunun kabul kısmını oluştururken; bu davranışların eksik olması ya da hiç olmaması, çocuğu kırııcı davranışlar ise kuramın red boyutunu oluşturmaktadır (Kılıç ve Dağ, s.85).

Ebeveyn kabul-red çalışmalarının geçmişi 1890'a kadar uzanmakla birlikte 1930 ve 1940'larda bu alanda çalışmalar görölmektedir (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2012, s.1). 1930'lu yıllarda 800 öğrenci ebeveyn kabul reddinin sonuçları açısından incelenmiş ve inceleme sonuçlarının bir kısmı Rohner tarafından da gözden geçirilmiştir. Buna göre ebeveyn davranışları çocuğu etkilemekte, olumsuz davranan bir ebeveyn varsa ve diğer ebeveyn ile ihtilafli ve sosyal yaşamdan izole ise bu ebeveyn sorunun çözümlerine odaklanmak yerine, çocuğu bir sorun kaynağı olarak suçlamaktadır (Khosro ve Bhatti, 2013, s.68).

Araştırmalar, çocukların psikolojik uyumlarındaki değişkenliğin %26'sını ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red ile; yetişkinlerin psikolojik uyum değişkenliğinin ise %21'ini, çocukluklarına dair hatırladıkları ebeveyn kabul reddi ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Bu noktada kişiler için anne/babalarından kabul görme veya reddedilmeme, insan yaşamındaki en büyük etkiye sahip bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır (şirvanlı ve Olgaç, 2019, s.23).

Özetle ebeveynden algılanan kabul veya red bireyin hem çocukluk yıllarını ve hem de yetişkinlik yıllarını etkilemektedir. Ebeveynden algılanan kabul-red bireyin kendini algılayışını ev benlik saygısını, arkadaşlık ve iş ilişkilerini, romantik ilişkilerini, evlilik ilişkisini ve elbette kendi çocukları ile kurduğu ilişkileri etkileyebilir. Diğer taraftan ebeveynden algılanan kabul-red bireyin alışkanlık ve bağımlılıkları ile de ilişkili olabilir.

Bağımlılık en geniş haliyle bir kişiye, varlığa veya nesneye karşı konulamaz Şekilde istek duyulması, iradenin kullanılamaması olarak tanımlanabilir. Bağımlılık denilince akla öncelikle madde bağımlılığı gelmekle birlikte, alışveriş, kumar, internet bağımlılığı gibi belli bir eyleme yönelik bağımlılıklar da söz konusu olmaktadır (Uzbyay, 2009, s.5). Nitekim "kumar bağımlılığı" düzenlemesi ile davranışsal bağımlılığın DSM-5 te de temellendirildiği söylenebilir (Bodur, 2021, s.11).

Davranışsal bağımlılık, bireyin hayatına zarar vermesine karşın belirli bir davranışı sergilemeye kontrol edilemez bir istek duyması ve tekrarlanan haz verici davranışsal örüntüler göstermesi olarak tanımlanmaktadır (Nazlıgöl-Denizci ve Yılmaz-Esin, 2019, s.98). Davranışsal bağımlılıklar içinde sosyal medya bağımlılığı da bulunmaktadır.

Çift yönlü iletişime imkân veren sosyal ağların 2000'li yılların başında gelişmeye başlaması ile sosyal medya kavramı hayatımıza girmiştir. Sosyal medya; insanların internet aracılığıyla fikirlerini, düşüncelerini, deneyimlerini tüm dünya ile bağlantı kurarak arkadaşlarıyla ve/veya yabancılarla paylaştığı çevrimiçi platformlardır (Koca-Büyükgebiz ve Tunca, 2020, s.78).

Türkiye İstatistik Kurumu 2021 verilerine bakıldığında, Türkiye'deki hanelerin %92'sinin evden internete erişim imkânı olduğu görülmüştür. Bir önceki yıl ise bu oran %90,7'dir. Aynı verilere göre internet kullanım oranı 16-74 yaş grubundaki bireylerde %82.6 iken; bu oran bir önceki yıl %79 olarak tespit edilmiştir. İnternet

kullanım oranı erkeklerde %87.7, kadınlarda %77.5 şeklinde belirtilmiştir. TUİK 2021 verileri, bireylerin %82 sosyal medya ve mesajlaşma uygulamalarını kullandıklarını, %67,2 YouTube, %57,6 Instagram kullanımının olduğunu, erkeklerin %85,9 Whatsup, %70.8 YouTube ve %61,5 Facebook uygulamasını kullandığını, kadınların ise %78,1 Whatsup, %63.7 YouTube ve %55,9 Instagram uygulamasını kullandığını göstermektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2021).

Teknolojinin gelişimi, internete ulaşımın kolaylaşması ve artan internet ve sosyal medya kullanımı, davranışsal bağımlılık türlerinden kabul edilen sosyal medya bağımlılığı problemini doğurmuştur (Çil, 2020, s.1).

Tutkun ve Ünal (2015), sosyal medya bağımlılığını, bilişsel, duyuşsal ve davranışsal süreçler ile gelişerek bireyin özel, iş, akademik, sosyal yaşamının pek çok alanında meşguliyet, duygu durum düzenleme, tekrarlama ve çatışma gibi sorunlara yol açan psikolojik bir sorun olarak tanımlamıştır.

Sağlık Bakanlığı, teknoloji ve internet bağımlılığını, üniversitelerde yapılan ve akademik dergilerde yayımlanan araştırmalara göre toplumsal hayatı olumsuz yönde etkileyen, diğer bağımlılık türlerine kıyasla daha yeni bir halk sağlığı problemi olarak tanımlamıştır (Sağlık Bakanlığı, 2019).

Sosyal medya günümüzde en önemli kitle iletişim aracı haline gelmiş olup, veri saklama ve bilgi edinme açılarından da insanların ilk başvurdukları kaynak olmakla birlikte, sosyal medyanın yapısı itibarıyla internet ortamı olması ve internetin bağımlılık yaratması nedeniyle, özellikle aile üzerinde olumsuz etkileri olduğu bilinmektedir. Yine sosyal medyanın dikkat bozukluğu, bağımlılık, depresyon, narsist kişilik bozukluğu, şizofreni gibi psikolojik bozukluklara neden olduğu belirtilmektedir (Cerrah, 2016, s. 1404-409).

Yapılan araştırmalar, sosyal medyanın, kalitesiz uyku, aşırı zihinsel meşguliyet, erişim isteğini önlemede başarısızlık, hayat etkinliklerinde azalma, akademik performansın kötüye gitmesi ve ilişki problemleri gibi olumsuz etkileri olduğunu ortaya koymuştur. Yine araştırmalar, yaşam doyumu ile sosyal medya kullanımı arasında ilişki olduğunu, yaşam doyumu arttıkça sosyal medya kullanım süresinin azaldığı, sosyal medya kullanım sıklığı arttıkça yaşam doyumunun azaldığını, benlik saygısı düşük olan kişilerin daha fazla sosyal medya bağımlısı olduğunu, sosyal

kaygısı yüksek bireylerin daha fazla sosyal medya bağımlılığı gösterdiğini ortaya koymuştur (Kıran, Küçükboşancı, ve Emre, 2020, s.436,437).

Rohner ve Britner (2002) ebeveyn reddi ile psikolojik uyum ve ruhsal sağlık arasındaki ilişkiyi araştırmış ve araştırma sonuçlarına göre majör depresif bozukluk, davranış bozukluğu ve madde bağımlılığı ile ilişkili bulmuştur. Emmelkamp ve Heeres (1998) madde bağımlılığında babadan ağılanan reddin daha belirleyici olduğu sonucuna ulaşmıştır. Veneziano (2003) baba sıcaklığının ve şefkatinin gençler üzerinde anadan daha etkili olduğunu tespit etmiştir (Bircan ve Erden, 2011, s.215).

Literatüre baktığımızda EKAR Kuramı ve bağımlılık ile ilgili çalışmaların, daha çok öğrenciler alanında yapıldığı ve madde bağımlılığı ve psikolojik uyum ile sınırlı olduğu anlaşılmıştır. Yetişkinlerin gösterdiği davranışsal bağımlılıklar ile ebeveyn kabul-reddi arasında ilişkiyi irdeleyen çalışmaların çeşitliliğinin az olduğu görülmüştür. Bu kapsamda mevcut araştırmadan elde edilen sonuçların literatüre ve uygulama alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde öncelikle araştırmanın amacı, alt problemleri, önemi, varsayımları ve sınırlılıklarına ilişkin bilgi verilmiştir. Ayrıca araştırmada kullanılan değişkenlere ilişkin tanımlar sunulmuştur.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada yetişkin bireylerin demografik özelliklerine göre algıladıkları ebeveyn kabul-reddi ve sosyal medya bağımlılıklarını incelemek ve ayrıca yetişkin bireylerin algıladığı ebeveyn kabul-reddi ile sosyal medya bağımlılıkları arasındaki yordayıcı ilişkileri tespit etmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda alt problemler geliştirilmiştir.

1.1.1 Araştırmanın alt problemleri

1. Yetişkin bireylerin algıladığı ebeveyn kabul-red düzeyleri cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Yetişkin bireylerin algıladığı ebeveyn kabul-red düzeyleri medeni durum açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Yetişkin bireylerin algıladığı ebeveyn kabul-red düzeyleri eğitim durumu açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Yetişkin bireylerin algıladığı ebeveyn kabul-red düzeyleri gelir durumu açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
5. Yetişkin bireylerin algıladığı ebeveyn kabul-red düzeyleri sosyal medya kullanım sıklığı açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
6. Yetişkin bireylerin algıladığı ebeveyn kabul-red düzeyleri sosyal medya kullanım süresi açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
7. Yetişkin bireylerin algıladığı ebeveyn kabul-red düzeyleri sosyal medya kullanım amaçları açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
8. Yetişkin bireylerin sosyal medya bağımlılığı düzeyleri cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

9. Yetişkin bireylerin sosyal medya bağımlılığı düzeyleri medeni durumları açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
10. Yetişkin bireylerin sosyal medya bağımlılığı düzeyleri eğitim durumu açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
11. Yetişkin bireylerin sosyal medya bağımlılığı düzeyleri gelir durumu açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
12. Yetişkin bireylerin sosyal medya bağımlılığı düzeyleri sosyal medya kullanım sıklığı açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
13. Yetişkin bireylerin sosyal medya bağımlılığı düzeyleri sosyal medya kullanım süresi açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
14. Yetişkin bireylerin sosyal medya bağımlılığı düzeyleri sosyal medya kullanım amaçları açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
15. Yetişkin bireylerin algıladığı ebeveyn kabul-reddi düzeyleri sosyal medya bağımlılıklarını yordamakta mıdır?

1.2. Araştırmanın Önemi

EKAR Kuramına göre her birey çocukluğunda uzun süre duygusal bağ kurduğu, kendisi için çok önemli ve yerine başkasını koyamayacağı kişilerden duygusal olumlu tepkiler alma ihtiyacı duymaktadır. Kuramda, çocuğun duygusal güven ve rahatlık hissinin anne babaları ile olan ilişkisinin kalitesine bağlı olduğu; anne ve/veya baba tarafından kabul veya reddedilmenin çocuğun kişilik yapısı ve psikolojik durumu üzerinde etkili olduğu belirtilmektedir. Ayrıca çocukluklarında reddedilmeye maruz kalan kişilerin, bu duruma duygusal ve davranışsal açıdan belirli şekilde tepki verdiği, genellikle endişeli ve güvensiz oldukları belirtilmektedir (Bircan ve Erden, s.214).

Morahan-Martin ve Schumacher (2003) tarafından yapılan araştırmanın sonucunda ise yalnız bireylerin sosyalleşme davranışlarını internet aracılığıyla sanal arkadaşlar edinerek gerçekleştirdikleri, bireylerin duygusal destek için interneti bir araç olarak gördükleri ortaya çıkmıştır. Taş (2018) tarafından yapılan araştırmada ise, internet bağımlılığı ile psikolojik belirtiler arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Anne baba tutumu, cinsiyet, yaş, sınıf değişkeni ve internette kalma

süresi arasında bir bağ olduğu sonucuna varılmıştır (Koca-Büyükgebiz ve Tunca, s.81,84).

Yapılan araştırmalar, dünyada ve Türkiye’de internet ve sosyal medya kullanımının yaygınlığını göstermektedir. Bu yaygın kullanımın olumlu etkileri yanında olumsuz etkilerinin de olduğu bilinmektedir. Bu olumsuz etkilerin başında, bilinçsiz ve yaygın kullanımdan kaynaklanan sosyal medya bağımlılığı gelmektedir. Söz konusu bağımlılık depresyon, kaygı düzeyinde artış, benlik sunumu, kimlik sorunları gibi pek çok psikolojik sorunlara yol açabilmektedir (Aslan, 2020, s.3).

Bağımlılık, kişilerin ruhsal ve bedensel sağılığına, sosyal yaşamına çok boyutlu zarar vermesiyle birlikte, belirli bir davranışı yinelemeye yönelik önüne geçilemez dürtüsel, davranışsal ve fizyolojik istek duymaları halidir (Çelik, 2020, s.2). Günlük olarak internette geçirilen sürenin artması, sosyal medya bağımlılığının arttığının ve bireyin sosyal çevresi ile olan ilişkilerinin zayıflamasıyla yaşam işlevselliğinde bazı bozulmaların oluştuğunu göstermektedir (Yüksel, Çini ve Yasak, 2020, s.67). Bireyin sosyal medya bağımlılığı ile ebeveyninden algıladığı kabul-red arasında ilişkiler olabilir.

Ebeveyn Kabul Reddi Kuramı (EKAR) çerçevesinde yapılan araştırmalar, aile içinde red algısı yüksek olan çocukların, yetişkinlik döneminde daha çok olumsuz duygu ve davranışlara sahip olduklarını ortaya koymuştur (Özbiler, Taner ve Yalçınkaya, 2019, s. 64). Literatür incelendiğinde ebeveyn kabul reddi ile sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişkiyi ortaya koyan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle yetişkin bireylerin ebeveyninden algıladığı kabul-red düzeyi ile sosyal medya bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı, bu araştırma kapsamında ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular, alanda çalışan uzmanlara, eğitimcilere, araştırmacılara ve ebeveynlere yol gösterici olabilir.

1.3. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın varsayımları aşağıdaki şekildedir:

1. Araştırmaya katılan bireylerin, çalışmada kullanılan ölçek ve formlara doğru ve samimi cevap verdiği varsayılmaktadır.

2. Araştırmada kullanılan ölçme materyalleri, ölçtükleri özellikler açısından geçerli ve güvenilirlerdir.
3. Kullanılan ölçme araçlarının konuyu araştırmada yeterli olduğu varsayılmaktadır.
4. Örneklem grubunun evreni temsil edebilecek yeterlilikte olduğu varsayılmaktadır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıdaki şekildedir:

1. Araştırmada toplanan veriler sağığın riske atılmaması ve konunun hassasiyeti açısından matbu olarak ulaştırılamayanlar çevrimiçi süreçlerle uygulanacaktır.
2. Ebeveyn kabul-reddi ve sosyal medya bağımlılığı ile ilgili veriler araştırmaya gönüllü şekilde katılan yetişkin bireylerin verdikleri cevaplar ile veri toplama araçları sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Araştırmanın öne çıkan kavramları ve tanımları aşağıda sunulmuştur.

Ebeveyn Kabul- Reddi: Ronald P. Rohner tarafından geliştirilmiş olan Ebeveyn Kabul ve Reddi Kuramı (EKAR)'na göre ebeveyn kabul-reddi, temelde kişilerarası ilişkilerdeki sıcaklık boyutuna dayanmakta olup, ebeveyn kabulü, anne-babaların çocuklarına karşı gösterdikleri sıcaklık, şefkat, bakım, ilgi, destek ya da kısaca sevgiyi belirtirken, ebeveyn reddi ise ebeveynlerin çocuklarına belirtilen bu duygu ve davranışları sergilemedikleri gibi, çocuğı inciten birtakım fiziksel veya psikolojik davranışlar veya duygular ifade etmeleri anlamına gelmektedir (Dedeler, Akün ve Batıgün, 2017,s.182).

Sosyal Medya: Sosyal Medya, kişilerin gerçek zamanlı paylaşımlar yapabildiğı ve iletişim halinde olmalarını sağılayan uygulama ve web sayfalarını içeren medya platformu olarak tanımlanmaktadır (Akbulut, 2018, s.6).

Bağımlılık: Bağımlılık; bireyin kendi dürtülerini kontrol edememesi sonucu, herhangi bir nesneye, olguya veya bireye karşı konulamaz istek duymasıdır (Yüksel, 2019, s.65).

Davranışsal Bağımlılık: Grant, Potenza, Weinstein ve Gorelick (2010) davranış bağımlılığını, “kişiyeye veya başkalarına zarar veren bir eylemi gerçekleştirmek için bir dürtü ve güdüye karşı direnememe” olarak tanımlamaktadır. Böylece kişinin herhangi bir madde dışında, bir insan, kumar, teknoloji, spor yapma gibi geliştirdiği bağımlılıklar, davranışsal bağımlılık olarak yer almaktadır (Aslan, s.27).

Sosyal Medya Bağımlılığı: Grüsser ve Thalemann (2006), sosyal medya bağımlılığının davranışsal bağımlılık olarak tanımlanabileceğini ifade etmekte olup (Aslan, s.27), internet ve sosyal medyanın aşırı ya da problemlili kullanılması ve haftanın en az 8,5 ile 21,5 saatinin çevrimiçi geçirilmesi, sosyal medya bağımlılığı olarak tanımlanmaktadır (Şahin ve Yağcı, 2017, s.524).

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın bu bölümünde EKAR Kuramı, ebeveyn kabul-red kavramı, bağımlılık, davranışsal bağımlılıklar ve sosyal medya bağımlılığı konusunda bilgi sunulmuştur. Ardından bu konularda gerçekleştirilmiş araştırmalardan örnekler özetlenmiştir.

2.1. Ebeveyn Kabul Reddi (EKAR) Kuramı

Ebeveyn kabul-red çalışmalarının geçmişi 1890'a kadar uzanmakla birlikte, 1930 ve 1940'larda bu alanda çalışmalar görülmektedir. 1930 ve 1940'larda araştırmacılar, Fels'in bu alandaki çalışmaları ile ortaya çıkan Fels Ebeveyn Davranışı Derecelendirme Ölçeklerini kullanmıştır; yine aynı dönemlerde Smith College Sosyal Hizmet Çalışmaları yapılmıştır. 1950 ve 1960'larda Scahefer ve ortakları, Çocukların Ebeveyn Davranışları Envanteri 3'ü kullanmışlar, Siegelman ve meslektaşları ise 1960 ve 1970'lerde Ebeveyn Çocuk İlişkileri anketini kullanmışlardır. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki bu psikolojik gelenekler ve Rohner'in 1960'ta başlayan kendi kültürler arası karşılaştırmalı araştırma programı, EKAR Kuramının ortaya çıkmasına temel oluşturmuştur (Rohner , Khaleque ve Cournoyer, 2012, s.1).

Ronald Rohner, 1975 yılında, çocuğun anne babası tarafından kabul veya red edilmesinin çocuğun genel uyumu üzerindeki etkilerini araştıran bir sosyalizasyon kuramı olarak tanımlanan Ebeveyn Kabul ve Reddi (EKAR) kuramını geliştirmiştir (Kılıç-Yıldız ve Dağ, 2017, s.85). Ebeveyn kabul-red kuramı, ortaya çıktığı ilk dönemlerde ebeveynlerden algılanan kabul ve reddin yetişkinliğe uzanan etkileri ile ilgilenirken, 2000'lerden sonra, kişinin hayatı boyunca kurduğu diğer önemli kişilerarası ilişkileri de kapsayacak şekilde genişletilmiş ve 2014 yılında kişilerarası kabul-red kuramı olarak isimlendirilmiştir (Rohner, 2015, s.1).

Çocukların ebeveynlerinden kabul görme ihtiyaçlarının olduğu, bu ihtiyaçlarının karşılanmasının onların sosyal ve duygusal gelişimlerinin olumlu yönde gerçekleşmesine olanak sağladığından hareketle geliştirilen Kişiler Arası Kabul Red Kuramı (Şirvanlı-Özen ve Olgaç, s.22), ebeveyn tarafından kabul edilme veya reddedilmenin, çocuğun uyumu üzerindeki etkilerine odaklanmaktadır (Rohner, 2011,

s.5). Bu kapsamda, ebeveyn kabul-red teorisi, evrensel düzeyde ebeveynlerin çocuklarını kabul, red veya kontrole neden olan psikolojik, çevresel etmenleri açıklamaya ve ebeveyn sıcaklığı ve kontrolünün kişilik üzerindeki etkilerini tahmin etmeye çalışır (Rohner, 1981, s.245).

EKAR Kuramı, tüm insanların ebeveynlerinden ya da diğer bağlanma figürlerinden (bakıcı vd.) sıcaklık hissetme ihtiyacına sahip olduğu varsayımını esas alır (Özbiler, Taner ve Yalçınkaya, s.54). Buna göre, herkes kendisi için önemli olan kişiler tarafından olumlu tepki alma ve sıcaklık hissetme ihtiyacındadır. Bu ihtiyaç kültür, ırk, fiziksel özellik, sosyal statü, dil, coğrafya gibi sınırlayıcı unsurlardan bağımsız olarak tüm insanlıkta vardır (Dural ve Yalçın, 2014, s.222). Söz konusu ihtiyaç çocukluk döneminde yeterli düzeyde karşılanmadığında, yetişkinlik döneminde bağımlılık ve savunucu bağımsızlık, duygusal tepkisizlik, düşmanlık ve saldırganlık, olumsuz öz saygı ve öz yeterlik, duygusal tutarsızlık, olumsuz dünya görüşü gibi olumsuzluklar gözlemlenmektedir. Kendilerini red edilmiş algılayan çocuklar, gençler ve yetişkinler endişeli ve güvensiz hissetmelerinin yanı sıra davranış problemleri göstermektedir (Mengüloğul, 2014, s.8).

EKAR'a göre, yetişkinlerin kendilerini duygusal açıdan güvende ve iyi hissetmesi, yetişkin bağlanma figürleri ile ilişkilerinde neler yaşadıklarına, neler algıladıklarına bağlı olup, kişinin yakın bir duygusal ilişkide eşi ya da sevgilisi tarafından ne kadar kabul ya da red edildiği, kişinin bugünkü psikolojik uyumu ve sağlıklı bir sosyal ve duygusal uyuma sahip olması üzerinde önemli etkiye sahiptir (Gültekin, 2011, s.5). Araştırmalar, çocukların psikolojik uyumlarındaki değişkenliğin %26'sının ebeveynlerinden algıladıkları kabul ve red ile; yetişkinlerin psikolojik uyum değişkenliğinin %21'inin ise, çocukluklarına dair hatırladıkları ebeveyn kabul reddi ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Bu araştırmalarda kişiler için anne/babalarından kabul görme veya reddedilmenin insan yaşamındaki önemini göstermektedir (Şirvanlı-Özen ve Olgaç, s. 23).

Ebeveyn kabulü; anne-babaların veya birinci bakım veren kişilerin çocuklarına karşı hissedebilecekleri sevgi, şefkat, özen, rahatlık, destek ve bakım anlamını taşıırken, ebeveyn reddi; ebeveynlerin çocuklarına karşı sıcaklık, sevgi ve şefkatin olmaması veya geri çekilmesini ifade eder (Rohner, 2015,s.4). Buna göre anne-babalar çocuklarına soğuk ve sevecen, düşmanca ve saldırgan ya da kayıtsız ve ihmalkâr olabilirler. Bunlara ek olarak birey, ebeveyni tarafından soğuk ve sevecen, düşmanca

ve saldırgan ya da kayıtsız ve ihmalkâr davranışlar olmamasına rağmen, kişinin algısı ebeveynlerinin onları gerçekten sevmediği veya umursamadığı yönünde olabilir ki, bu durum ayrışmamış red olarak isimlendirilmektedir (Rohner, Khaleque & Cournoyer, 2012, s.2).

Bu bilgiler ışığında, EKAR Kuramının sıcaklık ve kontrol olarak iki bileşeni bulunmakta olup, ebeveyn kabulü ve reddi, ebeveynliğin sıcaklık boyutuna işaret ederken (Bircan ve Erden, s.213), ebeveynin sınırlayıcı davranışları kuramın kontrol boyutunu oluşturmaktadır (Rohner, 1981, 245).

2.2. Ebeveyn Kabul Reddi (EKAR) Kuramının Bileşenleri

EKAR Kuramının iki ana bileşeni bulunmaktadır. Aşağıda ayrıntıları sunulan bu bileşenler; “sıcaklık” ve “kontrol”dür.

2.2.1. Sıcaklık

EKAR Kuramının sıcaklık boyutu, ebeveyn-çocuk arasındaki iletişime odaklanmaktadır. Herkes hayatı boyunca az ya da çok, bakım verenlerinden sevgiyi deneyimlediğinden, bu boyut bir ucunda ebeveyn kabulü, diğer ucunda ebeveyn reddinin yer aldığı bir süreklilik teşkil etmektedir (Rohner, Khaleque, Cournoyer, 2012, s.1). Ebeveyn kabulü, anne-babaların çocuklarına karşı gösterdikleri sıcaklık, şefkat, bakım, ilgi, destek ya da kısaca sevginin ön plana çıkması olarak tanımlanırken, ebeveyn reddi ise, bu duygu ve davranışların olamadığı veya belirgin şekilde esirgendiği, bunun yanı sıra, çocuğu inciten çeşitli fiziksel veya psikolojik davranış veya duyguların sergilenmesi olarak ifade edilmektedir (Öngider, 2013, s.165).

Sıcaklık boyutu, bireyler arasındaki (örneğin, çocuklar ve ebeveynleri arasındaki ve diğerlerinin yanı sıra yakın yetişkinler arasındaki) duygusal bağın kalitesi ile ilgilidir (Rohner, 2015, s.5). Ebeveynler çocuklarını kabul ettiklerini, diğer bir deyişle onlara karşı sıcaklık, ilgi ve sevgilerini sarılma, okşama, öpme vb. gibi fiziksel davranışlar ile veya övme, iltifat etme, güzel sözler söyleme gibi sözel davranışlar ile gösterebilirler (Şirvanlı-Özen ve Olgaç, s.23).

Ebeveynler koşulsuz sevgi gösterdikleri sürece sıcak ve şefkatli kabul edilir. Sıcakkanlı veya kabul eden ebeveynler çocuklarını sever, kişiliklerini onaylar,

faaliyetlerine ilgi duyar. Ebeveynler, sıcaklık ve kabulü, söz veya davranışlar yolu ile ifade edebilir. Bu noktada çocuğu övmek, ninni söylemek, hikâye anlatmak, davranışlarını sözlü onaylamak, oyun oynamak, sarılmak, okşamak ebeveyn kabulüne ilişkin söz ve davranışlardır. Çocuğa rutin olarak ilgilenilmesi gereken bir sorumluluk olarak bakılması ve ilgilenilmesi, otomatik olarak kabul ve sıcaklığı ifade etmez. Zamansız, anlık olarak ortaya çıkan kabul ve sıcaklık ifadesi, çocuğun talebi üzerine gösterilene nazaran daha kıymetlidir (Rohner, 1981, s.248).

Sıcaklığın diğer boyutu olan ebeveyn reddinin belirtileri ise olumlu duygu ve davranışların yokluğu veya önemli ölçüde geri çekilmesi, çeşitli fiziksel ve psikolojik olarak incitici davranışlardır. Bu kapsamda ebeveyn reddine ilişkin davranışlar, soğukluk/sevgisizlik, düşmanlık/saldırganlık, kayıtsızlık/ihmalkârlık ve ayrışmamış red şeklinde kendini göstermektedir (Rohner, 2015, s.5).

Ebeveynin sıcaklık ve şefkatini esirgeyip, soğuk davranması ve böylece çocukta red algısı yaratılması soğuk ve sevgisiz ebeveyn, düşmanlık, kızgınlık, nefret duygularıyla hareket ederek fiziksel davranışlar içerisinde olan düşman- saldırgan ebeveyn, çocuğun maddi ve fiziksel ihtiyaçlarını karşılamayan, sosyal ve duygusal ihtiyaçları ile yeterince ilgilenmeyen, çocuğun ihtiyacı olduğunda onun taleplerine karşı ilgisiz kalan ebeveyn de ihmalkar ebeveyn davranışını örneklemektedir (Şirvanlı-Özen ve Olgaç, s.23). Diğer bir deyişle, soğuk ve sevgisiz ebeveyn, sarılma ve öpme gibi fiziksel temas, onaylayan sözler, ödüllendirme yönlerinden yoksunluk gösterir. Tekmelemek, vurmak, itme, tırmalamak, çimdiklemek, küfretmek, iğnelemek, küçümsemek, kaba sözler söylemek ise düşmanlık ve saldırganlık gösteren ebeveyn tutumudur. Çocuğun psikolojik veya fiziksel olarak yanında olmayan, ulaşılabilir olmayan ebeveyn kayıtsız/ihmalkâr olarak tanımlanır (Rohner, 2021, s.6).

Rohner (2012), kayıtsızlıkla ilgisi olmayan birçok nedenden dolayı ebeveynlerin çocuklarını ihmal edebileceğini veya ihmal ediyormuş gibi algılanabildiğini, bu sebeple kayıtsızlık ve ihmal arasındaki bağlantının düşmanlık ve saldırganlık arasındaki bağlantı kadar doğrudan olmadığını, nitekim ebeveynlerin kendilerine olan öfke ile başa çıkabilmek için çocuklarını ihmal edebileceğini belirtmektedir. Rohner'e göre ihmal eden ebeveyn, çocukların sadece fiziksel ihtiyaçları açısından değil, rahatlık, teselli, yardım, ilgi gibi duygusal ihtiyaçlarına da katılmama ve erişilemez olma eğilimindedir. Tüm bu davranışlar çocuğa reddedildiği, sevilmediği algısı oluşturmaktadır.

Diğer taraftan, ihmal amaçlı olmayan bir davranış çocuk tarafından ihmal olarak algılanabilirken, saldırganca bir davranışa rağmen çocuk reddedilmiş hissetmeyebilecektir. Bu durum ayrışmamış red kavramı altında tanımlanmaktadır. Bu sebeple ebeveyn kabul ve reddinin algılanan hali (fenomenolojik perspektif) ve dışarıdan bir gözlemci tarafından rapor edildiği hali(davranışsal) birlikte değerlendirilebilir. Genel olarak iki yaklaşımın sonucu da benzer olmakla birlikte, tutarsızlık var ise de, algılanan ebeveyn kabul -reddi sonuçlarına itibar edilmelidir. Örneğin dış gözlemciler, ihlal durumu tespit etmeseler de çocuk sevilmediğini hissedebilir veya saldırganlık tespitine rağmen çocuk reddedilmiş hissetmeyebilir (Rohner, 2004, s.831).

Bu anlamda Rohner(2015), ebeveyn kabul reddini anlayabilmek için onun bu sembolik doğasının da çalışılması gerektiğini, bu anlamda ebeveynlerin davranışlarının kültürel anlamları üzerinde de durulmasının önemli olduğunu, ebeveynlerin kabul ve redde ilişkin davranışlarının farklılık göstereceğini, herhangi bir ortamda çocuklarını överken, diğer farklı bir ortamda bu övmenin hiçbir anlam taşımayacağını veya çok farklı bir anlam taşıyabileceğini belirtmektedir. Örneğin, Hindistan'da bir annenin çocuğunu övmesi kendini övmek gibi ayıp görülmekte, ancak kabukları ve çekirdekleri çıkarılmış bir portakalın anne tarafından çocuğa verilmesi ise çocukta kabul uyandıran bir davranış olarak algılanmaktadır. Aşağıda EKAR Kuramının diğer bileşeni olan kontrol boyutunun detayları incelenmiştir.

2.2.2. Kontrol

EKAR Kuramının kontrol boyutu, kuramsal olarak ebeveynin çocuğu ne ölçüde sınırlandırdığı ve bu durumun çocuğun algısındaki yerini tartışır (Şenel, 2021, s.34). Diğer bir deyişle, kontrol boyutunda esas nokta, ebeveynlerin çocukların davranışlarına ne ölçüde kurallar koyduğu ve bu kuralların ne ölçüde uyguladığı hususudur. Burada kuralların uygulanma sıklığı ana belirleyici olarak ortaya çıkmaktadır (Rohner, 1981, s.250).

Ebeveynin kontrolünün yüksek veya düşük olmasına göre; çocuğa hiç kural koymayan yani aşırı izin veren ebeveyn, çocuktan çok az sorumluluk bekleyen gevşek kontrolcü ebeveyn, sıkı kontrol olmakla birlikte çok katı veya her an kontrol uygulamayan ebeveyn, çocuğun özerkliğini sınırlayan, her an kontrol uygulayan

ebeveyn olarak çeşitli kontrol düzeyleri belirtilmiştir. Çocuklarının davranışlarını nadiren kontrol eden ebeveynlerde kontrolün düşük olduğu değerlendirilirken, çocuklarının davranışlarını sürekli değiştiren, manipüle eden ebeveynlerin yüksek kontrollü olduğu ifade edilmektedir. Kontrol düzeyi düşük olan ebeveynler, çocuklarının güvenliği ve fiziksel sağlığı ile ilişkilendirilen, ancak var olan kuralları uygulamazlar. Kontrol düzeyi yüksek olan ebeveynler ise görgü kuralları, ev işleri, cinsiyet rolü, tuvalet eğitimi vb. gibi birçok farklı konuda katı kural ve yasaklar ile çocukların karar verme özerkliğini sınırlamaktadır (Rohner, 1981, s.250).

Yapılan araştırmalar, ebeveyn sıcaklığının bazı yönlerinin ebeveyn kontrolü ile ilişkilendirilebileceğini göstermiştir. Örneğin Saavedra (1980), katı anne kontrolünün anne reddi ile ilişkili olduğunu; Rohner ve Rohner (1981), ebeveyn kontrolünün hem ebeveyn düşmanlığı hem de genel reddedilme ile ilişkili olduğu yönünde tespitlerde bulunurken, batılı olmayan bazı kültürlerde, ebeveyn kontrolü ile reddetme arasındaki ilişkiyi doğrulamayan çalışmalar yapılmıştır. Kim'in (2005) Amerikan Koreli Aileleri ile yürütülen daha sonraki bir çalışmada, sıkı ebeveyn kontrolünün, ergenler ve anneleri arasındaki ilişkide daha az ebeveyn kabulü ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmış, Rohner ve Pettengil'in (1985) Koreli Ergenlerle yaptığı bir çalışmada, katı davranışsal kontrolün daha fazla ebeveyn kabulü ile ilişkili olduğu bulunmuş, diğer taraftan, ergenler ve babaları arasındaki ilişkide davranışsal kontrol, ebeveyn sıcaklığı ile ilişkilendirilmiştir (Akt. Değer, 2021, s.12).

2.3. EKAR'ın Alt Teorileri

EKAR Kuramı beş soruya cevap aramakta olup, bu sorulara göre üç alt alana ayrılmıştır. Bu alanlar, kişilik alt kuramı, başa çıkma alt kuramı ve sosyokültürel alt kuramı şeklindedir (Bayat, 2015, s.6). Bu alanlara ilişkin aşağıdaki sorular öne sürülmüştür:

- 1-Ebeveynleri tarafından sevildiğini ya da red edildiğini algılayan çocuklara ne olur?
- 2-Çocuklukta red edilme algısı, yetişkinlik ve yaşlılık dönemine hangi ölçüde etki eder?
- 3- Neden bazı çocuk ve yetişkinler, çocuklukta red edilme ile diğerlerine göre daha iyi başa çıkar?

4- Neden bazı ebeveynler daha sevgi dolu ve kabullenici iken; diğerkleri soğuk, saldırgan, ihmalkâr veya reddedici bir tutum içindedirler?

5- Bir toplumun yapısı ile toplum bireylerinin düşünce ve inançları, o toplumdaki çoğu ebeveynin çocuklarını kabul veya red ediyor olmasından nasıl etkilenir?

Yukarıdaki sorulardan bir ve ikincisi, kişilik alt alanı, üçüncüsü başa çıkma, dört ve beşinci sorular ise sosyokültürel alt alanın kapsamı içinde değerlendirilmektedir (Eryavuz, 2006, s.22).

2.3.1.Kişilik alt teorisi

EKAR kişilik alt kuramı, algılanan ebeveyn kabul ve reddinin temel kişilik veya psikolojik, özellikle zihinsel sağlıkla ilgili sonuçlarını tahmin etmeye çalışır (Rohner, Khalaque, 2002, s.3).

Kişilik alt kuramı, insanlığın evrimi boyunca, kendileri için önemli olan kişilerden olumlu yanıt almak şeklinde kalıcı duygusal ihtiyaç içinde olduğunu temel varsayım olarak esas alır. Olumlu yanıt ile kastedilen, bakım, ilgi, destek gibi pozitif davranışlardır. Burada çocuk için önemli olan kişi kavramına, kendisi ile bağ kurduğu, benzersiz öneme sahip ve başkası ile değiştirilemeyen kişiler dahil olmaktadır. Bu kişilerle çocukların kurduğu bağda, diğerklerinde olmayan bir kalite vardır. Bu sebeple, bu kişiler teoride “bağlanma figürleri” olarak isimlendirilmektedir. Bu yönde çocukların kendilerini güvende hissetmeleri, kendilerine bakım veren kişiler ile olan ilişkilerinin kalitelerine bağlıdır. Öyle ki kişilik alt kuramına göre, yetişkinlerin duygusal güvenlik ve esenlik duygusu da bağlanma figürleriyle olan ilişkinin kalitesine bağlıdır (Rohner, Khaleque, Cournoyer, 2012, s.4).

Kişilik alt kuramına göre, kişilik, bireyin hayatın içindeki çeşitli durumlara, yanıt verme eğilimi olarak tanımlanmaktadır. Kendisi için önemli olan kişilerden duygusal ihtiyaçları karşılanmamış bireylerin yanıt verme biçimi farklılaşmakta ve bu bireyler güvensiz, endişeli, bağımlı diye tanımlanan davranışlarla yanıt vermektedirler. Bu yönde çocukların duygusal ihtiyaçlarının, kendilerine bakım veren kişiler tarafından (ebeveyn veya diğerk bakım verenler) karşılanmış olması, hayati önem ifade etmektedir. Bu ihtiyaçlar yeterli oranda karşılandığında, çocuklar duygusal ve davranışsal olarak olumlu olmaya daha yatkın iken, bu ihtiyaçların karşılanmadığı durumda, güvensiz ve endişeli hissetmeye eğilimlidir. İlâveten ebeveyn reddi olan

çocuklarda, düşmanlık, saldırganlık, bozulmuş benlik saygısı, bozulmuş öz yeterlilik, duygusal tepkisizlik, olumsuz dünya görüşü, olumsuz benlik saygısı, olumsuz benlik yeterliliği gibi kişilik eğilimleri görülmektedir (Rohner ve Khalaque, 2002, s.4).

Duygusal ihtiyaçların yeterince karşılanmadığı durumda en temel olarak “bağımlı” kişilik özelliği ortaya çıkmaktadır. Red hissedenen bireyler, kendileri için önemli olan kişilerden olumlu yanıt alma ihtiyacını gidermek için, daha fazla çaba göstererek bağımlı hale gelirler. Teoriye göre önemli kişilerden talep edilen duygusal destek, bakım, konfor, dikkat ve benzeri davranışlara özlem olarak tanımlanan bağımlılık, çocuklarda aileye yapışma, sızlanma, ya da ayrılık esnasında ağlama şeklinde, yetişkinlerde ise zaman, şefkat arayışı, kıskançlık şeklinde ortaya çıkmaktadır (Rising ve Rohner, 2020, s.6).

Bazı kişiler, ebeveynleri tarafından kabul edilmiş olmalarına rağmen, reddedilmiş kişilerde görülen bazı psikolojik rahatsızlıklar gösterebilmektedir. Kişilik alt kuramı bileşenlerine uygun yanıt vermeyen bu bireyler “sorunlu” olarak tanımlanmakta olup; bu kişiler bazı zihinsel rahatsızlıklar da yaşayabilmektedir. Ebeveyn kabul-reddinin dışında kişilerin yaşayacağı bazı zihinsel rahatsızlıklar olabileceğinden, bu kişilerle ilgili çok az araştırma yapılmıştır. Bugün zihinsel rahatsızlıklar yaşayan pek çok kişinin ebeveynleri tarafından reddedilmiş kişiler olduğu bilinmektedir (Rohner, 2015, s.8).

2.3.2. Başa çıkma alt teorisi

Baş çıkma kuramı, bazı reddedilen kişilerin reddedilmenin zihinsel sağlıkla ilgili sonuçlarına katlanmadan, reddedilme ile nasıl başa çıkabildikleri sorunu ile ilgilenmektedir (Rohner, Khaleque, Cournoyer, 2002, s.8). Yapılan araştırmalara göre bireylerin %80’i, ebeveyn reddinden olumsuz yönde etkilenirken %20’lik bir kısım, ebeveyn reddi yaşamasına rağmen, psikolojik olarak, bu duruma uyum göstermektedir. Başa çıkma alt kuramı bu %20’lik kesim ile ilgilenmektedir. Bu kapsam da teori, çocuklukta reddedilme deneyimi yaşamış, bazı çocuk ve yetişkinlerin, bu deneyimle diğerlerine göre neden daha iyi baş edebildikleri sorusunun yanıtını arar (Rohner ve Khaleque, 2002, s.5).

EKAR Kuramı, bazı bilişsel yeteneklerin, çocuk ve yetişkinlerde algılanan red ile diğerlerinden daha etkili olarak başa çıkmaya imkân verdiğini vurgular. Bu

yetenekler; farklılaştırılmış benlik duygusu, kendi kaderini tayin etme duygusu ve kişiliksizleştirme kapasitesini içerir. Başa çıkma alt teorisine göre bir yönü kendi kaderini tayin olan farklılaştırılmış benlik duygusuna sahip kişilerin, başa çıkma kapasiteleri daha yüksektir. Kendi kaderini tayin eden bireyler, yaşadıkları deneyim üzerinde daha kontrol sahibi olduklarına inanırken, diğer bireyler başlarına gelen şeylerin kader, şans veya diğer dış etkenler yüzünden kaynaklandığı inancıyla kendilerini piyon gibi hissedebilir. Bu anlamda kendi kaderini tayin eden kişilerin reddedilme ile başa çıkma ile ilgili içsel bir kaynağı vardır. Kişiselleştirme de olayları kişisel veya kendinden kaynaklı algılama eğilimi söz konusu olduğundan, reddetme eğilimleri bu kişilerce daha kasıtlı ve incitici olarak algılanır. Kişiliksizleştirme özelliğine sahip kişiler ise bu anlamda reddedilme ile ilgili diğer bir içsel ve bilişsel kaynağa sahiptir (Rohner, Khaleque, Cournoyer, 2012, s.9).

Başta çıkma alt kuramı, başta çıkma şeklini duygusal ve araçsal olarak sınıflandırmıştır. Duygusal başta çıkan bireyler ciddi şekilde ebeveyn reddi olan ailelerde yetişmesine rağmen duygusal ve zihinsel sağlıkları yerinde bireylerken, araçsal başta çıkanlar duygusal ve zihinsel sağlıkları olumsuz etkilenmesine rağmen okul ve mesleki yaşamlarında başarılı, görev odaklı bireyler olup, araştırmalar, bu kişilere onları reddetmeyenlerce gösterilecek duygusal desteğin önemli olduğunu ortaya koymuştur (Rohner ve Khaleque, 2002, s.5).

Başta çıkma kavramı “öğrenilmiş güçlülük” kavramını gündeme getirmektedir. Öz kontrol yerine kullanılan öğrenilmiş güçlülük, duygusal ve fizyolojik tepkilerle başta çıkmada bilişlerin ve öz-yönergelerin kullanımı; planlama ve problem çözme tekniklerinin uygulanması; hemen doyumun ertelenebilmesi ve içsel olayları kişinin kendisinin düzenleyebileceğine dair genel bir inancının olması gibi unsurlardan oluşmakta olup, öz güçlülüğü yüksek olan bireylerin hafızasında, her tür başta çıkma ve öz-kontrol becerilerinin yaygın biçimde bulunduğu, böylelikle kişinin stresle daha kolay başta çıkabildiği ve daha az psikolojik sorunlar yaşayabildiği kabul edilmektedir (Gültekin, s.5).

2.3.3.Sosyokültürel alt teorisi

Sosyokültürel alt kuram kökleri, Kardiner’in çalışmaları ile Bronfenbrenner ve Berry’nin eko kültür modeline dayanmaktadır (Rohner ve Khaleque, 2002, s.4).

Kuramın dayanağı olan model, toplum içinde ebeveyn kabul veya red davranışının, o toplumun aile yapısı, ekonomik, sosyal, siyasi, savunma sistemi gibi o toplumun bakım sistemleri tarafından şekillendirildiğini göstermekte ve aynı zamanda, ebeveynlerin kabul etme-reddetme ve diğer davranışlarının çocukların kişilik gelişimi ve diğer davranışları üzerinde etkili olduğunu belirtmektedir. Modele göre çocukların mizaç ve davranışları üzerinde ebeveynlerin onlara olan davranışlarının kalitesi önemli olduğu gibi, içinde yaşadıkları toplum içindeki kurumsallaşmış sistemler, gelişimsel deneyimler, akran, çevre ilişkilerinden de etkilendiğini belirtmektedir (Rohner, Khaleg ve Cournoyer, 2012, s.10).

Bu modeli rehber alan sosyokültürel alt kuramında, kurumsallaşmış sistemler ilk oluşturulduklarında kişilerin içsel durumlarının ifadesi olarak görüldüğünden “ifade edici” olarak isimlendirilir. Bu sebeple ifade edici sistemlerin, zaman içinde birden fazla birey tarafından oluşturulan sembolik yaratımlar olduğuna inanılır. İnsanlar değiştikçe ifade sistemleri ve davranışları da değişir. Bu sistemler bir kez oluştuktan sonra bireyler üzerinde inanç ve davranışlarını şekillendirmede etkili olur. Bu kapsamda, sosyokültürel alt kuramı, dünya çapında ebeveyn kabul-reddinin nedenlerini ve sosyokültürel bağınıtlarını açıklamaya çalışmaktadır (Rohner, Khaleg ve Cournoyer, 2012, s.11).

Kuram, örneğin çocukların reddedildikleri toplum içinde doğaüstü dünyayı (Tanrı-spiritüel dünya) kötü, düşmanca, yıkıcı, hain ve diğer olumsuz şekilde tasvir etme eğiliminde olduklarını, çocuğun sevgi ve kabulle yetiştirildiği toplumlarda doğaüstü dünyanın yardımsever, koruyucu, cömert, destekleyici ve nazik olduğu kabul edilmektedir. Aynı zamanda bu kültürel farklılıkların bu iki farklı toplum türünde kabul edilen ve reddedilen kişilerin zihinsel temsillerindeki toplu bireysel farklılıkların sonucu olduğu da belirtilmektedir. Ek olarak, sosyokültürel alt kuramı, ebeveyn kabul ve red deneyimlerinin bireylerin hane yapısı, sanatsal tercihler, mesleki tercihler, mizah anlayışı gibi pek çok sosyokültürel davranış üzerinde etkili olduğunu belirtmektedir (Rohner, 2021, s.22).

Kuram, çoğu toplumda ebeveynler sıcak ve sevgi dolu olma eğiliminde iken dünya toplumlarının yaklaşık %25 inde ebeveynlerin hafif ile şiddetli reddetme eğilimi göstermesinin nedenlerine, bu toplumlardaki farklılıkları etkileyen faktörleri araştırır. Bu soruların tek bir yanıtı olmamakla birlikte, çeşitli faktörlerin etkili olduğu görülmektedir. Bu faktörlerin başında birincil duygusal ilişkiler ve sosyal desteklerin

bozulmasını teşvik eden koşullar gelmektedir. Bu sebeple genç ve ekonomik yoksunluk içinde olan ebeveynler, bekâr ve sosyal-duygusal destekten yoksun, sosyal olarak izole ebeveynler, en fazla reddetme eğilimi gösteren ebeveyn olarak görülmektedir (Rohner, Khalegue ve Cournoyer, 2012, s.12).

2.4. EKAR Kuramı İle İlgili Dünya’da ve Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

EKAR Kuramı ile ilgili dünyada yapılan çalışmaların yoğunluklu olarak kuramın kişilik alt kuramına odaklandığı, ebeveyn kabul-reddi ile psikolojik uyum arasındaki ilişkinin irdelendiği, ebeveyn kabul-reddi ile psikolojik uyum arasındaki ilişkinin hem çocuklukta hem de yetişkinlikte var olduğu, çocukların psikolojik uyumları ile babadan algılanan kabul red düzeyi arasındaki ilişkinin etki büyüklüğünün, psikolojik uyum ile anneden algılanan kabul red düzeyi arasındaki ilişkiye daha güçlü olduğu, yetişkinlerin çocukluklarına dair hatırladıkları ebeveyn kabul red düzeyinin, onların şu anki romantik ilişkilerinin kalitesini ve partnerlerinden algıladıkları kabul red düzeyini etkilediği, güç ve saygınlık konularının incelendiği bir araştırmada, kişilerin güç ve saygınlık algıladıkları ebeveynlerinden algıladıkları kabul ve reddedilmeden, daha çok etkilendiği gibi sonuçlara ulaşılmıştır (Şirvanlı-Özen ve Olgaç, s.28-29).

Türkiye’de EKAR Kuramı ile ilgili 2003 yılından bu yana çeşitli çalışmalar yapılmış olup, bu çalışmaların çoğunun çocuklar ve ebeveynleri üzerine olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalarda, annelerin yaşı, eğitim durumu, gelir düzeyi, çocuk sayısı ve ailesinde yaşayan birey sayısı gibi demografik özelliklerin çocuklarını kabul ve red davranışlarını etkilediği, erkek çocuklarda kızlara oranla algılanan reddin daha fazla olduğu, çocukların annelerini daha az kabul ve daha az kontrol eden, babalarını daha fazla kabul ve kontrol eden olarak algıladıkları, çocuklarını seven ailelerde çocukların daha fazla kabul algıladıkları, ebeveyn kabul-red seviyesinin, kardeşler arası ilişkiler üzerindeki etkisinin yoğun olduğu, annenin ihmalinin çocuğun saldırgan davranışlar göstermesi üzerinde etkili olduğu, ebeveynler arasındaki çatışmanın, annelerin de babaların da çocuklarına karşı daha reddedici davranmalarına yol açtığı, öğrenme bozukluğu olan çocuklarda ebeveyn reddinin daha çok olduğu, çocuklukta algılanan ebeveyn kabul-reddinin yetişkinlikte yakın ilişkilerde algılanan

kabul-red ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu, ebeveyn kabul reddinin depresyon ve kaygı ile ilişkili olduğu gibi sonuçlara varılmıştır (Öngider ve Karadeniz, s.90-92).

Diğer bir çalışma yaşları 20 ile 40 arasında değişen 231 katılımcı arasında yapılmış olup araştırmanın sonucunda, çocukluk döneminde algılanan anne reddi ile yetişkinlik dönemindeki öznel iyi oluş düzeyi arasında ters yönde bir ilişki olduğu, çocukluk döneminde annelerinden red algılayan bir başka deyişle saldırganlık ve kin, ilgisizlik ve ihmal ve ayrışmamış red davranışlarına maruz kalan çocukların, yetişkinlik döneminde öznel iyi oluş düzeylerinin daha düşük olduğu, yani daha çok olumsuz duygulara sahip oldukları gibi tespitler yapılmıştır (Özbiler, Taner ve Yalçınkaya, s.54).

Erken çocukluk döneminde babadan algılanan kabul/reddin somatizasyon ve anksiyete ile ilişkisinin incelenmesi için 18-65 yaş arasında 228 kişi katılımcı ile yapılan çalışma neticesinde, boşanmış ebeveynlere sahip olanların, düşük ekonomik gelir seviyesindekilerin, beşin üzerinde kardeşi olanların daha fazla baba reddi algıladıkları, bu yönde kardeş sayısı, ekonomik düzey, ebeveynin medeni durumu, baba eğitim düzeyi, yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği, baba kabul/reddinin somatizasyon ve anksiyete ile önemli ve anlamlı düzeyde ilişkili olduğu, babaların sevgiyi gösterme (kabul edici) davranışlarında toplum ve kültürden etkilendiği gibi sonuçlara ulaşılmıştır (Kulaksız, Erensoy,2021, s.146).

Boşanmış ve evli ailelerden gelen ilköğretim çağı çocuklarının algıladıkları ebeveyn kabul-reddi ile psikolojik uyum düzeyleri açısından karşılaştırılması amacıyla ilköğretim çağındaki anne-babası boşanmış 124 çocuk ve anne babası evli olan 138 çocuk olmak üzere toplam 262 kişinin katıldığı araştırma neticesinde, hem evli, hem boşanmış ailelerde annenin daha kabul edici algılandığı, boşanmış ailelerde baba kabul algısının daha az olduğu, boşanmış ailelerde annenin daha kontrolcü algılandığı, evli ailelerde çocukların genel psikolojik uyumunun hem anne, hem babasının onu ne kadar kabul ettiğine bağlı olduğu, boşanmış ailelerde ise bu konuda annenin kabulünün önemli olduğu gibi sonuçlara ulaşılmıştır (Öngider,2013, s.173).

Çocukların algıladıkları ebeveyn kabul-reddi ile psikolojik uyumun ve okul başarısının incelendiği, yaşları 11 ile 15 arasında değişen 184 kız ve 169 erkek öğrencinin katıldığı çalışmada, anne ve babadan algılanan kabul düzeyleri ile

psikolojik uyum düzeyleri ve okul başarısı arasında anlamlı ilişki bulunduğu saptanmıştır (Yener, 2005, s.1).

Araştırmanın örneklemini Ankara Üniversitesi'nde öğrenim gören 19-36 yaş arasındaki 271'i kadın, 135'i erkek 406 öğrencinin katıldığı, anne-baba kabul/reddi ve psikolojik uyum arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmanın sonunda, kadınlar annelerini erkeklere göre daha çok sıcaklık gösteren, daha az düşmansı, daha az kayıtsız ve daha çok kabul edici olarak algıladıkları, kadınların yine babalarını erkeklere göre daha fazla kabul edici olarak algıladıkları, psikolojik uyum açısından ise kadınların daha bağımlı olduğu, erkeklerin ise düşmanlık, olumsuz özsaygı, olumsuz öz-yeterlik ve duygusal tepkisizlik özellikleri gösterdikleri tespit edilmiştir (Dural, Yalçın, s.221).

Ebeveyn red algısının yetişkinlik döneminde görülen depresyon ve sınırda kişilik bozukluğu ile olan ilişkisini incelemek için depresyon ve sınırda kişilik bozukluğu tanısı alan ve tedavi görmekte olan 56 kişinin dâhil olduğu çalışma sonucunda, anne ile ilgili olarak algılanan ebeveyn kabul-reddinin depresyon belirtileriyle ilişkili olduğu, baba red algısı arttıkça sınırda kişilik puanlarının da arttığı, sınırda kişilik bozukluğunun bireylerin medeni durumları ile anlamlı ilişki içinde olduğu gibi sonuçlara ulaşılmıştır (Değer, 2021, s.63).

Yetişkinlerin çocuklukta algıladıkları ebeveyn kabul veya reddinin mükemmeliyetçilik, benlik algısı ve bağlanma stilleri ile ilişkisini incelemek üzere, 18-70 yaş aralığındaki 514 kadın ve 330 erkek olmak üzere toplam 844 kişinin katıldığı araştırma neticesinde, anne reddi arttıkça güvenli bağlanmanın düştüğü; algılanan baba reddi arttıkça kayıtsız bağlanmanın arttığı, algılanan anne ve baba reddi arttıkça mükemmeliyetçiliğin arttığı ve olumlu benlik algısının azaldığı saptanmıştır (Ener, Can, 2021, s.58).

Ebeveyn kabul/reddi ile intihar olasılığı arasında yaşam amaçlarının aracı rolünün belirlenmesi amacıyla yaşları 18-28 arasında değişen 396 (205 kadın, 191 erkek) üniversite öğrencisinin katıldığı araştırma neticesinde, bireylerin algıladıkları ebeveyn reddi arttıkça, intihar olasılığının arttığı, ebeveynleri tarafından red algısı olan kişilerin ilişki, fiziksel sağlık gibi amaçlara önem vermedikleri anlaşılmıştır (Aslan ve Batıgün, 2017, s.74).

Algılanan ebeveyn tutumlar ve kekemelik arasındaki ilişkiyi araştırmak için Hacettepe Üniversitesi Odyoloji ve Konuşma bozuklukları ünitesinde konuşma bozuklukları olan 20 si kadın, 20 si erkek, 18 yaş üzeri 40 kekeme birey , kontrol grubu için kekeme olmayan 20 si kadın, 20 si erkek, 18 yaş üzeri 40 bireyin dahil olduğu çalışmada, yetişkin kekemelerin anne ve babalarından aldıkları kabul-red düzeyinin daha yüksek olduğu ve kekeme bireylerde ebeveyn kabul-red algısının olumsuz etkileri olduğu gibi sonuçlar tespit edilmiştir (Mengüloğul, 2014, s.1).

Ebeveyn kabul reddi, duygu düzenleme güçlükleri arasındaki ilişkileri araştırmak için Hacettepe Üniversitesi'nde öğrenim gören toplam 580 öğrencinin katıldığı çalışma neticesinde, katılımcıların anne ve babalarından algıladıkları red arttıkça gösterdikleri psikolojik belirtilerinde arttığı, kadın katılımcılarda anne ve baba reddinin psikolojik belirtilerle ilişkisi benzer orandayken, erkek katılımcılarda babadan algılanan toplam reddi, anneden algılanana kıyasla, psikolojik belirtilerle daha yüksek seviyede ilişkili olduğu, katılımcıların algıladıkları anne ve baba reddi arttıkça duygu düzenleme güçlükleri ve yaşadıkları kişilerarası problemlerin arttığı gibi sonuçlara ulaşılmıştır (Abacı, 2018, s.81).

Madde kullanım bozukluğu olan ergenlerde kimlik statüleri, ebeveyn kabul reddi ve genel psikolojik uyumu incelemek üzere madde bağımlısı 55 ergenin katıldığı çalışmada, madde bağımlısı ergenlerin, hem anne hem baba tarafında red algısının, madde kullanmayanlara göre daha yüksek olduğu, madde bağımlısı ergenlerde olumsuz kimlik durumlarının daha sık görüldüğu tespit edilmiştir (Yüncü, Pala, Topçu-Kabasakal, Kesebir ve Özbaran, 2015, s.23).

Algılanan anne-baba reddiyle baş edebilme ile kontrol odağı, öğrenilmiş güçlülük ve eş-kabul reddinin ilişkisini incelemek üzere 232 kadın, 275 erkek toplam 507 üniversite öğrencisinin dahil olduğu çalışma sonucunda, çocuklukta anne ile yaşanan kabul-red algısının bugünkü psikolojik uyumu baba ile yaşanan ilişkide algılanan kabul-redde göre daha fazla ilişkili olduğu, erkeklerin çocuklukta anne ve babalarından algıladıkları kabul-red düzeylerinin bugünkü psikolojik uyumları ile kadınlara göre daha fazla ilişkili olduğu, erkeklerde hem anne hem de babadan algılanan kabul red düzeyinin bugünkü psikolojik uyumu belirleme ile ilişkili olduğu, kadınlarda, annenin kabul reddinin belirleyici olduğu, çocukluğundan ebeveynlerinden red algılamış kişilerin kontrol odağının dışarıya yöneldiği, bu kişilerin yaşantılarında daha çok başkaları tarafından kontrol edildiğini düşünen,

kendisini etkileyen olayları daha güçlü olan başka insanlara bağlama eğiliminde olan kişiler olduğu; ebeveynleri tarafından kabul görmüş kişilerin kendi sorumluluklarını kendileri üstlenebilen içsel motivasyonu daha yüksek kişiler oldukları gibi sonuçlara ulaşılmıştır (Gültekin, 2011, s.69).

2.5. Bağımlılık

Bağımlılık kavramı, Türk Dil Kurumu Sözlüğüne bakıldığında, bağımlı olma durumu, tabiiyet şeklinde tanımlandığı görülür (TDK, 2022). Bağımlılık klasik anlamda “Psikotrop bir madde ile merkezi sinir sistemi arasındaki etkileşmeden doğan ve maddenin keyif artırıcı psişik etkilerini duyumsamak ve bazen de yokluğunun vereceği huzursuzluktan sakınmak için maddeyi devamlı veya periyodik olarak alma isteği olarak ifade edilir (Bektaş, 2018, s.148).

Literatürde Uzbay bağımlılığı, bir nesneye, kişiye ya da bir varlığa duyulan önlenemez istek; veya bir başka iradenin güdümü altına girme durumu olarak tanımlanmıştır (Uzbay, s.6). Köknel (1998) bağımlılığı; bireyin normalin dışındaki davranışlar göstermesine, fiziksel, ruhsal ve biyolojik işlevlerini tam olarak yerine getirmesine neden olan madde ya da davranışlar şeklinde tanımlarken; diğer bir tanıma göre bireyin herhangi bir madde veya alışkanlığa fiziksel ihtiyacı giderme ya da tedavi amacı olmadan aşırı şekilde eğilim göstermesi olarak tanımlanmıştır (Şahin,2007; Yılmaz, 2019).

Bağımlılık diğer bir yönden, bir kişiye, maddeye veya aktiviteye fazlasıyla bağlı olmak, zamanla problematik hale gelen, psikolojik ve fizyolojik sonuçlar veren ve durdurması zor kalıp alışkanlıklar ya da olumsuz sonuçları olabilecek bir davranışa fazlasıyla alışmış olmak olarak nitelendirilebilir (Yanardağ-Zubaroglu, Bilge ve Yanardağ, 2020, s.551). Bu çerçevede bağımlılık, bireyin herhangi bir olguya karşı isteklerini karşılamakta başarısız, yetersiz olması hali ve karar mekanizmasında da başkalarının tahakkümü altına girme ve bu durumda değişiklik yapamaması şeklinde, kişinin yaşamı boyunca hayatının birçok alanında kısıtlamalara sebep olan ve bu suretle yaşam kalitesini düşüren bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Kocaoğlu, 2018, s. 7).

Bağımlılık kavramı, daha eski olması nedeniyle ilk olarak aklımıza madde bağımlılığını getirir de, literatürde yapılan tanımlar incelendiğinde, bağımlılık

kavramının madde bağımlılığının yanı sıra, davranış ve kişi bağımlılıklarını da içerecek şekilde geniş olarak tanımlandığı görülmektedir. Gerçekten de daha sonra yapılan araştırmalar, bugün DSM -5'te de kumar bağımlılığı gibi “davranışsal bağımlılıklar” başlığı altında ele alınan, madde bağımlılığından farklı bir bağımlılık çeşidini ortaya koymuştur (Bodur, s.11). Bu çerçevede bakıldığında bugün bağımlılık konusu, Madde Bağımlılığı ve Davranışsal Bağımlılık olarak iki başlık altında ele alınabilir (Yalçın, 2021, s.17).

2.6. Bağımlılığın Tarihçesi

Tarihte yazılı belgelerden bilgi edinilebilen ilk madde alkol olup, ilk kullanımın fermente edilmiş bal veya meyvelerin tüketilmesi yolu ile olduğu rivayet edilmektedir (Uzbay, s.6). Mitolojiye bakıldığında Greklerde ve Romalılarda Dionisos veya Bacchus isminde bir içki tanrısının varolduğu, Dionisos'un Hitit kabartmalarında, şarap, asma bağlar, üzüm, arpa buğdayı ve şarap kadehi motiflerine rastlandığı, yine Yunan mitlerinde; Dionisos'un, birçok hastalığı iyileştirdiği rivayet olunduğundan Dionisos şarap tanrısı olarak nitelendirildiği görülmektedir (Kocaoğlu, s.8).

Tarihte, uyuşturucu özelliği olan maddelerin keyif verici, ağrı giderici ve hastalıkları tedavi edici nitelikte kullanımına rastlanılmış olup, bu maddeler Mısır, Pers ve Hint uygarlıklarında tanrısız ve kutsal otlar olarak görülmüştür. Yine mevcut bilgilere göre bu maddelerin Moğollar, Türkler ve Sibiryada bulunan kabilelerin şaman törenlerinde kullanmış olduğu anlaşılmaktadır (Köseliören, 2017, s.6). Afyonun dünyada kullanımının ise M.Ö. 5000 yılında başladığı bildirilmektedir. 1805 yılında afyondan elde edilen morfin bulunmuş ve savaşlarda askerlerin ağrılarını gidermek için yoğun olarak kullanılmıştır. Yirminci yüzyılın başlarında ise, morfinin zararlı etkileri üzerine başka bir arayış içine girilmiş ve bu arayış sonucunda diğer ağrı kesici ilaç niteliğinde olan eroin keşfedilmiştir (Tansel, 2006, s.15).

2.7. Bağımlılık Çeşitleri

Bağımlılık önceleri sadece maddeye ilişkin bir süreç olarak düşünülürken günümüzde yapılan araştırmalar ile davranışlara da bağımlılık gelişebileceği ortaya çıkmıştır. Bu kısımda bağımlılık çeşitleri konusunda bilgi sunulmuştur.

2.7.1. Madde bağımlılığı

Madde bağımlılığı bir veya daha fazla maddeye eş zamanda ortaya çıkabilen, maddeye ulaşılamadığı zaman fiziksel ve/veya ruhsal çeşitli semptomlara yol açan, tedavi edilebilen fakat yeniden madde kullanımında tekrarlanabilen bir hastalıktır. Dünya Sağlık Örgütü ise kullanılan bir psikoaktif maddeye kişinin daha önceden değer verdiği diğer uğraşlardan ve nesnelere belirgin olarak daha yüksek bir öncelik tanıma davranışını “madde bağımlılığı” olarak tanımlamıştır (Asi-Karakaş ve Ersöğütçü, 2016, s.133). Dünya Sağlık Örgütü’ne göre madde bağımlılığı türleri, Opiat Tipi Bağımlılık; Alkol, Barbütürat, Benzodiazepin Tipi Bağımlılık; Esrar Tipi Bağımlılık; Kokain Tipi Bağımlılık; Uyarıcı Tipi Bağımlılık; Hallusinojen Tipi Bağımlılık; Solunan Çözücü Tipi Bağımlılık ve Tütün Tipi Bağımlılık şeklinde belirtilmiştir. DSM 5’ te ise 10 ayrı madde kümesi tanımlanmış olup, bunlar; Alkol, kafein, kenevir (esrar), halüsinojenler (LSD, meskalin, fensiklidin, vb.), uçucular (tiner, benzin, gazolin, bali vb), Opiyatlar (morfin, eroin, kodein, metadon vb), dinginleştirici, uyutucu, kaygı giderici (amfetamin, ekstazi, kokain vb.), tütün, diğer bilinmeyen maddeler şeklindedir (Amatem, 2022).

Bağımlılık önceleri sadece maddeye ilişkin bir süreç olarak düşünülürken günümüzde yapılan araştırmalar ile davranışlara da bağımlılık gelişebileceği ortaya çıkmıştır. Bu kısımda bağımlılık çeşitleri konusunda bilgi sunulmuştur. Madde bağımlılığının diğer bir tanımı, ilaç niteliğine sahip bir maddenin beyni etkilemesinden kaynaklanan, maddenin keyif verici etkilerini duyumsamak veya yokluğundan kaynaklanan huzursuzluktan sakınmak için, devamlı veya periyodik olarak madde alma arzusu ve bazı davranış bozuklukları şeklinde ortaya çıkan bir beyin hastalığı olarak yapılmıştır (Uzbay, s.10).

Madde bağımlılığının üç ana kriteri; her durumda maddenin alınmasına yönelik önlenemez istek, sürekli olarak kullanılan doz artışı, kullanılan maddeye ve onun etkilerine karşı psikolojik-fizyolojik gereksinim şeklindedir. Kişinin, sıkıntı ve huzursuzluktan kurtulmak için devamlı ve tekrarlayan aralıklarla maddeye ihtiyaç duyması, psikolojik bağımlılık olarak kendini gösterirken, uzun yada kısa süreli kullanım sonucunda, bağımlılık yapıcı maddenin etkisine alışılması, alışılan maddenin alınmaması ya da azaltılması durumunda ise, bedende yorgunluk belirtilerinin ortaya çıkması ise fizyolojik bağımlılık olarak adlandırılır (Aslan, 2011, s.8).

Bağımlılık, süregelen bir davranış örüntüsüdür. Zaman içinde bireyin özerkliği ortadan kalkar (Tansel, s.10). Bağımlı davranışın rutin ve aşırı ölçüde yapılması sonucunda bireylerin günlük yaşantısında ‘hastalıklı’ etkilere neden olarak bireylerin bedensel, ruhsal ve sosyal yaşamlarına zarar vermektedir (Köseliören, s. 6). Bağımlılığın görme problemleri, zayıflama, obezite, vücut duruşunda bozulmalar, problem çözme becerisinde noksanlık, duygu durum bozuklukları, akademik başarının düşmesi, kendini doğru ifade edememe, şiddet eğilimine bağlı olarak saldırgan davranışlar, öfke problemleri, kaçma-kaçınma davranışları, obsesif düşünceler, stres, öğrenmede zayıflık gibi çeşitli bedensel ve ruhsal problemlere neden olduğu görülmektedir (Ercan, 2021, s.20).

2.7.2. Davranışsal bağımlılık

İnsan beynine yönelik yapılan araştırmalar sonucu, madde kullanımı dışında, çeşitli davranışların bağımlılığa neden olduğu anlaşılmıştır. Teknolojik gelişmelerin, toplumsal yaşamda meydana gelen değişikliklerin ve bağımlılık üzerine yapılan çalışmaların davranışsal bağımlılık üzerinde etkili olduğunun göstergesi, teknoloji bağımlılığı, yemek yeme bağımlılığı ve video oyun bağımlılığı gibi davranışsal bağımlılıkların ortaya çıkmasıdır (Köseliören, s.5).

Bireyin hayatına zarar vermesine karşın belirli bir davranışı sergilemeye kontrol edilemez bir istek duyması ve tekrarlanan haz verici davranışsal örüntüler göstermesi olarak tanımlanabilen, ‘davranışsal bağımlılık’ terimi ilk olarak 1990 yılında Isaac Mark tarafından zarar verici yönde davranmak için duyulan tekrarlı dürtüler olarak ortaya konmuştur (Nazlıgül-Denizci ve Yılmaz-Esin, s.98).

DSM 4’te bağımlılık ölçütleri sadece kimyasal maddeler için belirlenmiş olup, davranışsal bağımlılıklar “dürtü kontrol bozuklukları” olarak değerlendirilmiştir (Arısoy,2009, s.58). DSM 5’ te ise İnternet Oyunu Oynama Bozukluğu, "madde ile ilişkili ve bağımlılık yapıcı bozukluklar" başlığı altında üçüncü bölüme eklenmiş olup; 9 adet tanı ölçütü belirlenmiştir. Bunlar: zihinsel meşguliyet, yoksunluk, oynama süresinin artması, oyunu bırakamama, diğer etkinliklere ilginin azalması, her olumsuzluğa rağmen oynamaya devam etme, oyun süresi ve sıklığı konusunda yalan söyleme, kaygı yada suçluluktan kaçınma için oyuna yönelme, diğer fırsatları kaçırma ilişkileri kaybetme veya tehlikeye sokma şeklinde olup, oyun süresinin artması ve

yoksunluk kriterlerinin en önemli ölçüler olduğu, bu dokuz ölçüden beş adetinin son bir yıl içerisinde görülmesinin tanı için yeterli olduğu belirtilmektedir (Andiç, Durak, Batıgün, 2019, s.34). Yine davranışsal bozukluk türleri arasında sayılan kumar oynama bozukluğu, DSM 4'te "patolojik kumar oynama" başlığı altında iken DSM-5'te "madde ile ilişkili ve bağımlılık yapıcı bozukluklar başlığı altına eklenmiştir (Göker, Üneri, Dinç, Güney ve Hekim Bozkurt, 2015, s.134).

Davranışsal bağımlılık türleri arasında, kumar oyunu, internet kullanımı, bilgisayar oyunu, sosyal medya kullanımı, egzersiz, alışveriş, yeme bozuklukları, cinsellik, ilişki, heyecan bağımlılıkları gibi pek çok eylem sayılmaktadır (Bektaş, s.149). Burada kişinin belli bir maddeye yönelimi yoktur (Gündüz, 2021, s.9).

Goddman kriterlerine göre davranışsal bağımlılıktan bahsetmek için; belli bir davranışı yapmaya direnememe, davranıştan önce gerilim hissi, davranış sırasında rahatlama, davranış sırasında kontrolü kaybetme hissi ve şu dokuz kriterin en az beşinin olması gerekmektedir: Davranışla ya da davranış öncülü eylemle sık sık meşgul olma, davranışla amaçlanandan daha uzun süre meşgul olma, davranışı azaltmayı, kontrol etmeyi veya durdurmayı sık sık çabalamak, davranış için gerekli eylemleri gerçekleştirirken çok fazla zaman harcama, bireyin sorumluluklarını yerine getirmesi gereken zamanda ilgisiz bir davranışla sık sık uğraşması, davranıştan dolayı sosyal, mesleki veya reaksiyon faaliyetlerine daha az önem vermesi, davranışın neden olduğu problemlere rağmen davranışa devam etmesi, davranışın yoğunluğu veya sıklığını artırma ihtiyacı, davranışla meşgul olunmadığında huzursuzluk veya asabîlik durumu. Goodman rahatsızlığın bazı semptomlarının en az bir ay süre devam etmesi veya uzunca bir süre tekrar etmesi hususunu da kriter olarak belirtmiştir (Bektaş, s.151).

Griffiths kriterlerine göre davranışsal bağımlılıktan bahsetmek için, kişinin yaşam ve düşüncelerinde belirli bir eylemin en önemli şey haline gelmesi, bu eylemle uğraşırken kişinin duygu durum değişikliği yaşaması (örneğin canlanma), istenen etkinin elde edilmesi için miktarın artırılması, aktivite kesildiğinde huzursuzluk, sinirlilik hali, etrafındaki kişiler ile veya kendi içinde belirli faaliyet ile ilgili çatışma hali, uzun yıllar kaçınmaya rağmen sorunlu eylemin tekrarlanması şeklindedir (Griffiths, Kuss ve Demetrovics, 2014, s. 121).

Genel itibarı ile davranışsal bağımlılıkta, bağımlı olunan davranışın bırakılmaması ya da kontrol edilememesi, bağımlı durumdan her defasında alınan hazzın yeterli olmaması sebebiyle kullanım süresinin artırılması, zamanının büyük kısmının bağımlı olunan şeye yönelik harcanması durumunun varlığından sözedilebilir (Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu, 2022). Kişi kendine engel olamayarak olumsuz durumlar yaşamasına rağmen davranışı gerçekleştirmeye etmektedir (Ercan, s.21). Kişinin bağımlılık gösterdiği bu davranışlar; psikolojik ve fiziksel bozulmalara yol açarak sosyal, finansal ve mesleki işlevselliği de azaltmaktadır (Yanardağ Zubaroğlu, Bilge ve Yanardağ, s.552).

Literatürde, davranışsal bağımlılık gösterenlerde, alkol-madde bağımlılıklarında olduğu gibi zihinsel meşguliyet, duygudurum değişkenliği, tolerans, yoksunluk, kişilerarası çatışma ve tekrarlama (relaps) özelliklerin bulunduğu belirtilmiştir (Arısoy, s.58). Diğer taraftan Dinç (2017) davranışsal bağımlılıkta, bağımlılık derecesinin maddeye değil, davranışa göre değişmesi, davranışsal bağımlılığın belli bir davranışa bağımlılık şeklinde spesifik özellikte olması, obsesyonun eylemsel bağımlılarda daha fazla görülmesi, tedavi isteğinin madde bağımlılarına oranla daha fazla olması yönlerinden farklılık olduğunu belirtmiştir. Davranışsal bağımlılığın farklı türleri vardır ve bunlardan biri de sosyal medya bağımlılığıdır.

2.8. Sosyal Medya Bağımlılığı

Bu kısımda öncelikle sosyal medyanın tanımı yapılmıştır. Ardından sosyal medyanın tarihçesi anlatılmış ve sosyal medya bağımlılığı konusuna geçilmiştir.

2.8.1. Sosyal Medyanın Tanımı

Digital 2022 April Global Statshot raporuna göre, Nisan 2022 itibarı ile dünya üzerinde 7.93 milyar insan yaşamakta olup, 4.65 milyar sosyal medya kullanıcısı bulunmaktadır (Datareportal, 2022). Bu kadar yoğun kullanıcısı olan sosyal medyanın literatürde çeşitli şekillerde tanımlandığı görülür. Olgun (2015), sosyal medyayı, geniş anlamı ile bireylerin açık ve yarı açık profil oluşturmalarına izin veren ve oluşturulan profilleri diğer kişilerle bağlantı kurarak profillerinde dosya paylaşımı sağlayan, kişilerin profillerini gösteren web tabanlı hizmetleri olarak tanımlamıştır.

Petman (2017), sosyal medyayı hayatımıza yeni girmiş iletişim araçları ve eğlence teknolojileri üzerinden aynı anda hem sınırsız, hem de sınırlanmış etkileşim kurma biçimlerimizi adlandırdığını, her bir kişinin kendine has ilgi alanı ve etkileşimi olması yönü ile sınırsız, bu ilgi alanlarının ve etkileşimlerin, kanalları, uyduları, siteleri, sunucu ve uygulamaları elinde bulunduran tüzel kişilerin belirlediği güzergâhlarda yürütülmesi açısından ise sınırlılık özelliğini belirtmiştir (Akt. Yüksel, 2019, s.15). Griffiths (2013) ise sosyal medyayı, kişilerin yönetimi ve yönlendirmesi ile içeriklerin oluşturulması, diyalog ve iletişim kurma imkânı sağlaması, içerik oluşturması düzenlemesi, yorumlaması, tartışması, başka içeriklerle birleştirmesi, kişiselleştirmesi ve paylaşma olanağı sağlayan yeni medya anlayışı olarak tanımlamıştır.

Köksal ve Özdemir'e(2013) göre sosyal medya, katılımcılarının online ortamlarda kendilerini ifade etme, iletişime geçme, gruplara katılma ve bu ortamlara fikir, yorum ve yayınlarıyla katkıda bulunma imkanı sağlayan sosyal içerikli web siteleridir. Kaplan ve Haenlein (2010) sosyal medyayı, Web 2.0'ın ideolojik ve teknik temelleri üzerine kurulmuş ve kullanıcı tarafından oluşturulan içeriğin ortaya çıkmasına ve değiştirilmesine izin veren internet tabanlı bir grup uygulama şeklinde tanımlamıştır.

Tüm bu tanımlardan hareketle sosyal medya; insanların, kendi kişisel sayfası üzerinden ilgilerini ortaya koyabilmelerine, çeşitli uygulamalar sayesinde karşılıklı iletişimde bulunabilmelerine, enformasyon elde etmelerine, arkadaşlıklar kurabilmelerine, fotoğraf ve görüntülerini diğer insanlarla paylaşabilmelerine veya/ ve kişisel bilgileri hakkında insanlara veri sunabilmelerine imkân sağlayan bir iletişim ortamı olarak tanımlanabilir (Balcı ve Baloğlu, 2018, s.211).

2.8.2. Sosyal medyanın tarihçesi

Sosyal medyanın gelişiminde teknoloji alanındaki gelişmeler önem arz etmekte olup, bu alandaki ilerlemeler neticesinde Web 2.0 gelişmesiyle, kullanıcılar pasif halden aktif hale gelerek içerik üreticilerine dönüşmüştür (Tuncer, 2015, s.3). Web 2.0 teknolojileri tamamen etkileşimli bir temele oturtulduğu için, bireyler pasiflikten çıkarak aktif kullanıcılar halini almaktadır. “Web 2.0” kavramı ilk kez 2004 yılında, bir Web konferansında, web alanında yaşanan gelişmeler ve Web dünyasının geleceği

tartışılırken ortaya çıkmıştır. Genel ifade ile Web 2.0, Vikipedi, Youtube, Flickr, Del.icio.us, Ekşi sözlük, pilli network, Facebook arkadaşlık siteleri gibi kullanıcıların, diğer kullanıcılar için ziyaret ettikleri internet siteleri veya bunların kullandıkları programlar olarak tanımlanabilir (Cerrah, s. 1394).

İnternet üzerinde bir siteye fotoğraf, metin, görüntü, ses gibi bir takım materyallerin yüklenerek farklı insanlara ulaştırılmasını sağlayan sosyal medya kavramının içeriğinde, 'bloglar (cevrimici günlükleri)', wikipedia olarak tanınan ve bilgi içeriği düzenlemelerinin yapılabildiği 'wikiler', üyelik oluşturularak video ve müzik indirilme sağlanan siteler 'podcast'ler, bazı başlık ve konulara ilişkin tartışma sunan 'forumlar', Flickr ve youtube gibi içerik düzenlenmesi ve paylaşılmasına olanak sunan 'içerik toplulukları', Facebook ve MySpace gibi sosyal paylaşım ağları ve Twitter gibi küçük bloglara sahip olan mikro bloglar yer almaktadır (Sağar, 2019,s 30).

İnternet, Amerikan Savunma bakanlığı ve çeşitli Amerikan Üniversiteleri tarafından başlatılmış bir proje olup, bu proje 1960 yılında araştırma ve araştırmacıları birbirine bağlamak amacıyla geliştirilmiş ve on beş bilgisayarın birbirine bağlı olduğu bir ağdan ibaret olarak ARPANET1 adı altında isimlendirilmiştir (Cerrah, s. 1394). Bilgisayar ağının oluşumu ile com, edu, net gibi domain isimler oluşmuştur. Sosyal medyanın ortaya çıkışına temel gibi görünen e-posta ilk kez 1972 yılında teknoloji alanına girmiştir. İnternet kullanımının yaygınlaşması ile e-posta, chat gibi uygulamalar gelişmiş, Friendster en çok kullanıcıya ulaşan ilk ağ olarak kurulmuş, sonrasında MySpace, Facebook, LinkedIn ve benzeri birçok platform insan hayatına girmiştir (Yüksel, s. 24,20).

Sosyal medyanın yaygınlaşmasının, 1978 yılında Randy Suess ve Ward Christensen'in diğer kullanıcılara mesaj gönderilebilen, oyun oynanabilen ve diğer kişilerle iletişim kurulabilen Bulletin Board Services isimli yazılımı geliştirmesi ile başladığı ileri sürülmektedir (Aslan, s. 19). Yine bu alanda 1979 senesinde Duke Üniversitesi'nden Tom Truscott ve Jim Ellis tarafından USENET ismiyle geliştirilen ve tüm kullanıcıların mesajlarının yayınlanabildiği, tüm bireylere açık olan internet tabanlı sistemin kurulması ile tartışma platformlarının temelini atıldığı belirtilmektedir (Elbaşı, 2015, s.56-57).

Kaplan ve Haenlein, sosyal medya çağının yukarıda belirtilenden yaklaşık 20 yıl daha önce Bruce ve Susal Abelson tarafından Open Diary ismiyle çevrimiçi günlük yazarlarını bir araya getiren bir sitenin kurulması ile başladığını, aynı zamanda Weblog teriminin kullanılmaya başlandığı, ancak bir kullanıcının weblog yazmak yerine We blog olarak yazması sebebiyle terimin bir yıl sonra blog olarak kısaltıldığı, internet kullanımının yaygınlaşması ile My Space, Facebook gibi sitelerin kurulması ile sosyal medyanın bugünkü önemine ulaştığını belirtmektedir (Kaplan ve Haenlein, s.60). Aşağıda 2006 ya kadar belli başlı sosyal medya sitelerinin açılma tarihleri verilmiştir (Boyd Ellison, 2007, s. 212):

1997 Six Degrees.com

1999 LiveJournal, AsianAvenue, BlackPlanet

2000 LunarStorm

2001 Cyworl, Ryze

2002 Fotolog, Friendster, Skyblog

2003 Couchsurfing,LinkedIn,MySpace,Tribe.net,BC/Xing , Last FM, Hi5

2004 Orkut, Dogster, Flickr, Piczo, Mizi, Facebook, Multiply, aSmallWorld, Dodgeball, Care2, Catster, Hyves

2005 Yahoo!360, Youtube, Xanga , CyworldChina), Bebo , Facebook(lise ağı) ,

Ning, AsianAvenue, BlackPlanet

2006 QQ, Facebook (kurumsal ağlar), Windows Live Spaces, Cyworl

(U.S), Twitter, MyChurch, Facebook (herkes)

Bu çerçevede, sosyal paylaşım ağları ile ilgili ilk site örneği SixDegrees.com sitesidir. 1999 yılında AsianAvenue, Black Planet, LiveJournal, 2000 yılında ise LunarStorm, MiGente, 2001 yılında Cyworld, Ryze, 2002 yılında Fotolog, Friendster ve Skyblog siteleri, 2000’li yıllarda Facebook, Myspace, Friendster, Hi-5, Twitter vb. gibi sosyal medya uygulamaları kurulmuş, 2003 yılında Couchsurfing, Myspace, LastFm, Tribe.net, Linedln, Hi5 2004 yılında Flickr, Orkut, Dogster, Multiply, Mixi, Dodgeball, Piczo, Care2, Catster, Hyves, ASmallWorld, 2005 yılında Yahoo!360, Youtube, Cyworld, Ning, Bebo, Reddit ve 2006 yılında da Mychurch, Twitter, Stylehive, Fabulously40 gibi siteler hayatımıza girmiştir. Bu sitelere 2009 yılında

kurulan yer bildirim ve konum paylaşmaya ilişkin bir site olan Foursquare, 2010 yılında fotoğraf paylaşma amacı ile Kevin Systrom ve Mike Krieger tarafından kurulan Instagram, kişisel ve iş bağlantıları kurma imkanı sağlayan Tribe.net, LinkedIn, Friendster ve video paylaşım sitesi olan Youtube eklenebilir (Aslan , s. 18-19).

Görüldüğü üzere 50 yıllık bir geçmişe uzanan sosyal medya, bilgisayar ağının oluşumu, yaygın internet kullanımı, Web 2.0 teknolojisine geçilmesi ile kişilerin daha aktif hale gelmesi ve kişiler arası iletişim ve paylaşımın artması süreçlerinden geçerek, günümüzde yaygın kullanımı olan bir kavram olarak hayatımızda yer almaktadır.

2.8.3. Sosyal medya bağımlılığının tanımı

Günümüzde internetin gelişimi, karşılıklı iletişimin artması ve sosyal medya platformlarının yaygınlaşması ile iletişim ve etkileşime ilgi artmış ve kullanıcılar zamanlarının çoğunu sosyal medya ağlarında geçirmeye başlamıştır. Bu durum, sosyal medya bağımlılığı olarak ifade edilmektedir (Yüksel, s. 72). Andreassen ve Pallesen (2014) ise sosyal medyaya aşırı derecede düşkün olmak, sosyal medyada sürekli çevrimiçi olma isteği, kontrol edilemeyen motivasyonla yönlendirilmek ve bu durumun diğer önemli yaşam alanlarını olumsuz yönde etkilemesi gibi eylemleri, sosyal bağımlılık olarak değerlendirmiştir (Akt. Şahin ve Yağcı, s.524).

Sosyal medya bağımlılığı kavramının literatürde farklı tanımları da yapılmıştır. Tutkun-Ünal(2015), sosyal medya kavramını bilişsel, duyuşsal ve davranışsal süreçler ile gelişerek kişinin hayatındaki özel, iş/akademik, sosyal alan gibi günlük yaşamın pek çok alanında meşguliyet, duygu durum düzenleme, tekrarlama ve çatışma gibi problemlere yol açan psikolojik bir sorun olarak tanımlamıştır. Savcı ve Aysan (2017) ise sosyal medya bağımlılığını, aşırı kullanım, kullanma isteğini doyuramama, aşırı kullanımdan dolayı aktivitelerin ihmal edilmesi, aşırı kullanımın sosyal ilişkilere zarar vermesi, negatif duygu ve yaşam stresinden bir kaçış aracı olarak kullanma, kullanımı azaltma ve durdurmada problemler yaşama, kullanımın mümkün olmadığı durumlarda gergin ve sinirli olma ve kullanım süresi ve miktarına ilişkin yalan söyleme durumu olarak tanımlamıştır. Bir başka tanımda ise sosyal medya kullanmaya karşı şiddetli istek duyma, normalin çok üzerinde bir süre sosyal medya kullanımı ve bu kullanım sıklığının giderek artması sonucu bireyin psikolojik, fiziksel ve sosyal bütünlüğüne zarar veren bir bağımlılık türü ifade edilmiştir (İliş ve Gülbahçe, 2019, s.49).

Şahin ve Yağcı (2017), yapılan araştırmalara göre sosyal medyanın ve internetin oldukça fazla kullanılması ve insanlara olan sonuçlarının kötü olması ile kullanıcıların haftanın 8 ila 22 saatini internet veya sosyal medyada geçirmesi gibi aktivitelerin bağımlılık olarak tanımlanabileceğini belirtmiştir. Sosyal medya bağımlılığı internet bağımlılığının alt kümesi olarak değerlendirilmektedir (Yüksel, s.72). İnternet bağımlılığı ilk kez, 1995 yılında Ivan Goldberg tarafından ileri sürülmüştür (Batıgün-Durak ve Hasta, 2010, s. 215). Szabo, Lazoritz, Gold ve Stein (2003) internet bağımlılığını insanların problemleri bir şekilde interneti kullanması ve bu kullanımı kontrol edememesi, bununla birlikte hayatında duygusal durumları kontrol edememesi ve günlük hayattaki işlevselliğinin bozulması olarak tanımlamıştır. Görüldüğü üzere bağımlılık kavramını tanımlarken işlevselliğin bozulması en önemli kriter olarak karşımıza çıkmaktadır (Özgür, 2019, s. 14).

Goldberg, internet bağımlılığı kriterlerini, internet kullanım süresinin artması veya devamlı aynı sürede internet kullanımına rağmen alınan keyifte azalma şeklinde gelişen tolerans; internet kullanımının planlanandan daha uzun süre olması, ağır ve uzun süreli internet kullanımından sonra, psikomotor ajitasyon, internette neler olduğu ile ilgili düşünceler, bunaltı, internet hakkında hayaller ve fanteziler kurma, isteyerek ya da istemsiz olarak tuşlara basma hareketi yapma, sıkıntılı ve stres yaratan durumlardan kurtulmak için internete ya da benzeri uygulamalara bağlanma şeklindeki yoksunluk belirtilerinden en az ikisinin gün içinde ortaya çıkması ve kullanıcıların günlük işlevselliğinde sıkıntılar yaşaması, internet dışındaki internetle ilgili olan eylemlere çok fazla zaman ayırma, önemli mesleki ve toplumsal etkinlikleri ya da boş zaman etkinliklerini, fazla internet kullanımı sebebiyle bırakma veya azaltma, internet kullanımını bırakma ya da azaltma için istek, fakat boşa çıkan uğraşların olması, belirtilen bu olumsuzluklara rağmen ve kişi tarafından bilinen bütün sorunlara rağmen internet kullanımının devam etmesi şeklinde ortaya koymuştur (Özgür, s.16-17).

Kuss ve Griffiths, sosyal medya bağımlılığı kriterlerini; sosyal medya kullanımıyla meşgul olma (salience), sosyal medya aktivitelerini olumlu duygular hissedebilmek için kullanma (duygu durum değişimi/modification), sosyal medya kullanımının ilk aşamalarında meydana gelen duyguyu yeniden elde edebilmek için sosyal medyada daha fazla zaman ve enerji harcama (tolerans/tolerance), sosyal medya kullanımı engellendiğinde psikolojik ve fizyolojik sorunlar yaşama (çekilme/withdrawal), sosyal medya kullanımının yeniden başlatılması

(nüksetme/relapse), aşırı sosyal medya kullanımına bağlı öznel ve kişilerarası ilişkilerde problemler yaşama (çatışma/conflict) şeklinde belirlemiştir (Çakır, 2018, s.8).

2.8.4. Sosyal medyanın olumlu ve olumsuz özellikleri

Sosyal medya, bilgi ve içerik paylaşımı yapılan, iletişim faaliyetlerinin sergilendiği, hızlı erişim hizmetleri sunan bir alandır. Bu anlamda hız, anlık etkileşim ve sosyalleşme gibi çeşitli faydaları bulunmaktadır. En önemli özelliği ise sosyal medya sayesinde kişilerin kendi görüş ve düşüncelerini paylaşma imkânı ve hızı sayesinde katılımcılığın artmış olması ve kişilerin kendini kolayca ifade edebilmesidir (Öztürk-Terzi, 2020, s.33). Kişiler sosyal medya aracılığıyla kendi kimliklerini sunma imkânı bulmaktadır. Sosyal medya siteleri, profil ve arkadaş ağlarının kullanımı ile kişilerin bilgi paylaşımı yapmasını sağlamaktadır. Bu şekilde kişi, diğerleri ile bağ kurmaktadır (Çalışır, 2015, s.130).

Aynı anda birden çok kişinin fikrine, düşüncesine ulaşabilme imkânı, paylaşımlar sebebiyle sosyal çevre hakkında daha fazla bilgi sahibi olarak etkileşimin sağlanması, zaman ve mekan sınırlaması olmayışı, kendini ifade etmenin daha kolay olması sosyal medyanın iletişim üzerindeki olumlu etkileri olarak sayılabilir. Yapılan araştırmalar sosyal medyada iletişimin yüz yüze iletişimle benzemesi, farklı olması sebebiyle çekici gelmesi, yeni olması, sosyal çevreyi genişletebilmesi, çoğunluğun görüş ve fikirlerini gözden geçirme imkânı, bilgileri filtrelemesi, etkileşmeyi sağlaması, birden çok görevi ifa etmeye imkân vermesi, ihtiyaçların belirlenmesinde yardımcı olması, isteklere cevap vermesi, ihtiyaçları öngörebilmesi, bilgi çeşitliliği ve bu çeşitliliğe ulaşmada sağladığı özgürlük, araç kullanım sırasında sağladığı, navigasyon imkânı ve sunduğu görüntülü hizmetler gibi yönlerden sosyal medya kullanımının doyum sağladığını ortaya koymuştur (İnankul, 2018, s.96, 98).

Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü öğrencileri 3. ve 4. sınıf öğrencileri üzerinde sosyal medyanın kişiler arası iletişime katkısını incelemek üzere 2015 yılında yapılan araştırma neticesinde, öğrencilerin 72'si interneti "bilgi edinmek ve sosyal ağlara girmek için" kullandıklarını söylemişlerdir. Toplam 41 öğrenci sosyal medyanın "kişisel ilişkilerini olumlu yönde

etkilediğini” söylerken, 48 öğrenci sosyal medyanın “kendilerinin sosyalleşmesine katkı sağladığını” ifade etmiştir (Çalışır, s.140).

Sosyal medyanın bireyin içinde bulunduğu topluma katılımı artırıcı yönü, medya aracılığı ile yeni arkadaşlıklar edinmenin kolaylaşması ve böylece bireylerin özgüvenlerinin artması, sosyalleşmeye yönelik olumlu katkılardır. Sosyal medyanın, eğitim yönünden de önemli etkileri bulunmaktadır. Kişi sosyal ağlar sayesinde bilgiye kolay ulaşma, bilgi paylaşımı, bilgileri inceleme gibi imkanlara sahip olup, evrensel düzeyde öğretmen ve sınıf arkadaşlarıyla etkileşim halinde olarak daha hızlı ve kolay öğrenme imkanına kavuşmaktadır. Sosyal medyanın algı ve şuur düzeyini yükseltmesi nedeniyle de bireyin eğitimini destekleyen bir yönü bulunmaktadır (Şener, 2021, s.536).

2014 yılında, Diyarbakır kent merkezindeki 4 ilçeye bağlı 4 liseden 206 erkek, 204 kız öğrencinin katıldığı, sosyal medya kullanımının eğitim üzerine etkisinin incelenmesi amacıyla yapılan araştırmada, öğrencilerin % 82.7’si sosyal medya araçlarından birini kullanmakta, % 66’sının sosyal paylaşım sitelerinde hesabı bulunmakta, % 64’ü sosyal medyayı derslerine yardımcı olması amacıyla kullanmakta, %73’ü ödevlerini sosyal medyadan araştırmakta, % 33’ü ders esnasında sınıf arkadaşlarıyla sosyal ağ siteleri üzerinden mesajlaşmakta, % 32.1’i sosyal ağlarda 5 saatten fazla zaman geçirmektedir. Yapılan araştırma sonucunda sosyal medya kullanımının sosyalleşme, grup kurma, bilgiye kolaylıkla ulaşma ve mesleki bilgilenme açısından olumlu etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır (Baran, 2014, s.98).

Sosyal medyanın gençlerin sosyalleşmesi ve yalnızlaşması üzerine etkilerini araştırmak üzere, 2018-2019 eğitim döneminde Karadeniz Teknik Üniversitesi’nde okuyan öğrencilerden, altı erkek sekiz kadın toplam on dört kişinin katıldığı bir araştırma yapılmıştır. Katılımcılarla yüz yüze mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Katılımcılardan 6 sı erkek, 8 i kadındır. Araştırma sonucunda öğrencilerin; sosyal medyayı bilgi edinme, bilgiyi paylaşma, arkadaş edinme ve arkadaşlıklarını sürdürme için kullandıkları anlaşılmıştır. Katılımcıların çoğu, sosyal medyayı, birleştirici bir platform olarak gördüklerini ifade etmiştir (Calap ve Cebi, 2020, s.453).

2012-2013 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesinde yürütülmekte olan Doktora Formasyon Programı kapsamındaki Gelişim ve Öğrenme dersi alan ve farklı enstitülerde doktora programlarına kayıtlı 10 erkek ve

8 kadın olmak üzere toplam 18 öğrenci araştırmaya katılmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğrenenlerin, tamamının dersle ilgili kendini tanıma ve ilişkilerini geliştirme yönünde kişisel ve başarı yönünde mesleki beklentilerinin karşılandığı; öğrenenlerin sosyal medyayı öğretme-öğrenme süreci için verimli ve gerekli buldukları, ders etkinlikleri için Facebook kullanımının öğrenenlerin tamamı tarafından olumlu olarak değerlendirildiği; Blogger kullanımının ise öğrenenlerin yarısı tarafından olumlu bulunduğu görülmüştür. Araştırma bulgularına dayalı olarak öğrenenlerin sosyal medyanın öğrenme ortamında kullanımına ilişkin keyif alma, doyum sağlama, mesleki ve kişisel olarak katkı elde etmenin yanı sıra başarıya ilişkin de olumlu yönde etkilendikleri görülmüştür. Araştırma bulgularında ortaya konulan sosyal medyanın kullanımının çalışma temposu üzerinde olumlu etkisi olduğu görülmüştür (Sarsar, Başbay ve Başbay, 2015, s.424).

Sosyalleşme, katılım, bilgi paylaşımı gibi olumlu özelliklerinin yanı sıra, sosyal medyanın çeşitli olumsuz sonuçlara da yol açtığı görülmektedir. Sosyal medya alanında kurulan iletişimde kişilerin güvensiz ve saygısız iletişim içinde bulunmaları durumu yaşanmaktadır. Bu ortamda kolaylıkla tehdit içeren tartışmaların yaşandığı görülmektedir. Bu anlamda kişilerin, bu alanda kendilerini siber zorbalık ve nefret söylemi içinde bulmaları mümkündür. Yapılan paylaşımlar nedeniyle, kişilerin takip ettikleri kişilerin yaşam standartları ve sahip oldukları ile kıyaslama durumu ve kıskançlık duygusu içine girmeleri söz konusu olabilmektedir. Sosyal medyada daha fazla zaman geçirmeleri sonucu kişiler, gerçek bir ilişki kurmak yerine daha sanal ilişkiler kurma yoluna gitmektedirler. Buda kişilerde beceri ve özgüven eksikliğine yol açmaktadır. Yine sosyal medyanın “gelişmeleri kaçırma” olarak isimlendirilen bir çeşit kaygı bozukluğuna yol açma imkanı bulunmaktadır. Bu kaygı bozukluğu, yeni gelişen olayları kaçırmamak için sürekli sosyal medya sitesinde sayfa yenileme ihtiyacı, sosyal medyada çevrimiçi olunamadığı durumlarda huzursuz hissetme, sosyal medyada yapılan paylaşımın beğeni almadığı durumda kendini kötü hissetme, bireyi ilgilendirmeyen konularda dahi aşırı sinirlilik durumu şeklinde kendini göstermektedir (Sağbaş, Ballı ve Faruk Şen, 2016, s.157).

Lise çağındaki bireylerin sosyal medya kullanımı ve sosyal medyanın liseli bireylere olan etkisini incelemek üzere, İstanbul’da 2020-2021 eğitim-öğretim döneminde öğrenim gören 168 kadın, 165 erkekten oluşan, 333 lise öğrencisi ile gerçekleştirilen anket çalışmasında, erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre daha

yüksek düzeyde sosyal medyaya bağımlılık gösterdiği, buna bağlı olarak erkeklerin akademik ve sosyal yönden daha olumsuz etkilendikleri, aile ve arkadaşlık ilişkilerinde bozulmaların olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin sosyal medya kullanım amaçlarının sohbet, eğlence, içerik paylaşımı ve farklı içerikleri takip etme, fotoğraf ve video paylaşımı, oyun oynama, sosyal gruplara üye olma şeklinde zaman geçirdikleri, sosyal medya kullanımı esnasında karşılaşılan rahatsız edici görsel ve yayınların öğrenciler üzerinde şok ve travma etkisi yarattığı, bunun sonucunda öğrencilerin sosyal ve toplumsal yaşamdan geri çekildikleri, içe kapanık, yüksek kaygı ve anksiyete belirtileri yaşadıkları tespit edilmiştir. Her iki cinsiyette de akademik yaşamlarında başarısızlıklarla karşılaştığı, sosyal medya kullanımı dışında geçirdikleri zaman oldukça gergin ve huzursuz oldukları anlaşılmıştır (Yiğit, 2021, s.51).

İstanbul'da yaşayan, yaşları, 20-63 aralığında değişen, 104 erkek, 236 kadından oluşan 340 katılımcının yer aldığı, sosyal medya kullanım düzeyleri ile depresyon ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada, sosyal medyada daha fazla zaman geçiren kişilerde kaygı düzeyinin daha yüksek olduğu, sosyal medya bağımlılık düzeyi yüksek yetişkinlerin daha fazla depresif belirtiler gösterebildiği, sosyal medyada daha fazla zaman harcayan yetişkinlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin de arttığını gibi sonuçlar elde edilmiştir (Özkapı, 2021, s.57).

Selçuk Üniversitesi Alaaddin Keykubat Kampüsünde bulunan Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Fakültesi ile Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulunda öğrenim görmekte olan 4892 üniversite öğrencisinin katıldığı, sanal ortam yalnızlık durumu ile özgüven arasındaki ilişki durumunu ölçmek amacı ile yapılan çalışma neticesinde, erkek öğrencilerin daha fazla sanal ortam yalnızlığı içinde bulunduğu, daha yüksek düzeyde sanal paylaşım ve sanal sosyalleşme içinde oldukları, yalnız yaşayan öğrencilerin, ailesiyle birlikte olanlara ve arkadaşları ile yaşayanlara göre daha yüksek sanal ortam yalnızlığı yaşadıkları, sanal ortam yalnızlık seviyesindeki artışın özgüven seviyesi üzerinde etkisinin olduğunu ortaya koymuştur (Yeşildal ve Ertaş,2020, s.523).

İstanbul'da okuyan sosyal medyayı aktif kullanan 11 lise öğrencisinin katılımı ile sosyal medya kullanımı ve siber zorbalığın ilişkisini incelemek üzere yapılan çalışmada, öğrencilerin Instagram, Youtube, Twitter, Snapchat gibi ağlar ile birlikte, sosyal medyayı film ve dizi izleme, komik içeriklere göz atma, sanatçı veya bloggerları takip etme ve gündem takibi gibi amaçlarla kullandıkları, özel görüntüleri ele geçirme,

cinsel içerikli hakaret ve aşağılama ve iftira gibi zorbalık şekillerine en çok sosyal medya platformlarında maruz kaldıkları, zorbalığa maruz kalmış gençlerin çoğunluklu olarak sinirlilik ve üzüntü, beraberinde de korku ve tedirginlik duyguları yaşadıkları, aile ve çevresiyle iletişimde güçlükler yaşadığı, yalnızlığa yöneldiği, derse odaklanamama, isteksizlik, akademik başarılarında düşüş gibi sonuçlara ulaşılmıştır (Dinç, 2019,s.37).

Görüldüğü üzere sosyal medyanın bireyin hayatına hızlı bilgi akışı, katılım ve iletişim yönünden olumlu etkileri bulunmaktadır. Diğer yandan bağımlılık, özgüven eksikliği, kaygı-depresyon-siber zorbalık gibi çeşitli olumsuz etkileri de ortaya çıkabilmektedir. Bu kapsamda sosyal medya kullanımının bilinçli farkındalıkla sağlanmasının çok önemli olduğu ve bu farkındalığın sağlanmasında aile, okul ve toplumun işbirliği içinde olması gerektiği düşünülmektedir.

2.8.5. Sosyal medya bağımlılığı alanında yapılan araştırmalar

Sosyal medya bağımlılığı ile ilgili literatürde, çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan Griffiths (2011) sosyal medya ağlarının yüksek kullanımı ile gerçek hayattaki sosyal katılım ve akademik başarı arasında negatif bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Andreassen ve arkadaşları (2012) yaptıkları çalışma neticesinde, bağımlılık gösteren kişilerin aynı zamanda uyku düzenini aksattığı sonucuna ulaşmışlardır (Akt.Balcı ve Baloğlu, s. 215-216).

Tutgun-Ünal ve Deniz'in (2015) üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığını ölçmek amacıyla 1034 öğrenci üzerinde yaptıkları çalışmada, kadınların erkeklere göre sosyal medya ile daha fazla meşguliyet içerisinde olduğu ve sosyal medyadan daha fazla duygusal destek aldığı, erkeklerin ise kadınlara göre sosyal medyadan olumsuz yönde etkilendiğini ortaya koymuşlardır.

Savcı ve Aysan tarafından (2017), 2015-2016 eğitim -öğretim yılında öğrenim gören lise öğrencileri üzerinde internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığının sosyal bağımlılık üzerindeki etkisini incelemek üzere yapılan araştırma neticesinde, internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığının sosyal bağımlılığın %25'ini anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Ayrıca sosyal bağımlılığın açıklanmasında en güçlü etkinin internet bağımlılığından geldiği ve bunu sırasıyla

sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığının takip ettiği saptanmıştır. Araştırma sonucuna göre, internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığı olmak üzere, dört teknolojik bağımlılık sosyal bağımlılığı önemli ölçüde etkilemektedir.

Balcı ve Baloğlu (2018) tarafından, sosyal medya bağımlılığı ile depresyon arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılması amacıyla saha araştırması yöntemi kullanılarak 303 üniversite öğrencisinden, yüz yüze görüşme tekniğiyle elde edilen veriler üzerinde yapılan araştırma sonucunda, sosyal medya bağımlılığı ile depresyon arasında pozitif anlamlı ilişki tespit edilmiş olup, şiddetli depresyon belirtisi gösterenlerin; normal ve hafif düzey depresyona sahip olanlara nazaran, daha yüksek sosyal medya bağımlılığı gösterdiği tespit edilmiştir.

Sağar(2019) tarafından yapılan çalışmada, Afyon İli Çay İlçesi'nde yaşayan ve rastlantısal olarak belirlenen 200 yetişkin birey, sosyal medya bağımlılık düzeyleri, cinsiyetlerine, yaşlarına, medeni durumlarına, aylık gelir düzeylerine, en sık kullandıkları sosyal medya araçlarına ve sosyal medya kullanım amaçlarına göre incelenmiştir. Katılımcıların en sık kullandıkları sosyal medya aracı Whatsapp, Instagram, Facebook ve Twitter olduğu, boşanmış yetişkinlerin, evli yetişkinlere göre daha fazla sosyal medya bağımlısı olduğu ve aylık geliri düşük olan yetişkinlerin sanal toleranslarının daha yüksek olduğu gibi sonuçlar elde edilmiştir.

Kıran, Küçükboşancı ve Emre(2020) tarafından farklı yaş ve meslek gruplarından 758 kişi üzerinde yapılan çalışmada, kişilerin sosyal medya kullanım alışkanlıkları temel alınarak sosyal medya bağımlılığına sahip olup olmadıkları incelenmiş ve araştırma sonucunda, sosyal medya bağımlılığı ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu, kadınların erkeklere oranla sosyal medyayı içerik paylaşmak ve iletişim kurmak için daha fazla kullandığı, sosyal medyada güven düzeyinin kadınlarda erkeklere oranla daha yüksek olduğu, erkeklerin sosyal medyayı, yeni insanlar tanıma amacı ile kadınlardan daha fazla tercih ettiği, hem kadınların hem de erkeklerin gündemden haberdar olmayı isteme ve iş fırsatları arama amacıyla sosyal medyayı kullandığı gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Yüksel, Çini ve Yasak(2020), genç yetişkinlerin sosyal medya bağımlılığı, yalnızlık ve yaşam doyumu puanları arasındaki ilişkinin belirlenmesi ve bu ilişkinin cinsiyet, yaş, medeni durum ve günlük sosyal medya kullanım süresi değişkenlerine

göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için 531 genç yetişkin arasında yapılan araştırmanın sonucunda, erkeklerin sosyal medya bağımlılığı düzeyinin kadınlara oranla daha yüksek olduğu kadınların ise yaşam doyumu ve yalnızlık düzeyinin erkeklere göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Bekarlar evlilere göre daha fazla sosyal medya kullanımına ve yalnızlığa sahipken evlilerin yaşam doyumu daha yüksektir. Günlük internet kullanım süresi arttıkça sosyal medya bağımlılığı artarken, yaş arttıkça bağımlılık azalmaktadır. Araştırmadan ayrıca sosyal medya bağımlılığı arttıkça yaşam doyumunun azaldığı ve yalnızlığın arttığını gösteren bulgular elde edilmiştir.

Arıbaş ve Özşahin (2022) tarafından yalnızlığın sosyal medya bağımlılığına etkisini incelemek amacıyla 473 kişi üzerinde yapılan araştırmada, yalnızlık ile sosyal medya bağımlılığı arasında pozitif bir ilişki olduğu, katılımcıların sosyal medyada fazla zaman geçirdikleri ve bu durumun iş yeri yalnızlığına neden olduğu, kişilerin normal yaşamda, iş yerlerinde derin bir yalnızlık duygusuna kapılıp, zamanlarının çoğunu sosyal medyada geçirdikleri ortaya çıkmıştır.

Demircan, Işık ve Gürhan(2022) 210 adet üniversite öğrencisi üzerinde sosyal medya bağımlılığı ve siber zorbalık arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmasının sonucunda, Sosyal Medya Bağımlılığı ile Siber Zorbalık arasında pozitif yönlü ilişki , yaş ile siber zorbalık arasında pozitif yönlü ilişki olduğu, sosyal medya bağımlılığının cinsiyet, anne eğitim düzeyi ve internette kalma süresine göre anlamlı olarak farklılaştığı; kadınların erkeklere göre, anne eğitim düzeyi ilköğretim olanların okuma yazma olmayan, lise ve üniversitede okuyanlara göre; interneti 5 saat ve fazla kullananların 1-2 ve 3-4 saat kullananlara göre, sosyal medya bağımlılığının daha fazla olduğu gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Farklı yaşlarda ve mesleklerde olan 110'u kadın, 194'ü erkek, 147' si bekar, 157'si evli, toplamda 304 kişiden oluşan kişilerin katıldığı, farklı yaş grubundaki bireylerin sosyal medya bağımlılıklarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi amaçlanan çalışma sonrasında, ergenlik ve genç yetişkinlik dönemindeki bireylerde sosyal medya bağımlılığının daha fazla olduğu, bekarlarda sosyal medya bağımlılığının evli olanlara nazaran daha yüksek olduğu, özgüveni daha az olanların sosyal medya bağımlılığının daha fazla olduğu, sosyal medya bağımlılığının cinsiyete göre farklılık göstermediği gibi sonuçlar elde edilmiştir (Ümmet, Batal, Kaya ve Alkan, 2019, s.328).

Anlı (2018) tarafından, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında İstanbul'da bulunan Ümraniye Atakent Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören 311 öğrenci üzerinde İnternet Bağımlılığı Ölçeği ile Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Ölçeği kullanılarak yapılan çalışmada internet bağımlılığının; sosyal ilişkilerde yalnızlık, duygusal ilişkilerde yalnızlık ve aile ilişkilerinde yalnızlık ile pozitif anlamda ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmada takip edilen model, çalışma grubunun nitelikleri, veri toplama süreci, veri toplama araçları hakkında bilgi verilmiştir. Ardından verilerin analizi ve analiz sürecinde kullanılan testler hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama deseni kullanılmıştır. İlişkisel tarama deseni; iki ya da daha fazla değişken arasında birlikte değişim olup olmadığını ve değişim varsa bu değişimin derecesini belirlemeyi amaçlar (Karasar, 2018; s.124). Araştırmada ilişkisel tarama modeli ile yetişkin bireylerin farklı demografik özellikleri açısından anne ve babalarından algıladıkları kabul-red düzeyleri ve sosyal medya bağımlılıkları incelenmiş ve ayrıca yetişkin bireylerin anne ve babalarından algıladıkları kabul-red ile sosyal medya bağımlılıkları arasındaki yordayıcı ilişkiler incelenmiştir.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmaya 18 ve daha üst yaşlarda 263 kadın ve 93 erkek toplam 356 yetişkin birey katılımcı olarak dâhil edilmiştir. Katılımcılara ulaşmada elverişli örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Şenol'a (2012) göre zaman, para ve iş gücü yönünden sınırlılıkların şartlarda örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesi elverişli örnekleme olarak adlandırılır. Çalışma grubundaki yetişkin bireylerin demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1.*Çalışma Grubundaki Yetişkin Bireylerin Demografik Özellikleri*

Değişken		n	%
Cinsiyet	Kadın	263	73.9
	Erkek	93	26.1
Medeni Durum	Evli	88	24.7
	Bekar	268	75.3
Eğitim Durumu	Lise ve altı	31	8.7
	Lisans	235	66.0
	Lisansüstü	90	25.3
Gelir Düzeyi	2850 TL ve altı	70	19.7
	2851- 5700 TL arası	52	14.6
	5701- 8550 TL arası	56	15.7
	8551 TL ve üstü	178	50.0
Sosyal Medyayı Kullanım Sıklığı	Her gün kullananlar	307	86.2
	Her gün kullanmayanlar	49	13.8
Sosyal Medyada Geçirilen Süre (Haftada)	7 saat ve daha az	150	42.1
	8-14 saat arası	90	25.3
	15-21 saat arası	56	15.7
	22 saat ve üstü	60	16.9
Sosyal Medyanın En Çok Hangi Amaçla Kullanıldığı	Eğlence	62	17.4
	Bilgi edinme	124	34.8
	Vakit geçirme	121	34.0
	Sosyalleşme	49	13.8

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılanların çoğunluğu kadındır. Diğer taraftan katılımcıların çoğunluğunun bekar olduğu görülmektedir. Gelir düzeyine göre ise çoğunluk 8551 TL ve üstü gelire sahip olanlardır. Eğitim durumu açısından katılımcıların çoğunluğu lisans düzeyi eğitimi tamamlamışlardır. Sosyal medyayı her gün kullananların oranı her gün kullanmayanlardan fazladır. Katılımcıların çoğunluğu sosyal medyayı bir haftada 7 saat ve daha az süre kullandıklarını belirtmişlerdir. Sosyal medya kullanım amacı açısından ise katılımcıların “bilgi edinme” ve “vakit geçirme” seçeneklerini benzer oranda işaretledikleri söylenebilir.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği-Yetişkin Kısa Formu (EKRÖ-YKF), Sosyal Medya Bağımlılık Ölçeği (SMBÖ) ve Kişisel Bilgi Formu (KBF) yetişkin bireylere araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Katılımcıların veri toplama araçlarını cevaplarırken içten olmalarını sağlamak için araştırmanın önemi ve konusu anlatılarak gerekli güdüleme sağlanmaya çalışılmıştır. Katılımcıların isim yazma zorunluluğu getirilmemiştir.

3.4. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği-Yetişkin Kısa Form (EKRÖ-YKF) ve Sosyal Medya Bağımlılık Ölçeği (SMBÖ) ve Kişisel Bilgi Formu (KBF) kullanılmıştır. Aşağıda bu veri toplama araçları hakkında bilgi verilmiştir.

3.4.1. Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği - Yetişkin kısa formu (EKRÖ-YKF)

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği, yetişkinlerin çocukluk dönemine dair algılanan ebeveyn kabul ve reddini değerlendirmek için Rohner, Saavedra ve Granum (1978) tarafından geliştirilmiştir. Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği-Yetişkin Formu, yetişkinlerin yedi ve on iki yaşları arasındayken ebeveynlerinin kendilerine karşı muamelelerini nasıl algıladıklarını ölçmeyi amaçlamaktadır (Rohner, 2005). Ölçek, sıcaklık/şefkat, kayıtsızlık/ihmal, düşmanlık/saldırganlık ve ayrışmamış red olmak üzere dört alt ölçekten oluşmaktadır. Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği, 1 (Hiçbir zaman doğru değil) ve 4 (Hemen her zaman doğru) olmak üzere dördümlü Likert tipi bir ölçme aracıdır. Ölçeğin kısa formunda, anne ve baba için 24'er madde bulunmaktadır. Yüksek puanlar, ebeveynlerden algılanan reddin arttığına işaret etmektedir. Ölçeğin kısa formunun Türkçeye uyarlaması, Dedeler, Akün ve Batıgün (2017) tarafından yapılmıştır. Alt ölçeklerin iç tutarlılığının, anne formu için 0.75 ile 0.88 arasında baba formu için 0.85 ile 0.95 arasında değişmekte olduğu ve tüm ölçeğin iç tutarlılığının anne ve baba formları için sırasıyla 0.92 ve 0.96 olduğu bildirilmiştir. Test-tekrar test güvenilirliği, anne formu için 0.78, baba formu için 0.95 olarak bulunmuştur. Mevcut araştırmanın verileri ile ölçeğin iç tutarlılık güvenilirliğini belirlemek için Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin Anne Formu için hesaplanan Cronbach Alfa katsayısı 0.95'tir.

Diğer taraftan ölçeğin Baba Formu için hesaplanan Cronbach Alfa katsayısı ise 0.96'dır.

3.4.2. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (SMBÖ)

SMBÖ, 18-60 yaş grubundaki yetişkinlerin sosyal medya bağımlılığını belirlemeye yönelik olarak geliştirilmiştir. Geliştirme sürecindeki araştırmaya 527'si kadın ve 520'si erkek olmak üzere 1047 yetişkin katılmıştır. Gerçekleştirilen açımlayıcı ve doğrulayıcı analizler sonucunda SMBÖ'nün beşli Likert tipi, 2 alt boyut (sanal tolerans ve sanal iletişim) ve 20 maddeden oluşan bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin faktör yükleri 0.61 ile 0.87 arasında sıralanmaktadır. Ölçeğin iki faktörlü yapısının doğrulanması amacıyla yapılan doğrulayıcı faktör analizinde Ki-kare değerinin ($\chi^2=7051.32$; $sd=190$, $p=0.00$) anlamlı olduğu görülmüştür. Uyum indeksi değerleri ise RMSA=0.059; SRMR=0.060; NFI=0.59; CFI=0.96; GFI=0.90; AGFI=0.88) olarak bulunmuştur. SMBÖ'nün faktör yükleri 0.61 ile 0.87 arasında değerler almaktadır. Ölçeğin geneli için Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı 0.94; alt boyutlardan sanal tolerans için 0.92 ve sanal iletişim için 0.91 bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik katsayıları geneli için 0.93; alt boyutlardan sanal tolerans için 0.91 ve sanal iletişim için 0.90 olarak belirlenmiştir. Analizler SMBÖ'nün, yetişkinlerin sosyal medya bağımlılığını belirlemeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu ortaya koymuştur (Şahin ve Yağcı, 2017, s.523). Mevcut araştırmanın verileri ile ölçeğin iç tutarlılık güvenilirliğini belirlemek için Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmıştır. Hesaplanan Cronbach Alfa katsayısı 0.91'dir.

3.4.3. Kişisel Bilgi Formu (KBF)

Söz konusu formda; cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, gelir düzeyi, sosyal medya kullanım sıklığı, sosyal medya kullanım süresi ve sosyal medyayı kullanım amacına yönelik sorular bulunmaktadır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada ölçme araçlarından elde edilen veriler SPSS 25.0 programına aktarılarak analiz edilmiştir. Araştırma verilerinin normallik varsayımını karşılayıp

karşılamadığını belirlemek amacıyla Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği-Yetişkin Kısa Form (EKRÖ-YKF) ve Sosyal Medya Bağımlılık Ölçeği (SMBÖ) elde edilen verilerin basıklık ve çarpıklık katsayıları hesaplanmıştır. Sonuçlar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2.

EKRÖ-YKF ve SMBÖ’nün Basıklık (Skewness) ve Çarpıklık (Kurtosis) Değerleri

Ölçek	Çarpıklık/ Basıklık	İstatistik	Standart Hata
EKRÖ-YKF (Anne)	Çarpıklık (Skewness)	1.346	.129
	Basıklık (Kurtosis)	1.432	.258
EKRÖ-YKF (Baba)	Çarpıklık (Skewness)	.1126	.129
	Basıklık (Kurtosis)	.564	.258
SMBÖ	Çarpıklık (Skewness)	.326	.129
	Basıklık (Kurtosis)	-.038	.258

Çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri -1.5 ile +1.5 aralığında ise verilerin normal dağılıma sahip olduğu kabul edilir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Tablo 2 incelendiğinde EKRÖ-YKF (Anne), EKRÖ-YKF (Baba) ve SMBÖ’den elde edilen verilerin çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri -1,5 ile +1,5 arasında olduğundan ölçeklerden elde edilen puanların normal dağılımda olduğu ifade edilebilir. Buna bağlı olarak gerçekleştirilen analizlerde parametrik testler kullanılmıştır. Verilerin analizinde iki boyutlu ilişkisiz örneklem ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını test etmek için t Testi uygulanmıştır. İki den çok grupların örneklem ortalaması arasında farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Ayrıca araştırmanın bağımsız değişkeni olan ebeveyn kabul-red düzeyi ile bağımlı değişkeni sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişki, regresyon analizi için gerekli ön koşulların sağlandığı görülerek basit doğrusal regresyon analizi yöntemi ile incelenmiştir. Ölçeklerden elde edilen puanlar arasındaki ilişki, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı uygulanarak hesaplanmıştır. Araştırmada bağımlı değişken üzerinde bağımsız değişkenin hangi oranda etkili olduğunu tespit etmek amacıyla etki büyüklüğü istatistikleri hesaplanmıştır (Büyüköztürk, 2018). Bu kapsamda, Cohen d değeri, t testi ile karşılaştırılan gruplar için hesaplanmıştır. Cohen d değeri; .20 olduğunda küçük

(small), .50 olduğunda orta (medium) ve .80 olduğunda büyük (large) etki olarak değerlendirilir (Cohen, 1988). Eta-kare (η^2) korelasyon katsayısı ANOVA ile karşılaştırılan gruplarda etki büyüklüğünü hesaplamak için kullanılmıştır. Eta-kare (η^2) korelasyon katsayısı .01 düzeyinde bir değer ise küçük; .06 düzeyindeyse orta; .14 düzeyinde bir değer ise geniş etki büyüklüğü olarak yorumlanır (Büyüköztürk, 2018). Araştırmada hata payı .05 olarak alınmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde öncelikle yetişkin bireylerin demografik niteliklerine göre ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red düzeyleri ve sosyal medya bağımlılıklarına ilişkin bulgular sunulurken; ardından yetişkin bireylerin ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red ile sosyal medya bağımlılıkları arasındaki yordayıcı ilişkileri ortaya koyan sonuçlara yer verilmiştir. Yetişkin bireylerin ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red düzeyleri ve sosyal medya bağımlılıkları cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, gelir seviyesi, sosyal medya kullanım sıklığı, sosyal medya kullanım süresi ve sosyal medyayı kullanım amacına göre incelenmiştir.

Araştırmanın 1. ve 8. alt problemleri kapsamında yetişkin bireylerin cinsiyetlerine göre ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red ile sosyal medya bağımlılıklarına ilişkin t Testi sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3.

Yetişkin Bireylerin Cinsiyetlerine Göre Ebeveynlerinden Algıladıkları Kabul-Red İle Sosyal Medya Bağımlılıkları

Değişken	Düzy	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Anneden	Kadın	263	37.96	13.56			
Algılanan					354	.83	.41
Kabul-Red	Erkek	93	36.66	11.18			
Babadan	Kadın	263	40.77	16.60			
Algılanan					354	1.04	.30
Kabul-Red	Erkek	93	42.81	15.30			
Sosyal	Kadın	263	51.84	14.58			
Medya					354	.40	.68
Bağımlılığı	Erkek	93	52.58	14.92			

Tablo 3'te araştırmanın 1. ve 8. alt problemlerine ilişkin bulgular görülmektedir. Araştırmanın 1. alt probleminde “Yetişkin bireylerin algıladığı ebeveyn kabul-red düzeyleri cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık göstermekte

midir?” sorusu sorulmaktadır. Tablo 3’te görüldüğü gibi yetişkin bireylerin cinsiyetlerine göre annelerinden algıladıkları kabul-red düzeylerinde ($t=.83$; $p>.05$) ve babalarından algıladıkları kabul-red düzeylerinde ($t=1.04$; $p>.05$) anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Diğer taraftan araştırmanın 8. alt probleminde “Yetişkin bireylerin sosyal medya bağımlılığı düzeyleri cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu sorulmaktadır. Benzer şekilde yetişkin bireylerin sosyal medya bağımlılıklarında da cinsiyete göre anlamlı bir farklılık ($t=.40$; $p>.05$) tespit edilmemiştir. Buna göre kadın ve erkeklerin ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red düzeylerinde ve sosyal medya bağımlılıklarında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık olmadığı ifade edilebilir.

Araştırmanın 2. ve 9. alt problemleri kapsamında yetişkin bireylerin medeni durumlarına göre ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red ile sosyal medya bağımlılıklarına ilişkin t Testi sonuçları Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4.

Yetişkin Bireylerin Medeni Durumlarına Göre Ebeveynlerinden Algıladıkları Kabul-Red İle Sosyal Medya Bağımlılıkları

	Değişken Düzey	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Anneden Algılanan Kabul-Red	Evli	88	40.55	12.57	354	2.46	.01
	Bekar	268	36.66	12.99			
Babadan Algılanan Kabul-Red	Evli	88	45.67	19.61	354	2.92	.00
	Bekar	268	39.88	14.80			
Sosyal Medya Bağımlılığı	Evli	88	50.07	14.31	354	1.91	.04
	Bekar	268	53.10	14.77			

Tablo 4’te araştırmanın 2. ve 9. alt problemlerine ilişkin bulgular görülmektedir. Araştırmanın 2. alt probleminde “Yetişkin bireylerin algıladığı ebeveyn kabul-red düzeyleri medeni durum açısından anlamlı bir farklılık göstermekte

midir?” sorusu sorulmuştur. Tablo 4’te görüldüğü gibi yetişkin bireylerin medeni durumlarına göre annelerinden algıladıkları kabul-red düzeylerinde anlamlı bir farklılık ($t=2.46$; $p<.01$) bulunmaktadır. Buna göre evli katılımcıların ($n=88$) annelerinden algıladıkları kabul-red puanı ortalamasının ($\bar{X}=40.55$), bekârların ($n=268$) puan ortalamasından ($\bar{X}=36.66$) istatistiksel anlamda daha yüksek olduğu söylenebilir. Katılımcıların annelerinden algıladıkları kabul-red düzeyleri üzerinde medeni durum değişkeninin etkisini belirlemek amacıyla hesaplanan Cohen d değeri .30 olarak bulunmuştur. Bu değer, katılımcıların anneden algıladıkları kabul-red düzeyleri üzerinde medeni durum değişkeninin küçük seviyede etkili olduğunu ifade etmektedir. EKRÖ-YKF’den alınan puan yükseldikçe ebeveynden algılanan red düzeyinin yükseldiği bilgisi dâhilinde evli katılımcıların annelerinden algıladıkları red düzeylerinin bekârlardan daha fazla olduğu söylenebilir.

Yetişkin bireylerin medeni durumlarına göre babalarından algıladıkları kabul-red düzeylerinde de anlamlı farklılık ($t=2.92$; $p<.01$) tespit edilmiştir. Buna göre evli katılımcıların ($n=88$) babalarından algıladıkları kabul-red puanı ortalamasının ($\bar{X}=45.67$), bekârların ($n=268$) puan ortalamasından ($\bar{X}=39.88$) istatistiksel anlamda daha yüksek olduğu söylenebilir. Katılımcıların babalarından algıladıkları kabul-red düzeyleri üzerinde medeni durum değişkeninin etkisini belirlemek amacıyla hesaplanan Cohen d değeri .33 olarak bulunmuştur. Bu değer, katılımcıların babadan algıladıkları kabul-red düzeyleri üzerinde medeni durum değişkeninin küçük seviyede etkili olduğunu ifade etmektedir. EKRÖ-YKF’den alınan puan yükseldikçe ebeveynden algılanan red düzeyinin yükseldiği bilgisi dâhilinde evli katılımcıların babalarından algıladıkları red düzeylerinin bekârlardan daha fazla olduğu söylenebilir.

Araştırmanın 9. alt probleminde “Yetişkin bireylerin sosyal medya bağımlılığı düzeyleri medeni durumları açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu sorulmaktadır. Tablo 4’te görüldüğü gibi katılımcıların medeni durumlarına göre sosyal medya bağımlılıklarında da anlamlı farklılık ($t=1.91$; $p<.05$) saptanmıştır. Buna göre bekar katılımcıların ($n=268$) sosyal medya bağımlılığı puan ortalamasının ($\bar{X}=53.10$) evlilerin ($n=88$) puan ortalamasından ($\bar{X}=50.07$) istatistiksel anlamda daha yüksek olduğu söylenebilir. Katılımcıların sosyal medya bağımlılık düzeyleri üzerinde medeni durum değişkeninin etkisini belirlemek amacıyla hesaplanan Cohen d değeri .21 olarak bulunmuştur. Bu değer, katılımcıların sosyal medya bağımlılık düzeyleri üzerinde medeni durum değişkeninin küçük seviyede etkili olduğunu ifade etmektedir.

Bekâr katılımcıların sosyal medya bağımlılık düzeylerinin evlilerden daha fazla olduğu söylenebilir.

Araştırmanın 3. ve 10. alt problemleri kapsamında yetişkin bireylerin eğitim durumlarına göre ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red ile sosyal medya bağımlılığı puan ortalamalarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5.

Yetişkin Bireylerin Eğitim Durumlarına Göre Ebeveynlerinden Algıladıkları Kabul-Red ve Sosyal Medya Bağımlılıklarına İlişkin Betimsel İstatistikler

	Değişken	n	$\bar{X}$	S
Anneden Algılanan Kabul-Red	Lise ve altı (A)	31	45.22	15.32
	Lisans (B)	235	36.42	12.55
	Lisansüstü (C)	90	38.12	12.41
Babadan Algılanan Kabul-Red	Lise ve altı (A)	31	49.51	20.78
	Lisans (B)	235	39.74	14.47
	Lisansüstü (C)	90	42.56	18.17
Sosyal Medya Bağımlılığı	Lise ve altı (A)	31	54.74	15.33
	Lisans (B)	235	52.18	14.50
	Lisansüstü (C)	90	50.71	14.84

Tablo 5 incelendiğinde yetişkin bireylerin ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red düzeyleri ve sosyal medya bağımlılıklarının eğitim durumları açısından değiştiği görülür. Gruplar arası ortalama farklılıklarının istatistiksel olarak da anlamlı olup olmadığını tespit etmek için ANOVA uygulanmış ve sonuçlar Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6.

Yetişkin Bireylerin Eğitim Durumlarına Göre Ebeveynlerinden Algıladıkları Kabul-Red ve Sosyal Medya Bağımlılıklarına İlişkin ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2	Anlamlı Fark
Anneden	Gruplarası	2148.89	2	1074.44	6.57	.00	.036	A-B
Algılanan	Gruplarıçi	57684.66	353	163.41				A-C
Kabul-Red	Toplam	59833.56	355					
Babadan	Gruplarası	2802.36	2	1401.18	5.41	.00	.030	A-B
Algılanan	Gruplarıçi	91408.02	353	258.94				
Kabul-Red	Toplam	94210.39	355					
Sosyal Medya Bağımlılığı	Gruplarası	390.33	2	195.17	.91	.40		
	Gruplarıçi	75894.18	353	214.99				
	Toplam	76284.52	355					

Tablo 6’da araştırmanın 3. ve 10. alt problemlerine ilişkin ANOVA sonuçları görülmektedir. Araştırmanın 3. alt probleminde “Yetişkin bireylerin algıladığı ebeveyn kabul-red düzeyleri eğitim durumu açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu sorulmuştur. Tablo 6’da görüldüğü gibi yetişkin bireylerin eğitim durumuna göre anneden algılanan kabul-red düzeyi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır ($F=6.57$; $p<.05$). Gruplara ait puan ortalamalarına bakıldığında lise ve daha altı eğitim kademesinden mezun olan yetişkin bireylerin ($n=31$) anneden algılanan kabul-red düzeyi puan ortalamasının ($\bar{X}=45.22$); lisans mezunu olanların ($n=235$) puan ortalaması ($\bar{X}=36.42$) ve lisansüstü mezunu olan yetişkin bireylerin ($n=90$) puan ortalamasından ($\bar{X}=38.12$) daha yüksek olduğu görülür. Katılımcıların anneden algılanan kabul-red düzeyi üzerinde eğitim durumu değişkeninin etkisini belirlemek amacıyla hesaplanan eta-kare (η^2) korelasyon katsayısı .036 olarak bulunmuştur. Bu eta-kare (η^2) değeri, katılımcıların annelerinden algıladıkları kabul-red düzeyi üzerinde eğitim durumu değişkeninin düşük seviyede etkili olduğunu ifade etmektedir. Bu kapsamda EKRÖ-YKF’den alınan puan yükseldikçe ebeveynlerden algılanan red düzeyinin yükseldiği bilgisi dahilinde lise ve daha altı eğitim kademelerinden mezun olan katılımcıların annelerinden algıladıkları red düzeyinin lisans ve lisansüstü eğitim kademelerinden mezun olanlardan daha fazla olduğu söylenebilir.

Tablo 6’da görüldüğü gibi yetişkin bireylerin eğitim durumuna göre babadan algılanan kabul-red düzeyi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır ($F=5.41$; $p<.05$). Gruplara ait puan ortalamalarına bakıldığında lise ve daha altı eğitim kademelerinden mezun olan yetişkin bireylerin ($n=31$) babadan algılanan kabul-red düzeyi puan ortalamasının ($\bar{X}=49.51$); lisans mezunu olanların ($n=235$) puan ortalamasından ($\bar{X}=39.74$) daha yüksek olduğu görülür. Katılımcıların babadan algılanan kabul-red düzeyi üzerinde eğitim durumu değişkeninin etkisini belirlemek amacıyla hesaplanan eta-kare (η^2) korelasyon katsayısı .030 olarak bulunmuştur. Bu eta-kare (η^2) değeri, katılımcıların babalarından algıladıkları kabul-red düzeyi üzerinde eğitim durumu değişkeninin düşük seviyede etkili olduğunu ifade etmektedir. Bu kapsamda EKRÖ-YKF’den alınan puan yükseldikçe ebeveynlerden algılanan red düzeyinin yükseldiği bilgisi dâhilinde lise ve daha altı eğitim kademelerinden mezun olan katılımcıların babalarından algıladıkları red düzeyinin lisans mezunlarından daha fazla olduğu söylenebilir.

Araştırmanın 10. alt probleminde “Yetişkin bireylerin sosyal medya bağımlılığı düzeyleri eğitim durumu açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu sorulmuştur. Tablo 6’da görüldüğü gibi yetişkin bireylerin eğitim durumuna göre sosyal medya bağımlılığı düzeyi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır ($F=.91$; $p>.05$). Bu kapsamda araştırmanın katılımcılarının sosyal medya bağımlılıklarında eğitim durumu açısından bir farklılık olmadığı söylenebilir.

Araştırmanın 4. ve 11. alt problemleri kapsamında yetişkin bireylerin gelir durumuna göre ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red ile sosyal medya bağımlılığı puan ortalamalarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7.

Yetişkin Bireylerin Gelir Durumlarına Göre Ebeveynlerinden Algıladıkları Kabul-Red ve Sosyal Medya Bağımlılıklarına İlişkin Betimsel İstatistikler

	Değişken	n	$\bar{X}$	S
Anneden Algılanan Kabul-Red	2850 TL ve altı	70	37.72	12.29
	2851- 5700 TL arası	52	39.23	17.10
	5701- 8550 TL arası	56	34.51	11.06
	8551 TL ve üstü	178	37.62	12.98
Babadan Algılanan Kabul-Red	2850 TL ve altı	70	39.92	14.14
	2851- 5700 TL arası	52	39.38	16.73
	5701- 8550 TL arası	56	42.42	18.04
	8551 TL ve üstü	178	42.06	16.41
Sosyal Medya Bağımlılığı	2850 TL ve altı	70	50.58	14.70
	2851- 5700 TL arası	52	54.32	12.91
	5701- 8550 TL arası	56	50.39	17.39
	8551 TL ve üstü	178	52.45	14.18

Tablo 7 incelendiğinde yetişkin bireylerin ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red düzeyleri ve sosyal medya bağımlılıklarının gelir durumları açısından değiştiği görülür. Gruplar arası ortalama farklılıklarının istatistiksel olarak da anlamlı olup olmadığını tespit etmek için ANOVA uygulanmış ve sonuçlar Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8.

Yetişkin Bireylerin Gelir Durumlarına Göre Ebeveynlerinden Algıladıkları Kabul-Red ve Sosyal Medya Bağımlılıklarına İlişkin ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2	Anlamlı Fark
Anneden	Gruplarası	713.94	3	237.98	1.41	.23		
Algılanan	Gruplarıçi	59119.61	352	167.95				
Kabul-Red	Toplam	59833.56	355					
Babadan	Gruplarası	498.53	3	166.17	.62	.60		
Algılanan	Gruplarıçi	93711.85	352	266.22				
Kabul-Red	Toplam	94210.39	355					
Sosyal	Gruplarası	602.60	3	200.86	.934	.42		
Medya	Gruplarıçi	75681.92	352	215.00				
Bağımlılığı	Toplam	76284.52	355					

Tablo 8’de araştırmanın 4. ve 11. alt problemlerine ilişkin ANOVA sonuçları görülmektedir. Araştırmanın 4. alt probleminde “Yetişkin bireylerin algıladığı ebeveyn kabul-red düzeyleri gelir durumu açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu sorulmuştur. Tablo 8’de görüldüğü gibi yetişkin bireylerin gelir durumuna göre anneden algılanan kabul-red düzeyi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır (F=1.41; p>.05). Bu kapsamda araştırmanın katılımcılarının anneden algıladıkları kabul-red düzeyinde gelir durumu açısından bir farklılık olmadığı söylenebilir. Tablo 8’de görüldüğü gibi yetişkin bireylerin gelir durumuna göre babadan algılanan kabul-red düzeyi puan ortalamaları arasında da istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır (F=.62; p>.05). Bu kapsamda araştırmanın katılımcılarının babadan algıladıkları kabul-red düzeyinde gelir durumu açısından bir farklılık olmadığı söylenebilir.

Araştırmanın 11. alt probleminde “Yetişkin bireylerin sosyal medya bağımlılığı düzeyleri gelir durumu açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu sorulmaktadır. Tablo 8’de görüldüğü gibi yetişkin bireylerin eğitim durumuna göre sosyal medya bağımlılığı düzeyi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır (F=.93; p>.05). Bu kapsamda araştırmanın katılımcılarının sosyal medya bağımlılıklarında gelir durumu açısından bir farklılık olmadığı söylenebilir.

Araştırmanın 5. ve 12. alt problemleri kapsamında yetişkin bireylerin sosyal medya kullanım sıklığına göre ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red ile sosyal medya bağımlılıklarına ilişkin t Testi sonuçları Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9.

Yetişkin Bireylerin Sosyal Medya Kullanım Sıklığına Göre Ebeveynlerinden Algıladıkları Kabul-Red İle Sosyal Medya Bağımlılıkları

	Değişken	n	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Anneden Algılanan Kabul-Red	Her Gün Kullanırım	307	37.85	13.06	354	.82	.41
	Her Gün Kullanmam	49	36.20	12.51			
Babadan Algılanan Kabul-Red	Her Gün Kullanırım	307	41.24	16.02	354	.20	.84
	Her Gün Kullanmam	49	41.74	18.02			
Sosyal Medya Bağımlılığı	Her Gün Kullanırım	307	54.01	14.79	354	1.97	.04
	Her Gün Kullanmam	49	50.09	14.64			

Tablo 9’da araştırmanın 5. ve 12. alt problemlerine ilişkin bulgular görülmektedir. Araştırmanın 5. alt probleminde “Yetişkin bireylerin algıladığı ebeveyn kabul-red düzeyleri sosyal medya kullanım sıklığı açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu sorulmuştur. Tablo 9’da görüldüğü gibi yetişkin bireylerin sosyal medya kullanım sıklıklarına göre annelerinden algıladıkları kabul-red düzeylerinde ($t=.82$; $p>.05$) ve babalarından algıladıkları kabul-red düzeylerinde ($t=.20$; $p>.05$) anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Araştırmanın 12. alt probleminde “Yetişkin bireylerin sosyal medya bağımlılığı düzeyleri sosyal medya kullanım sıklığı açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu sorulmuştur. Tablo 9’da görüldüğü gibi katılımcıların sosyal medya kullanım sıklığına göre sosyal medya bağımlılıklarında da anlamlı

farklılık ($t=1.97$; $p<.05$) saptanmıştır. Buna göre sosyal medyayı her gün kullanan katılımcıların ($n=307$) sosyal medya bağımlılığı puan ortalamasının ($\bar{X}=54.01$); sosyal medyayı her gün kullanmayanların ($n=49$) puan ortalamasından ($\bar{X}=50.09$) istatistiksel anlamda daha yüksek olduğu söylenebilir. Katılımcıların sosyal medya bağımlılık düzeyleri üzerinde sosyal medya kullanım sıklığı değişkeninin etkisini belirlemek amacıyla hesaplanan Cohen d değeri .27 olarak bulunmuştur. Bu değer, katılımcıların sosyal medya bağımlılık düzeyleri üzerinde sosyal medya kullanım sıklığı değişkeninin küçük seviyede etkili olduğunu ifade etmektedir. Sosyal medyayı her gün kullanan katılımcıların sosyal medya bağımlılık düzeylerinin sosyal medyayı her gün kullanmayanlardan daha fazla olduğu söylenebilir.

Araştırmanın 6. ve 13. alt problemleri kapsamında yetişkin bireylerin sosyal medyayı kullanma sürelerine göre ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red ile sosyal medya bağımlılığı puan ortalamalarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10.

Yetişkin Bireylerin Sosyal Medyayı Kullanma Sürelerine Göre Ebeveynlerinden Algıladıkları Kabul-Red ve Sosyal Medya Bağımlılıklarına İlişkin Betimsel İstatistikler

	Değişken	n	$\bar{X}$	S
	Kullanım Süresi (1 Haftada)			
Anneden	7 saat ve daha az (A)	150	38.04	13.60
Algılanan	8-14 saat arası (B)	90	38.46	12.85
Kabul-Red	15-21 saat arası (C)	56	36.55	11.48
	22 saat ve üstü (D)	60	36.31	13.02
Babadan	7 saat ve daha az (A)	150	40.47	16.42
Algılanan	8-14 saat arası (B)	90	42.34	16.24
Kabul-Red	15-21 saat arası (C)	56	40.32	16.37
	22 saat ve üstü (D)	60	42.78	16.15
Sosyal Medya Bağımlılığı	7 saat ve daha az (A)	150	50.85	13.44
	8-14 saat arası (B)	90	52.70	16.00
	15-21 saat arası (C)	56	48.75	13.29
	22 saat ve üstü (D)	60	53.34	14.68

Tablo 10 incelendiğinde yetişkin bireylerin ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red düzeyleri ve sosyal medya bağımlılıklarının sosyal medya kullanım süresi açısından değiştiği görülür. Gruplar arası ortalama farklılıklarının istatistiksel olarak da anlamlı olup olmadığını tespit etmek için ANOVA uygulanmış ve sonuçlar Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11.

Yetişkin Bireylerin Sosyal Medyayı Kullanma Sürelerine Göre Ebeveynlerinden Algıladıkları Kabul-Red ve Sosyal Medya Bağımlılıklarına İlişkin ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2	Anlamlı Fark
Anneden Algılanan Kabul-Red	Gruplararası	256.57	3	85.52	.50	.68		
	Gruplariçi	59576.98	352	169.25				
	Toplam	59833.56	355					
Babadan Algılanan Kabul-Red	Gruplararası	386.27	3	128.75	.48	.69		
	Gruplariçi	93824.11	352	266.54				
	Toplam	94210.39	355					
Sosyal Medya Bağımlılığı	Gruplararası	983.81	3	327.93	3.93	.04	.016	D-A
	Gruplariçi	75300.71	352	213.92				
	Toplam	76284.52	355					

Tablo 11’de araştırmanın 6. ve 13. alt problemlerine ilişkin ANOVA sonuçları görülmektedir. Araştırmanın 6. alt probleminde “Yetişkin bireylerin algıladığı ebeveyn kabul-red düzeyleri sosyal medya kullanım süresi açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu sorulmuştur. Tablo 11’de görüldüğü gibi yetişkin bireylerin sosyal medya kullanım süresine göre anneden algılanan kabul-red düzeyi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır (F=.68; p>.05). Bu kapsamda araştırmanın katılımcılarının anneden algıladıkları kabul-red düzeyinde sosyal medyayı kullanım süresi açısından bir farklılık olmadığı söylenebilir. Tablo 11’de görüldüğü gibi yetişkin bireylerin sosyal medyada harcadıkları süreye göre babadan algılanan kabul-red düzeyi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır (F=.69; p>.05). Bu kapsamda

araştırmanın katılımcılarının babadan algıladıkları kabul-red düzeyinde sosyal medyayı kullanım süresi açısından bir farklılık olmadığı söylenebilir.

Araştırmanın 13. alt probleminde “Yetişkin bireylerin sosyal medya bağımlılığı düzeyleri sosyal medya kullanım süresi açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu sorulmaktadır. Tablo 11’de görüldüğü gibi yetişkin bireylerin bir haftada sosyal medyayı ortalama kaç saat kullandıklarına göre sosyal medya bağımlılığı puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır ($F=3.93$; $p<.05$). Gruplara ait puan ortalamalarına bakıldığında sosyal medyayı bir haftada ortalama 22 saat ve daha üstünde kullanan yetişkin bireylerin ($n=60$) sosyal medya bağımlılığı puan ortalamasının ($\bar{X}=53.34$); bir haftada sosyal medyayı ortalama 7 saat ve daha altında kullananların ($n=150$) puan ortalamasından ($\bar{X}=50.85$) daha yüksek olduğu görülür. Katılımcıların sosyal medya bağımlılığı üzerinde sosyal medya kullanım süresi değişkeninin etkisini belirlemek amacıyla hesaplanan eta-kare (η^2) korelasyon katsayısı .016 olarak bulunmuştur. Bu eta-kare (η^2) değeri, katılımcıların sosyal medya bağımlılığı üzerinde sosyal medya kullanım süresi değişkeninin düşük seviyede etkili olduğunu ifade etmektedir. Bu kapsamda sosyal medyayı daha uzun süre kullananların sosyal medya bağımlılığının sosyal medyayı daha kısa süre kullananlardan daha fazla olduğu söylenebilir.

Araştırmanın 7. ve 14. alt problemleri kapsamında yetişkin bireylerin sosyal medyayı en çok hangi amaç için kullandıklarına göre ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red ile sosyal medya bağımlılığı puan ortalamalarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12.

Yetişkin Bireylerin Sosyal Medyayı Kullanma Amacına Göre Ebeveynlerinden Algıladıkları Kabul-Red ve Sosyal Medya Bağımlılıklarına İlişkin Betimsel İstatistikler

		Değişken	n	$\bar{X}$	S
		Sosyal Medyayı Kullanma Amacı			
Anneden Kabul-Red	Algılanan	Eğlence	62	37.45	12.03
		Bilgi edinme	124	39.50	14.95
		Vakit geçirme	121	37.27	12.21
		Sosyalleşme	49	33.95	9.67
Babadan Kabul-Red	Algılanan	Eğlence	62	44.14	15.94
		Bilgi edinme	124	38.79	15.74
		Vakit geçirme	121	42.04	17.19
		Sosyalleşme	49	42.30	15.37
Sosyal Bağımlılığı	Medya	Eğlence	62	50.85	15.03
		Bilgi edinme	124	53.59	14.95
		Vakit geçirme	121	51.47	15.28
		Sosyalleşme	49	50.95	11.61

Tablo 12 incelendiğinde yetişkin bireylerin ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red düzeyleri ve sosyal medya bağımlılıklarının sosyal medyayı en çok hangi amaç için kullandıklarına göre değiştiği görülür. Gruplar arası ortalama farklılıklarının istatistiksel olarak da anlamlı olup olmadığını tespit etmek için ANOVA uygulanmış ve sonuçlar Tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo 13.

Yetişkin Bireylerin Sosyal Medyayı Kullanma Amacına Göre Ebeveynlerinden Algıladıkları Kabul-Red ve Sosyal Medya Bağımlılıklarına İlişkin ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2	Anlamlı Fark
Anneden	Gruplararası	1111.28	3	370.43	2.22	.08		
Algılanan	Gruplariçi	58722.27	352	166.82				
Kabul-Red	Toplam	59833.56	355					
Babadan	Gruplararası	1398.94	3	466.31	1.76	.15		
Algılanan	Gruplariçi	92811.44	352	263.66				
Kabul-Red	Toplam	94210.39	355					
Sosyal Medya Bağımlılığı	Gruplararası	482.87	3	160.95	.74	.52		
	Gruplariçi	75801.64	352	215.34				
	Toplam	76284.52	355					

Tablo 13’te araştırmanın 7. ve 14. alt problemlerine ilişkin ANOVA sonuçları görülmektedir. Araştırmanın 7. alt probleminde “Yetişkin bireylerin algıladığı ebeveyn kabul-red düzeyleri sosyal medya kullanım amaçları açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu sorulmuştur. Tablo 13’te görüldüğü gibi yetişkin bireylerin sosyal medyayı en çok hangi amaç için kullandıklarına göre anneden algılanan kabul-red düzeyi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır ($F=2.22$; $p>.05$). Bu kapsamda araştırmanın katılımcılarının anneden algıladıkları kabul-red düzeyinde sosyal medyayı kullanma amacı açısından bir farklılık olmadığı söylenebilir. Tablo 13’te görüldüğü gibi yetişkin bireylerin sosyal medyayı en çok kullanma amacına göre babadan algılanan kabul-red düzeyi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır ($F=1.76$; $p>.05$). Bu kapsamda araştırmanın katılımcılarının babadan algıladıkları kabul-red düzeyinde sosyal medyayı kullanma amacı açısından bir farklılık olmadığı söylenebilir.

Araştırmanın 14. alt probleminde “Yetişkin bireylerin sosyal medya bağımlılığı düzeyleri sosyal medya kullanım amaçları açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu sorulmaktadır. Tablo 13’te görüldüğü gibi yetişkin bireylerin sosyal medyayı kullanma amacına göre sosyal medya bağımlılığı düzeyi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır ($F=.42$;

p>.05). Bu kapsamda araştırmanın katılımcılarının sosyal medya bağımlılıklarında sosyal medyayı kullanma amacı açısından bir farklılık olmadığı söylenebilir.

Yetişkin bireylerin ebeveyn kabul-red düzeyleri ile sosyal medya bağımlılıkları arasında ilişki olup olmadığına yönelik bulgular aşağıda sunulmuştur. Yetişkin bireylerin ebeveyn kabul-red düzeyleri ile sosyal medya bağımlılıkları arasındaki korelasyon ilişkisi Tablo 14 ve ebeveyn kabul-reddinin sosyal medya bağımlılığını yordamasına ilişkin basit doğrusal regresyon analizi sonuçları ise Tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 14.

Yetişkin Bireylerin Ebeveyn Kabul-Red Düzeyi İle Sosyal Medya Bağımlılıkları Arasındaki İlişkinin Korelasyon Sonuçları

		Anneden Kabul-Red	Algılanan Sosyal Medya Bağımlılığı
Anneden Kabul-Red	Pearson Correlation	1	-,008
	Sig. (2-tailed)		,885
	N	356	356
		Babadan Kabul-Red	Algılanan Sosyal Medya Bağımlılığı
Babadan Kabul-Red	Pearson Correlation	1	,001
	Sig. (2-tailed)		,984
	N	356	356

Tablo 14 incelendiğinde, yetişkin bireylerin EKRÖ-YKF Anne Formundan aldıkları puan ortalaması ile SMBÖ'den aldıkları puan ortalamaları arasında ($r = -,008$; $p > .01$) anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Benzer şekilde yetişkin bireylerin EKRÖ-YKF Baba Formundan aldıkları puan ortalaması ile SMBÖ'den aldıkları puan ortalamaları arasında ($r = .001$; $p > .01$) anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır.

Tablo 15.

Ebeveyn Kabul-Reddinin Sosyal Medya Bağımlılığını Yordamasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayan	Yordanan	B	SE	β	t	p
	Sabit	52.36	2.38		21.92	.00
Anneden Algılanan Kabul-Red	Sosyal Medya Bağımlılığı	.880	.04	-.01	-.12	.88
	Sabit	51.99	2.23		24.86	.00
Babdan Algılanan Kabul-Red	Sosyal Medya Bağımlılığı	.001	.04	.01	.02	.98
Anneden Algılanan Kabul- Red için R= .008			R ² = .000	F= .021		p> .01
Babdan Algılanan Kabul- Red için R= .001			R ² = .000	F= .000		p> .01

Tablo 15 incelendiğinde yetişkin bireylerin ebeveynlerinden algıladıkları kabul-reddin sosyal medya bağımlılığını yordamadığı görülür (R= .00, R²= .00, p>.01). Buna bağlı olarak yetişkin bireylerde ebeveyn kabul-reddi ile sosyal medya bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı söylenebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Bu çalışma ile yetişkinlerin ebeveynlerinden aldıkları kabul-red düzeyi ile sosyal medya bağımlılıkları arasında ilişki olup olmadığı hususu ilişki tarama modeli kullanılarak incelenmiş, bu amaçla 356 yetişkin bireyden elde edilen veriler analiz edilmiştir. Sosyal medya bağımlılığı ve ebeveynlerden algılanan kabul-red düzeyi, bireylerin cinsiyet, eğitim, gelir durumu, sosyal medyayı kullanım süresi, sıklığı ve amacı gibi demografik özellikleri açısından incelenmiş ve kabul-red düzeyi ile sosyal medya bağımlılığı arasındaki yordayıcı ilişkiler ortaya konulmuştur.

Çalışmaya katılanların çoğunluğu kadındır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, ebeveynlerden alınan kabul-red düzeyinde cinsiyet açısından anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Diğer taraftan EKAR Kuramı ile ilgili Türkiye’de yapılan araştırmalarda erkek çocuklarda kızlara oranla algılanan reddin daha fazla olduğu (Öngider ve Karadeniz, s.90), yetişkinler arasında yapılan diğer bir çalışmada ise kadınların babalarını erkeklere göre daha fazla kabul edici olarak, annelerini ise erkeklere göre daha çok sıcaklık gösteren, daha az düşmansı, daha az kayıtsız ve daha çok kabul edici olarak algıladıkları ortaya çıkmıştır (Dural, Yalçın, s.221). Örneklenen araştırmaların sonuçları ile mevcut araştırmanın sonuçları benzeşmemektedir.

Sosyal medya bağımlılığı cinsiyet açısından incelendiğinde, yine anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Sağar (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada da sosyal medya bağımlılığı ile cinsiyet arasında bir fark tespit edilmemiştir. Diğer taraftan Uslu (2021) tarafından 5176 kişinin katıldığı, sosyal medya bağımlılık düzeyini ölçmek için yapılan çalışmada, kadınların sosyal medya bağımlılığının erkeklerden daha fazla olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Görüldüğü gibi literatürde, kadınların daha fazla sosyal medya bağımlısı olduğunu gösteren araştırmalar olduğu gibi, cinsiyet ve sosyal medya bağımlılığı arasında fark olmadığını tespit eden araştırmalar da bulunmaktadır (Uslu, 2021, s.382). Bu anlamda mevcut araştırmanın sonucunun, sosyal medya bağımlılığında cinsiyet farkını anlamlı bulmayan araştırmalar ile paralellik gösterdiği söylenebilir.

Mevcut araştırmada, evli bireylerin anne babalarından algıladıkları red bekarlara göre daha yüksek olarak bulunmuştur. EKAR Kuramı ile ilgili yapılan araştırmalarda, anne ve babalarından kabul alan bireylerin, evliliklerinde de kabul aldıkları ve evli kişilerin aldıkları bu kabulün daha çok baba kabulü ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Öngider ve Karadeniz, s.95). Literatürdeki araştırmalar incelendiğinde, anne ve babadan algılanan kabul, şekat düzeyinin kişilerin daha güvenli romantik ilişkiler kurmasını sağladığını, diğer taraftan ebeveynlerden algılanan kabul düzeyi azaldıkça kişilerin daha güvensiz ve kaçıngan ilişkiler kurulduğunu ortaya koymaktadır (Kazmaz, Epli, 2022, s.1053). Bu araştırmada ise literatürün tersine, evli bireylerde red algısının daha yüksek olduğu sonucu çıkmış olup, mevcut literatür ile benzeşmeyen bir sonuca ulaşılmıştır ve bu verinin daha geniş örneklem ile araştırmaya değer olduğu düşünölmektedir.

Sosyal medya bağımlılığı açısından ise bekar bireylerin evlilere oranla, sosyal medya bağımlılıkları daha yüksek bulunmuştur. Literatürde Yüksel, Çini ve Yasak (2020) ve Sağar (2019), bekarların evlilere göre daha fazla sosyal medya bağımlısı olduğunu tespit etmiştir. Ümmet, Batal, Kaya ve Alkan'ın (2019) da aynı yönde bulgusu vardır. Bu noktada mevcut araştırmanın literatürdeki araştırmalar ile benzer sonuçlar ortaya koyduğu söylenebilir. Bekar bireylerin yaşça evlilere göre küçük olmaları, ev işleri, çocuk bakımı ve yetiştirme konusunda bekarlara göre daha az sorumluluklarının olduğu belirtilebilir. Bu nedenle evlilere göre zamanlarının çoğunu sosyal medyada geçirebilir ve sosyal medyaya daha çok bağımlılık geliştirmiş olabilirler. Diğer taraftan evlilere göre yaşça daha küçük yaşta olan bekar bireyler, teknoloji içinde büyüdükleri için sosyal medyayı daha çok kullanmakta ve sosyal medyaya daha çok bağımlılık geliştirebilmektedirler.

Eğitim durumu değişkeni açısından bakıldığında lise ve daha altı eğitim kademelerinden mezun olan yetişkinlerin annelerinden algıladıkları red düzeyinin; lisans ve lisansüstü eğitim kademelerinden mezun olanlardan daha fazla olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde Lise ve daha altı eğitim kademelerinden mezun olan katılımcıların babalarından algıladıkları red düzeyinin lisans mezunlarından daha fazla olduğu saptanmıştır. Bu durum, eğitim düzeyi arttıkça, bireyin anne-baba tutumlarına karşı anlayışının değiştiği ve kabul algısının böylece arttığı şeklinde yorumlanabilir. Literatüre bakıldığında, ebeveyn kabul-reddi yönünden daha çok annenin veya babanın eğitim durumunun etkisinin incelendiği, çalışmalar göze çarpmaktadır.

Erdoğan ve Uçukoğlu (2011) tarafından yapılan anne-baba tutum algılarıyla atılganlık ve olumsuz değerlendirilmekten korkma düzeyi arasındaki ilişkinin değerlendirildiği çalışmada, üniversite eğitimi bulunan anne-babaların daha sıcak ve kabul algısı yarattığına dair tespitleri içermektedir.

Sosyal medya bağımlılığı ile eğitim durumu arasında ise anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Eroğlu ve Bayraktar (2017) tarafından 120 kişi üzerinde yapılan anket çalışması ile internet bağımlılığı ile ilgili değişkenlerin belirlenmesi çalışması yapılmış, internet bağımlılığının cinsiyet, yaş, eğitim durumu, interneti günde kaç saat kullandıkları, interneti kullanım amacı, yaşam doyumu, yalnızlık ve benlik saygısı gibi değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda, ilkokul, lise, lisans ve yüksek lisans mezunu bireylerin internet bağımlılığı puanlarının farklılaşmadığı ve böylece internet bağımlılığında eğitim durumunun belirleyici olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada elde edilen sonuç aynı yöndedir.

Yetişkinlerin ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red düzeyinde ve sosyal medya bağımlılıklarında gelir durumu açısından bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Sağar (2019) tarafından 200 yetişkin birey üzerinde yapılan çalışma sonucunda ise gelir ve sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişki anlamlı bulunmuş ve aylık geliri düşük olan yetişkinlerin sanal toleranslarının daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Katılımcıların ebeveynlerinden algıladıkları kabul- düzeyinde sosyal medya kullanım sıklığı açısından anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Diğer yandan yetişkinlerin sosyal medyayı kullanım sıklığı açısından sosyal medya bağımlılıklarında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Sosyal medyayı hergün kullananların; hergün kullanmayanlara göre sosyal medya bağımlılıkları daha yüksektir. Buna göre, sosyal medyayı daha sık ve daha uzun süre kullanan bireylerin, bağımlılık düzeyleri yüksek oranda görülmüştür. Bu sonuç, Arıbaş ve Özşahin'in (2022), 473 kişi üzerinde yalnızlık ve sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişkiyi incelemek üzere yaptığı çalışmada, sosyal medyada fazla zaman geçiren katılımcıların, iş yerlerinde derin bir yalnızlık duygusuna kapılarak, sosyal medyaya daha fazla bağımlılık gösterdiği tespiti ile paralellik göstermektedir. Silkü-Bilgiler (2018) tarafından 436 üniversite öğrencisinin sosyal medya kullanım alışkanlıkları ile sosyal medya bağımlılık düzeylerini ölçmek için yapılan araştırma sonucunda, sosyal medya bağımlılığı ile sosyal medyada aktif kalınan süre arasında anlamlı ilişkinin varlığı

tespit edilmiştir. Diğer taraftan teknolojiye erişimin kolay ve yaygın olması, anlık haberleşmenin hızlanması, Youtube, instagram gibi kanallar aracılığıyla bir çok insanın canlı yayın veya video izleme gibi uygulamalara kolayca erişiminin, sosyal medyaya giriş sıklığı ve sosyal medya bağımlılığını arttırdığı düşünülmektedir.

Yetişkinlerin ebeveynlerinden algıladıkları kabul- düzeyinde sosyal medya kullanım süresi açısından anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Diğer taraftan katılımcıların sosyal medyayı kullanma süresi açısından sosyal medya bağımlılıklarında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Sosyal medyayı haftada 22 saat ve daha fazla kullananların yedi saat ve daha kullananlara göre sosyal medya bağımlıkları daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Uslu (2021) tarafından yapılan, Türkiye’de 5176 kişinin katıldığı, sosyal medya bağımlılık düzeyini ölçmek için yapılan çalışmada, araştırmaya katılanların sosyal medyayı kullanım süresi açısından %82sinin bağımlı olduğu, günlük sosyal medya kullanım süresi 7 saat ve üzeri olan kişiler orta bağımlı olarak değerlendirilmiş, sosyal medya kullanım süresi arttıkça bağımlılığında arttığı tespit edilmiştir. Bu anlamda araştırmamızın sonucu, paralellik göstermektedir. Kişilerin sosyal medyayı kullanım süreleri arttıkça, diğer faaliyetler ve hayatın diğer alanlarına ayıracak vakitleri azalmakta, bu durumunda kişiyi daha çok yalnızlaştırdığı ve daha fazla sosyal medya bağımlısı haline getirdiği söylenebilir.

Yetişkin bireylerin sosyal medyayı en çok hangi amaç için kullandıklarına göre ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red düzeyinde farklılık bulunmamıştır. Sosyal medyayı kullanım amacı açısından sosyal medya bağımlılığı incelendiğinde, iki değişken arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Sağar(2019) tarafından Afyon ili Çay ilçesi yetişkinlerinin sosyal medya bağımlılıklarının incelediği araştırmada, sosyal medya bağımlılığı ile sosyal medya kullanım amacı arasında bir ilişki tespit edilmemiştir. Bu açıdan bakıldığından araştırmamızın sonucunun uyumlu olduğu söylenebilir. Diğer taraftan Çömlekçi ve Başol(2019) tarafından yapılan 438 kadın, 325 erkek üniversite öğrencisinden oluşan 763 kişinin katıldığı sosyal medyayı kullanım amacı ile sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmada, sosyal medya bağımlılığının, boş zaman değerlendirmek, insanları daha iyi tanımak, fikir alışverişinde bulunmak, eğlence amaçlı kullanmak, kişilere ulaşmak, kişisel sunum ve bilgi paylaşmak ve mesajlaşmak ile ilişkili olduğu, iletişim, müzik dinlemek, gündemi takip etmek ve bilgiye erişmek amaçları açısından ise bir ilişki olmadığı

tespit edilmiştir. Bu farklılık, seçilen örneklemin üniversite öğrencileri olması ve dolayısı ile daha homojen yapıdan oluşmasından kaynaklanabilir.

Yetişkin bireylerde ebeveyn kabul-reddi ile sosyal medya bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Rohner ve Britner (2002) yapmış oldukları araştırmada, ebeveyn reddi ile madde bağımlılığı arasında ilişki bulmuşlardır. Kanada, Finlandiya, Macaristan gibi ülkelerde yapılan araştırmalarda özellikle red, ihmal, istismar, destek azlığı gibi faktörlerin madde bağımlılığı ile kullanımına etkisi olduğu tespit edilmiştir (Bircan, Erden, s.215).

Yapılan araştırmalarda, sosyal medya bağımlılığı ile depresyon, dürtüsellik, yalnızlık, iyi oluş, öz saygı arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bireyin kendisini sahip olduğu ilişkilerin bir parçası olarak görmesini sağlayacak anlamlı ilişkiler geliştirmesi olarak tanımlanabilen sosyal bağlılık açısından, araştırmacılar, sosyal medya bağımlılığının gerçek sosyal ilişkileri engellediğini ve böylece sosyal bağlılığın azaldığını belirtmektedirler (Savcı ve Aysan, s.204).

Mevcut araştırmada, sosyal medya bağımlılığı ile algılanan ebeveyn kabul reddi arasında bir ilişki tespit edilememişse de, yukarıdaki araştırmalar doğrultusunda bireyin iyi oluş hali, özsaygı, özgüven gibi değişkenler açısından EKAR Kuramı ve sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişkinin daha geniş örnekler üzerinde incelenmesi faydalı olabilir.

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada 356 yetişkin bireyden elde edilen veriler, ilişkisel tarama modeli kullanılarak analiz edilmiş, bireylerin cinsiyet, eğitim, gelir durumu, sosyal medyayı kullanma süresi ve sıklığı, sosyal medyayı kullanım amacı gibi değişkenler açısından sosyal medya bağımlılığı, ebeveyn kabul-red düzeyleri ortaya konmuş ve en nihayetinde sosyal medya bağımlılığı ile algılanan ebeveyn kabul red düzeyi arasındaki ilişki ortaya konmaya çalışılmıştır. Verilerin analizinde t testi, birden fazla örneklemin sözkonusu olması halinde Anova testi kullanılmış, ebeveyn kabul red düzeyi ile sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişki basit doğrusal regresyon analizi ile incelenmiştir.

Araştırmadan kadın ve erkeklerin ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red düzeylerinde ve sosyal medya bağımlılıklarında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Evli katılımcıların ebeveynlerinden algıladıkları red düzeylerinin bekârlardan daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bekâr katılımcıların sosyal medya bağımlılık düzeylerinin evlilerden daha fazla olduğu saptanmıştır. Lise ve daha altı eğitim kademelerinden mezun olan yetişkinlerin annelerinden algıladıkları red düzeyinin; lisans ve lisansüstü eğitim kademelerinden mezun olanlardan daha fazla olduğu bulunmuştur. Lise ve daha altı eğitim kademelerinden mezun olan katılımcıların babalarından algıladıkları red düzeyinin lisans mezunlarından daha fazla olduğu saptanmıştır. Yetişkinlerin sosyal medya bağımlılıklarında eğitim durumu açısından bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Katılımcıların ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red düzeyinde ve sosyal medya bağımlılıklarında gelir durumu açısından bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Katılımcıların ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red düzeyinde sosyal medya kullanım sıklığı açısından anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Diğer yandan yetişkinlerin sosyal medyayı kullanım sıklığı açısından sosyal medya bağımlılıklarında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Sosyal medyayı her gün kullananların; her gün kullanmayanlara göre sosyal medya bağımlılıkları daha yüksektir. Yetişkinlerin ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red düzeyinde sosyal medya kullanım süresi açısından anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Diğer taraftan katılımcıların sosyal medyayı kullanma süresi açısından sosyal medya bağımlılıklarında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Sosyal medyayı

haftada 22 saat ve daha fazla kullananların yedi saat ve daha az kullananlara göre sosyal medya bağımlılıkları daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yetişkin bireylerin sosyal medyayı en çok hangi amaç için kullandıklarına göre ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red düzeyinde ve sosyal medya bağımlılıklarında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Yetişkin bireylerde ebeveyn kabul-reddi ile sosyal medya bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Bu araştırmada eğitim düzeyi arttıkça algılanan ebeveyn kabul oranının arttığı tespit edilmiştir. Bu anlamda eğitim düzeyi ile algılanan ebeveyn kabul oranı arasında pozitif bir ilişki olduğundan hareketle, ebeveynin eğitim düzeyinin yüksekliğinin önem ve farkındalığını arttırmaya yönelik araştırmaların yapılmasının da alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Diğer taraftan EKAR alanında eğitim değişkeni açısından yapılan çalışmaların, çoğunlukla ebeveynlerin eğitim durumu açısından yapıldığı değerlendirildiğinde, bireyin eğitim durumunun kabul veya red algısına etkisini inceleyen daha çok araştırmanın gerçekleştirilmesi önerilir.

Araştırmanın diğer bir tespiti olan evli kadınlarda anne-baba red düzeyinin yüksek olması hususu ile ilgili olarak, anne-baba red algısı yüksek olan kadınların evlilik algısı ve evliliğe iten etkilerin araştırılmasının, sağlıklı toplum yapısının oluşturulması açısından önemli olacağı öngörülmektedir. Literatür incelendiğinde EKAR Kuramı alanındaki çalışmaların daha çok çocuk ve ergenler üzerinde yapıldığı, özellikle bağımlılık perspektifinden yetişkinlerde bu alanda çalışmanın fazla olmadığı görülmektedir. Sosyal medya bağımlılığı ve yalnızlık arasındaki ilişkiyi ilişkisini gösteren çalışmalarda dikkate alındığında, yalnızlık-özsaygı-özgüven, kişisel yeterlilik gibi değişkenlerin eklenerek EKAR Kuramı alanında daha geniş çaplı araştırmalar yapılmasının gerekli olduğu, bu anlamda mevcut araştırmanın daha geniş örneklemin yer aldığı çalışmalara kapı açacağı ve bu şekilde literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abacı, F. D. (2018). *Ebeveyn kabul-reddi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide duygu düzenleme ile kişilerarası problemlerin rolü* (Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Akbulut, S. (2018). *Erişkinlerde sosyal medya bağımlılığı, beden imajı, sosyal anksiyete ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Amatem. (2022). *Bağımlılık türleri*. Erişim adresi: <https://npistanbul.com>.
- Andiç, S. & Durak Batıgün, A. (2019). DSM-5 tanı ölçütleri temelinde internet bağımlılığı ölçeği'nin geliştirilmesi: İnternet oyun oynama bozukluğu açısından bir değerlendirme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 32(1), 33-42.
- Anlı, G. (2018). İnternet Bağımlılığı: Sosyal ve duygusal yalnızlık. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 389-397.
- Arıbaş, A. N. & Özşahin, F. (2022). İş yaşamında yalnızlığın çalışanların sosyal medya bağımlılığına etkisinin incelenmesi. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1) 37-46.
- Arısoy, Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(1). 55-67.
- Asi Karakaş, S.& Ersögütçü, F. (2016). Madde bağımlılığı ve hemşirelik, *HSP*;3(2), 133-139.
- Aslan, T. (2020). *Öğrencilerin sosyal medya kaygılarının sosyal medya bağımlılıklarını yordayıcı rolünün incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağ Üniversitesi, Mersin.
- Aslan, B. & Batıgün-Durak, A. (2017). Ebeveyn kabul/reddi ile intihar olasılığı arasındaki ilişkide yaşam amaçlarının aracı rolü, *Türk Psikoloji Dergisi*, 32(79), 67-76.
- Aslan, S. (2011). *Akademisyenlerde internet bağımlılık düzeyleri ve buna bağlı oluşabilecek sağlık sorunları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İnönü Üniversitesi, Malatya.

- Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu. (2022). *Davranışsal Bağımlılık*. Erişim adresi: <https://bmyk.gov.tr/>.
- Balcı, Ş. & Baloğlu, E. (2018). Sosyal medya bağımlılığı ile depresyon arasındaki ilişki: Üniversite gençliği üzerine bir saha araştırması. *İleti-ş-im*, 29, 210-233. doi: 10.16878/gsuilet.500860,
- Batıgün-Durak, A. & Hasta, D. (2010). İnternet bağımlılığı: Yalnızlık ve kişilerarası ilişki tarzları açısından bir değerlendirme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11(3), 213-219.
- Baran, P. (2014). *Sosyal medyanın eğitim süreci üzerindeki etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dicle Üniversitesi Diyarbakır.
- Bayat, B. (2015). *Algılanan ebeveyn kabul-reddinin yetişkinlik dönemindeki psikopatoloji ile ilişkisi kontrol odağının ve benlik kurgularının aracı rolü* (Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Bektaş, M. (2018). Davranışsal bağımlılık: Tanımı, türleri ve sınıflandırılması, *Türkiye’de ve Dünyada Bağımlılıkla Mücadele Politikaları*, 147-158.
- Bircan, S. & Erden, G. (2011). Madde Bağımlılığı: Aile ile ilgili olası risk faktörleri, algılanan ebeveyn kabul-reddi ve çocuk yetiştirme stilleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 18(3), 211-221.
- Bodur, B. (2021). *Ötimik bipolar hastalarda davranışsal bağımlılık sıklığının sağlıklı gönüllülerle karşılaştırılması* (Uzmanlık Tezi). Tıp Fakültesi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Boyd, D. M. & Ellison, N. B. (2007). Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 210-230.
- Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem Akademik Yayıncılık.
- Calap, C. & Çebi, E. (2020). Gençlerin sosyalleşme ve yalnızlaşma deneyimleri açısından sosyal medya: Karadeniz Teknik Üniversitesi örneği. *İmgelem*, 4(7), 439-467.

- Cerrah, L. (2016). Sosyal medya ve bazı kurumsal etkileşimler ve sosyal medyaya eleştirel yaklaşım. *Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(4), 1393-1414.
- Çakır, B. (2018). *Yetişkinlerde sosyal medya bağımlılığı, narsizm ve empati düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Çalışır, G. (2015). Kişilerarası iletişimde kullanılan bir araç olarak sosyal medya: Gümüşhane Üniversitesi iletişim fakültesi öğrencilerine yönelik bir araştırma. *NWSA-Humanities*, <http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2015.10.3.4 C0197>.
- Çil, S. N. (2020). *Yetişkinlerde sosyal medya bağımlılığının depresyonla ilişkisi*, (Yüksek Lisans Tezi). Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Çelik, T. (2020). *İnternet bağımlılığı sosyal uyum ilişkisi: İlköğretim örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Çömlekçi, M. F & Başol, O. (2019). Gençlerin sosyal medya kullanım amaçları ile sosyal medya bağımlılığı ilişkisinin incelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (4),s. 173-188.
- Datareportal, (2022). *Digital 2022 April Global Statshot Report*. Erişim adresi: <https://datareportal.com>.
- Dedeler, M., Akün, E., & Batıgün, A. D. (2017). Yetişkin ebeveyn kabul-red ölçeği-kısa form'un uyarlama çalışması. *Dusunen Adam*, 30(3), 181-193.
- Değer, H. (2021). *Anne-baba red algısının yetişkinlik dönemi depresyon ve sınırda kişilik bozukluğu ile ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa.
- Demircan, Ü., Işık, M. & Gürhan, N. (2022). Üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı ve siber zorbalık arasındaki ilişki. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(2), 596 -609.
- Dinç, E. S. (2019). Sosyal medya ortamlarında siber zorbalık: Lise öğrencilerinin siber zorbalık deneyimlerinin incelenmesi. *Yeni Medya Elektronik Dergi*, 4(1), 24-39.

- Dinç, M. (2017). *Lise öğrencilerinde özgül internet bağımlılığının bağlanma stilleri ve mizaç özellikleri açısından incelenmesi* (Doktora Tezi). Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Dural, G. & Yalçın, İ. (2014). Üniversite öğrencilerinde ebeveyn kabulü ile psikolojik uyum arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Düşünen Adam Dergisi*, 27, 221-232.
- Elbaşı, G. Y. (2015). *Sosyal medyada pazarlama: Sosyal medyada kullanıcı motivasyonunun üniversite öğrencilerinin sosyal medya pazarlama algısına ilişkin bir uygulama* (Yüksek Lisans tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.
- Ener, T. G. & Can, F. Y. (2021). Yetişkinlerin çocuklukta algıladıkları ebeveyn kabul veya reddinin mükemmeliyetçilik, benlik algısı ve bağlanma stilleri ile ilişkisinin incelenmesi. *International Journal of Economics Administrative and Social Sciences*, 4(1), 58-73.
- Ercan, Ö. (2021). *Üniversite öğrencilerinin dijital oyun, bağımlılık düzeylerinin sosyal yeterlilik, yaşantısal kaçınma ve yalnızlık değişkenleri açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ufuk Üniversitesi, Ankara.
- Erdoğan, Ö. & Uçukoğlu, Ö. (2011). İlköğretim okulu öğrencilerinin anne-baba tutumu algıları ile atılganlık ve olumsuz değerlendirilmekten korkma düzeyleri arasındaki ilişkiler. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 51-72.
- Eroğlu, A. & Bayraktar, S. (2017). İnternet bağımlılığı ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(1), 184-199.
- Eryavuz, A. (2006). *Çocuklukta algılanan ebeveyn kabul veya reddinin yetişkinlik dönem yakın ilişkiler üzerindeki etkileri* (Doktora Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Göker, Z., Üneri, Ö., Dinç, G., Güney, E. & Bozkurt Hekim, Ö. (2015). Çocuk ve ergenlerde madde kullanım bozukluğuna yeni bir bakış. *Çocuk ve Ruh Sağlığı Dergisi*, 22(2), 131-139.
- Griffiths, M. D. (2013). Social networking addiction: Emerging themes and issues. *Journal of Addiction Research & Therapy*, 4-5.

- Griffiths, M. D., Kuss, D. & Demetrovics, Z. (2014). Social networking addiction: An overview of preliminary findings, *Behavioral Addictions*, 119-141. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-407724-9.00006-9>.
- Gültekin, Z. (2011). *Üniversite öğrencilerinin algılanan anne-baba reddiyle baş etmeleri ile denetim odağı, öğrenilmiş güçlük ve eş kabul reddiyle ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Gündüz, R. (2021). *Üniversite öğrencilerinin internet, bilgisayar ve telefon bağımlılıklarının fiziksel aktivitelere katılımlarını etkileme düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Lisansüstü Enstitüsü, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Ağrı.
- İliş, A. & Gülbahçe, A. (2019). Sosyal medya bağımlılığı ile iletişim becerileri arasındaki yordayıcı ilişkinin incelenmesi. *Ekev Akademi Dergisi*, 78, 45-58.
- İnankul, F. (2018). Sosyal medyanın kişilerarası iletişimdeki rolü. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 89-101.
- Kaplan, A. & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of social media. *Business Horizons*, 53(1),59-68.
- Karasar, N. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kazmaz A. N. & Epli H. (2022). Yetişkinlerde algılanan ebeveyn kabul reddi ile romantik ilişkide kendini açma düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(3), 1046-1056.
- Khoso, A. A. & Bhatti, G. A. (2013). Difference in parental acceptance-rejection and personality organization in children of hyderabad, *Bahria Journal of Professional Psychology*, 12(2), 64-85.
- Kılıç-Yıldız. M. & Dağ, İ. (2017). Algılanan ebeveyn kabul-reddinin öfke ifade tarzı ve depresif belirtiler ile ilişkisinin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 20, 84-95.
- Kıran, S, Küçükboşancı, H, & Emre, E. İ. (2020). Sosyal medya kullanımının kişiler üzerindeki etkilerinin incelenmesi. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 13(4), s. 435-440, doi: 10.17671/gazibtd.693331

- Koca-Büyükgebiz, E. & Tunca, M. Z. (2020). İnternet ve sosyal medya bağımlılığının öğrenciler üzerindeki etkilerine dair bir araştırma. *Alanya Akademik Bakış Dergisi*, 4(1), 77-103.
- Kocaoğlu, M. (2018). *Alkol ve madde kullanım bozukluğu nedeniyle ayakta tedavi gören hastaların çocukluk çağı travmaları, bağlanma stilleri, mizaç özellikleri açısından karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Köksal, Y. & Özdemir, Ş. (2013). Bir iletişim aracı olarak sosyal medyanın tutundurma karması içerisindeki yeri üzerine bir inceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 323-337.
- Köseliören, M. (2017). *İnternet, online oyun ve bağımlılık* (Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Kulaksız, G. & Erensoy, H. (2021). 18-65 Yaş kişilerde erken çocuklukta babalarından algıladıkları kabul/red ilişkisinin somatizasyon ve anksiyete geliştirme etkisinin incelenmesi. *International Journal of Academic Medicine and Pharmacy*, 3(2), 142-149.
- Mengüloğlu, Ö. (2014). *Yetişkin kekemelerde ebeveyn kabul/red algısının değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Nazlıgül Denizci, M. & Yılmaz Esin, A. (2019). Oyun bağımlılığı ve egzersiz bağımlılığına davranışsal bağımlılık çerçevesinden bakış. *Bağımlılık Dergisi*, 20(2), 97-108.
- Olgun, B. (2015). Sosyal medyanın tüketici satın alma davranışları üzerindeki etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 12, 484 -507.
- Öngider, N. (2013). Boşanmış ve evli ailelerden gelen çocukların algıladıkları ebeveyn kabul-red düzeyleri ile psikolojik uyum düzeylerinin karşılaştırılması. *Klinik Psikiyatri*, 16,164-174.
- Öngider, N. & Karadeniz, G. (2008). Ebeveyn kabul-red kuramı (EKAR) üzerine Türkiye’de yapılan araştırmalar. *Maltepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakülte Dergisi*, 12, 73-102.

- Özbiler, Ş., Taner, M. & Yalçınkaya, M. (2019), Çocuklukta anne-kabul reddinin yetişkinlikteki öznel iyi oluşa yansması: Fonksiyonel olmayan tutumların aracı Rolü. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(1), s.53-75.
- Özgür, H. (2019). *İstanbul'da sosyal medya bağımlılığı ile bağlanma stilleri ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Özkapı, M. (2021). *Yetişkinlerde sosyal medya kullanımının depresyon ve sosyal kaygı düzeyleri ile ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul Kent Üniversitesi İstanbul.
- Öztürk-Terzi, A. (2020) Yeni medyanın farklı kullanım pratikleri açısından değerlendirilmesi: Bir literatür taraması. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 33-50. doi: <https://doi.org/10.20493/birtop.763238>.
- Rohner, R. P. (2004). The Parental "acceptance-rejection syndrome": Universal correlates of perceived rejection. *American Psychologist*, doi: 10.1037/0003-066X.59.8.830 .
- Rohner, R. P. (2011). *Introduction to interpersonal acceptance-rejection theory (IPARTheory) and evidence*. Erişim adresi: <https://scholarworks.gvsu.edu/orpc/vol6/iss1/4>.
- Rohner R. P., Khaleque, A. & Cournoyer, D. E. (2012). *Introduction to parental acceptance-rejection theory, methods evidence and implications*. Erişim adresi: <https://www.researchgate.net>.
- Rohner, R. P. (2015). *Introduction to interpersonal acceptance-rejection theory, methods, evidence and implications*. Erişim adresi: <http://www.csjar.uconn.edu>.
- Rohner, R. P. (2021). Introduction to interpersonal acceptance-rejection theory (IPARTheory) and evidence . *Online Readings in Psychology and Culture*, 6(1), 1-65. <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1055>
- Rohner, R. P. & Khaleque, A. (2002). Parental acceptance-rejection and life-span Development: A Universalist perspective. *Online Readings in Psychology and Culture*, 6(1). doi:[10.9707/2307-0919.1055](https://doi.org/10.9707/2307-0919.1055).

- Rohner, R. P. & Rohner E. C. (1981). Parental acceptance-rejection and parental control cross-cultural codes. *Ethnology*,(20), 245-260.
- Rising, D. G. & Rohner, R. P. (2020). *Reddedilmenin yaralarını sarmak: klinik uygulamaları için danışan yönergeleri kitapçığı*. (S. Gürmen, S. Uçar, B. Kökçü, D. Eralp, L. Hanöz, M. Adaçağlar, Çev) Erişim adresi: <https://csiar.uconn.edu>.
- Sağar, E. M. (2019).Yetişkin bireylerde sosyal medya bağımlılığının irdelenmesi. *Sağlık Bilimlerinde Eğitim Dergisi*, 1(1), 29-42.
- Sağbaş, A. E., Ballı, S. & Şen, F. (2016). Sosyal medya ve gençler üzerindeki etkileri. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Uluslararası Gençlik Araştırmaları Kongresi, Bildiri Kitabı*,153-163.
- Sarsar, F., Başbay, M. & Başbay, A. (2015). Öğrenme-öğretme sürecinde sosyal medya kullanımı. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 418-431.
- Savcı, M. & Aysan, F. (2017). Teknolojik bağımlılıklar ve sosyal bağlılık: İnternet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığının sosyal bağlılığı yordayıcı etkisi. *Düşünen Adam*, 30, 202-216.
- Silkü-Bilgiler, H. A. (2018). Sosyal medya kullanımı ile sosyal medya bağımlılık düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma: Ege Üniversitesi örneği. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 351-369.
- Şahin, C. & Yağcı, M. (2017). Sosyal Medya Bağımlılık Ölçeği -Yetişkin Formu. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 18(1), 523-538.
- Şahin, F. (2007). İnternet ve çocuk istismarı. *Sosyal Pediatri Günleri – Basın Yayında Çocuk Sağlığı Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Ankara: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK).
- Şenel, A, F. (2021). *Ergenlerde internet bağımlılığının algılanan ebeveyn kabul/reddi, duygu düzenleme ve psikolojik belirtiler bağlamında incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- Şener, S. (2021). Sosyal medyanın gençlerin düşünce ve değerlerine etkisi. *Akademik Platform İslami Araştırmalar Dergisi*, 5(3), 529-553.

- Şenol, S. (2012). *Araştırma ve örnekleme yöntemleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Şirvanlı-Özen, D. & Olgaç, D. (2019). *Kişiler arası kabul red kuramının ebeveynliğe bakışı. Aile Sistemleri*. Ankara, Türkiye Klinikleri, 22-31.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. USA: Pearson Education Limited.
- Tansel, B. (2006). *Üniversite öğrencilerinin bağımlılık yapıcı madde kullanan bireylere yönelik tutumlarının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2019). *Bağımlılıkla mücadele stratejik iletişim belgesi*. Erişim adresi: <https://sggm.saglik.gov.tr/>.
- TDK. (2022). *Türk Dil Kurumu Sözlüğü*. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr>.
- Tuncer, S. (2015). *Sosyal Medyanın Gelişimi*. Zeynep Özata(Edit), Eskişehir: Sosyal Medya Anadolu Üniversitesi Yayınları, s.3-24.
- Tutkun-Ünal, A. (2015). *Sosyal medya bağımlılığı: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma* (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul.
- TÜİK. (2022). *Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması*, Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr>.
- Uslu, M. (2021). Türkiye’de sosyal medya bağımlılığı ve kullanımı araştırması. *Türk Akademik Araştırmalar Dergisi*, 6(2), s.371-396. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr>.
- Uzday, İ. T. (2009) Madde bağımlılığının tarihçesi, tanımı, genel bilgiler ve bağımlılık yapan maddeler. *Meslek İçi Sürekli Eğitim Dergisi*, 21, 5-15. Erişim adresi: <http://www.eczaakademi.org>.
- Ümmet, D, Batal, Ö, Kaya, A. & Alkan, H.(2019).Farklı yaş gruplarındaki bireylerde sosyal medya bağımlılığı: Çeşitli değişkenlere göre bir inceleme. 21. *Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, 326-332,

- Yalçın, A. (2021) *Genç yetişkinlerde dijital bağımlılık düzeyleri ve aleksitimi ilişkisi (Yüksek Lisans Tezi)*. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Yanardağ -Zubaroğlu, M., Bilge, M. & Yanardağ, U. (2020). Davranış bağımlılığı ve sosyal hizmet uygulamaları üzerine bir inceleme. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(4), 551-560.
- Yener, N. (2005). *Çocukların algıladıkları ebeveyn kabul veya reddinin okul başarısı ve okul uyumu ile ilişkisi (Yüksek Lisans Tezi)*. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Yeşildal, M, Ertaş, H. (2020). Sanal ortam yalnızlığı ve özgüven üzerine bir araştırma. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,4(2), 513-526.
- Yılmaz, B. (2019). *Orta öğretim kurumlarındaki öğretmen ve yöneticilerin dijital bağımlılık düzeylerinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi)*. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Yiğit, A. (2021). *Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Alışkanlıkları ve Sosyal Medyanın Öğrenciler Üzerindeki Etkileri (Yüksek Lisans Tezi)*. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Yüksel, E. (2019). *Sosyal medya bağımlılığı, yalnızlık ve kendini gizleme arasındaki ilişki: Konya örneğinde bir saha araştırması (Yüksek Lisans Tezi)*. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2019.
- Yüksel, M. Y., Çini, A. & Yasak, B. (2020). Genç yetişkinlerde sosyal medya bağımlılığı, yalnızlık ve yaşam doyumunun incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 40, 66-85.
- Yüncü, Z., Pala, S., Topçu-Kabasakal, Z., Kesebir, Ş. & Özbaran, B. (2015). Madde kullanım bozukluğu olan ergenlerde ebeveyn kabul reddi ve kimlik statüleri. *Psikoloji Nöroloji Davranış Bilimleri Dergisi Sempozyum*, 7, 23-31.

EKLER

EK-1. EBEVEYN KABUL RED ÖLÇEĞİ- YETİŞKİN KISA FORMU (EKRÖ-YKF) Örnek Maddeleri

ANNEM		DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
		<i>Hemen Her Zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
1.	Benim hakkımda güzel şeyler söylerdi.	☐	☐	☐	☐
2.	Bana hiç ilgi göstermezdi.	☐	☐	☐	☐
3.		☐	☐	☐	☐
4.	Hak etmediğim zaman bile bana vururdu.	☐	☐	☐	☐
5.		☐	☐	☐	☐
6.	Kızdığı zaman beni çok kötü cezalandırırdı.	☐	☐	☐	☐
7.	Sorularımı cevaplayamayacak kadar meşguldü.	☐	☐	☐	☐
8.		☐	☐	☐	☐
9.		☐	☐	☐	☐
10.	Bana bir sürü kırıcı şey söylerdi.	☐	☐	☐	☐
11.	Ondan yardım istediğimde beni duymazlıktan gelirdi.	☐	☐	☐	☐
12.		☐	☐	☐	☐
13.	Bana çok ilgi gösterirdi.	☐	☐	☐	☐
14.	Beni kırmak için elinden geleni yapardı.	☐	☐	☐	☐
15.	Hatırlaması gerekir diye düşündüğüm önemli şeyleri unuturdu.	☐	☐	☐	☐
16.	Eğer kötü davranırsam, beni artık sevmediğini hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐

BABAM		DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
		<i>Hemen Her Zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
1.	Benim hakkımda güzel şeyler söylerdi.	☐	☐	☐	☐
2.	Bana hiç ilgi göstermezdi.	☐	☐	☐	☐
3.		☐	☐	☐	☐
4.	Hak etmediğim zaman bile bana vururdu.	☐	☐	☐	☐
5.		☐	☐	☐	☐
6.	Kızdığı zaman beni çok kötü cezalandırırdı.	☐	☐	☐	☐
7.	Sorularımı cevaplayamayacak kadar meşguldü.	☐	☐	☐	☐
8.		☐	☐	☐	☐
9.		☐	☐	☐	☐
10.		☐	☐	☐	☐
11.	Ondan yardım istediğimde beni duymazlıktan gelirdi.	☐	☐	☐	☐
12.	Bana istenilen ve ihtiyaç duyulan biri olduğumu hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
13.	Bana çok ilgi gösterirdi.	☐	☐	☐	☐
14.		☐	☐	☐	☐
15.		☐	☐	☐	☐
16.		☐	☐	☐	☐
17.		☐	☐	☐	☐
18.		☐	☐	☐	☐
19.	Benim ne düşündüğüme önem verir ve düşündüklerim hakkında konuşmamdan hoşlanırdı.	☐	☐	☐	☐
20.	Ne yaparsam yapayım, diğer çocukların benden daha iyi olduğunu düşünürdü.	☐	☐	☐	☐
21.		☐	☐	☐	☐
22.		☐	☐	☐	☐

EK-2. SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ (SMBÖ)- Örnek Maddeleri

AÇIKLAMA: Aşağıda internette sosyal medya kullanımıyla ilgili çeşitli durumlar verilmiştir. Sizden, her ifadeyi dikkatlice okumanız ve kendiniz için en doğru olan ifadenin üzerine X işaretini koymanız istenmektedir. Lütfen boş madde bırakmayınız ve her durum için bir işaretleme yapınız. ① Bana Hiç Uygun Değil ② Bana Uygun Değil ③ Kararsızım ④ Bana Uygun ⑤ Bana Çok Uygun

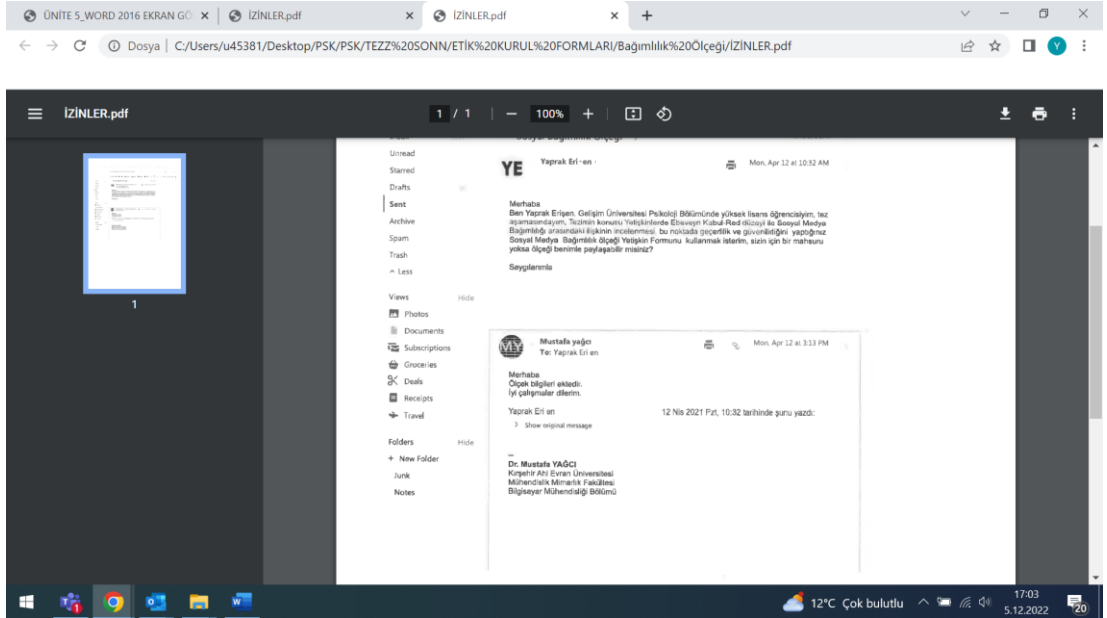
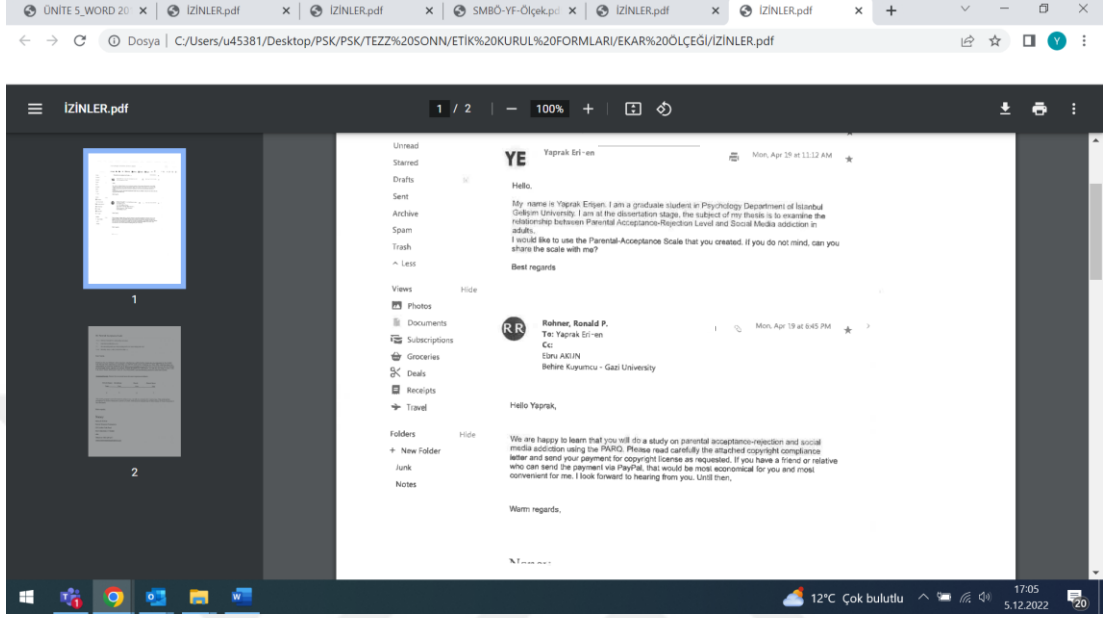
- 1 Sosyal medyayı gerçek dünyadan bir kaçış olarak görüyorum. ① ② ③ ④ ⑤
- 2 Sosyal medyada planladığımdan daha uzun süre kalırım. ① ② ③ ④ ⑤
- 3 Sosyal medyada çok zaman geçirdiğimden işlerimi aksatıyorum. ① ② ③ ④ ⑤
- 5 Sosyal medya yüzünden verimliliğimin azaldığını fark ediyorum. ① ② ③ ④ ⑤
- 6 Sosyal medyada iken kendimi özgür hissediyorum. ① ② ③ ④ ⑤
- 8 Sosyal medyadan dolayı aile üyelerini ihmal ettiğim olur. ① ② ③ ④ ⑤

EK-3 Kişisel Bilgi Formu (KBF)

Lütfen aşağıda istenilen bilgileri yazınız ve seçenekli sorularda size uygun olan seçeneğin yanındaki ( ) ile gösterilen alana X işareti koyarak belirtiniz.

1. Cinsiyetiniz: ( ) Kadın ( ) Erkek 2. Yaşınız: .... 3. Medeni Durumunuz : ( ) Evli ( ) Bekar 4. Eğitim Düzeyiniz : ( ) İlkokul mezunu ( ) Ortaokul mezunu ( ) Lise mezunu ( ) Önlisans mezunu ( ) Lisans mezunu ( ) Lisansüstü 5. Annenizin eğitim düzeyini işaretleyin. ( ) Okuryazar değil ( ) Okuryazar ( ) İlkokul mezunu ( ) Ortaokul mezunu ( ) Lise mezunu ( ) Önlisans mezunu ( ) Lisans mezunu ( ) Lisansüstü mezunu 6. Babanızın eğitim düzeyini işaretleyin. ( ) Okuryazar değil ( ) Okuryazar ( ) İlkokul mezunu ( ) Ortaokul mezunu ( ) Lise mezunu ( ) Önlisans mezunu ( ) Lisans mezunu	( ) Lisansüstü mezunu 7. Gelir düzeyiniz ( ) Düşük ( ) Orta ( ) Yüksek 8. Sosyal Medya Kullanım Sıklığınız Nedir? ( ) Hiç ( ) Haftada 1-2 gün ( ) Haftada 3-4 gün ( ) Haftada 5-6 gün 9. Sosyal Medyayı hangi amaçla kullanırsınız ? ( ) Eğlence ( ) Bilgilenme ( ) Sosyalleşme ( ) Video –Fotoğraf paylaşma ( ) Vakit geçirme

EK-4. ÖLÇME ARACI KULLANIM İZİN YAZIŞMALARI

EK-5. ETİK KURUL İZİNİ

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
Etik Kurul Başkanlığı

ETİK KURUL KARAR ÖRNEĞİ

TOPLANTI TARİHİ: 09.09.2021
TOPLANTI SAYISI: 2021-28

KARAR NO: 2021-28-18: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Psikoloji Tezli Yüksek Lisans programı 1906031110 numaralı Yaprak ERİŞEN' in "Yetişkin Bireylerde Algılanan Ebeveyn Kabul-Red Düzeyi ile Sosyal Medya Bağımlılığı Arasındaki Yordayıcı İlişkiler" konulu çalışması hakkında yapacağı anket sorularının, etik kurallara uygun olup olmadığını tespit etmek üzere, Etik Kurulumuzun 27.05.2021 tarih ve 2021-18 sayılı toplantısında, İGÜ Etik Kurul Yönergesinin 12(1) maddesine göre değerlendirme yapmak üzere görevlendirilen öğretim elemanlarının raporları incelenmiş olup, ilgili çalışmada yer alan bilimsel araştırmanın etik kurallara uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.